σι, καὶ εἰσήγαγες εἰς τὴν παγίδα· καὶ τοιαῦτα ἄλλα· ἡ λύσις λοιπὸν τῆς ἀπορίας εἶναι αὕτη, ὅτι οἱ Ἑβραῖοι ἐγνώριζον τὸν Θεὸν αἴτιον τῶν συμφορῶν, ὁποῦ ἔπασχον· ἐπειδὴ ὁ Θεὸς, ὄχι κατὰ τὸ προηγούμενόν του θέλημα, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἑπόμενον ἐπαραχώρησεν εἰς τοὺς Βαβυλωνίους, νὰ σκλαβώσουν τοὺς δούλους του διὰ τὰς ἁμαρτίας των.

„ Καὶ ἐξήγαγες ἡμᾶς εἰς ἀναψυ-
„ χήν.

Ἀφ' οὗ, λέγει, Κύριε, μᾶς ἐπαίδευσας μὲ τὴν σκλαβίαν διὰ τὰς ἁμαρτίας μας, πάλιν μᾶς ἠλέησας καὶ μᾶς εὔγαλες εἰς ἀνάπαυσιν καὶ ἐλευθερίαν· πρέπει δὲ νὰ ἠξεύρωμεν, ὅτι τὸ, ἐδοκίμασας ἡμᾶς, καὶ τὰ λοιπὰ ἕως τοῦ ῥητοῦ τούτου, προφητικῶς λέγονται ἐκ προσώπου τῶν Μαρτύρων τοῦ Χριστοῦ· ἐπειδὴ καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ εἴδη τῶν βασάνων, ἐδοκίμασαν οἱ τοῦ Χριστοῦ Μάρτυρες· καθὼς καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἀπαριθμεῖ τὰ διάφορα βάσανα αὐτῶν ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῇ, κεφαλαίῳ ἑνδεκάτῳ· (1)

13: „ Εἰσελεύσομαι εἰς τὸν οἶκόν σου ἐν
„ ὁλοκαυτώμασιν· ἀποδώσω σοι τὰς
„ εὐχάς μου.
14: „ Ἃς διέστειλε τὰ χείλη μου, καὶ
„ ἐλάλησε τὸ στόμα μου ἐν τῇ θλί-
„ ψει μου.

Κατὰ μὲν τὴν ἱστορίαν φανερὸς εἶναι ὁ λόγος οὗτος, ὅτι λέγεται διὰ τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν τοῦ Θεοῦ· ἀναγωγικῶς δὲ, οἶκος Θεοῦ εἶναι ὁ οὐρανὸς κατὰ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον· ὁλοκαυτώματα δὲ, εἶναι αἱ ὁλοτελεῖς ἐργασίαι τῶν ἀρετῶν, τὰς ὁποίας θυσιάζουσιν εἰς τὸν Θεὸν οἱ Ἀπόστολοι καὶ Μάρτυρες καὶ ὅλοι οἱ δίκαιοι· λέγει δὲ καὶ ὅτι ὁ λαὸς τῶν Ἰουδαίων θέλει πληρώσῃ τὰς εὐχάς· ἤγουν τὰς ὑποσχέσεις, ὁποῦ ἔταξε νὰ κάμῃ εἰς τὸν Θεόν· τὸ δὲ ἐλάλησεν, εἶναι ἐξήγησις τοῦ διέστειλε τὰ χείλη· θέλω πληρώσω, λέγει, Κύριε, ὅσας ὑποσχέσεις ἐλάλησε καὶ ὑποσχέθηκε τὸ στόμα μου νὰ φυλάξῃ.

15: „ Ὁλοκαυτώματα μεμυελωμένα ἀ-
„ νοίσω σοι.

Ἐγὼ, λέγει, ὁ ἐλευθερωθεὶς λαὸς, θέλω σοι προσφέρω, ὄχι ἁπλῶς ὁλοκαυτώματα, ἀλλὰ πίονα καὶ παχέα· ὁλοκαύτωμα δὲ παχὺ νοεῖται, ἡ τελεία καὶ κατὰ πάντα εὐάρεστος τῷ Θεῷ ἐργασία τῆς ἀρετῆς. (2)

„ Μετὰ θυμιάματος καὶ κριῶν ἀνοί-
„ σω σοι βόας μετὰ χιμάρων.

Κατὰ μὲν τὴν ἱστορίαν καὶ τὸ γράμμα, ὅλα τὰ ῥηθέντα εἴδη τῶν θυσιῶν ἐπροσφέροντο εἰς τὸν Θεὸν, θυμιάματα, καὶ κριάρια, καὶ χίμαροι· ἤγουν οἱ τράγοι, ὁποῦ γεννῶνται τὸν χειμῶνα. κατὰ δὲ ἀναγωγὴν, θυμίαμα μὲν εἶναι, ἡ πνέουσα εὐωδία ἀπὸ τὴν καθαρὰν ψυχήν· κριοὶ δὲ εἶναι,

οἱ

(1) Ἄλλος δὲ φησι „ Πῦρ τὰ πυροῦντα καλεῖ περιστατικά· ϗ ὕδωρ αὖθις, ὡς βυθίζοντα ϗ ἀποπνίγοντα τοὺς μὴ γενναίως αὐτὰ φέροντας, ὁ ταῦτα δὲ διεληλυθὼς, συνεργείᾳ Θεοῦ ἐξέρχεται εἰς ἀναψυχὴν, ἐλπίζων τὰς ἐπ' αὐτοῖς ἀμοιβάς· ϗ ἐπεὶ τὸ μὲν προκόπτειν ἡμέτερον, τὸ δὲ τέλος, τῆς τοῦ Θεοῦ δωρεᾶς. πῆ μὲν, διήλθομέν φησι, πῆ δὲ ἐξήγαγες· λέγεται δὲ ϗ ἐν Ἡσαΐᾳ περὶ τῶν περιστατικῶν „ Μὴ φοβοῦ, ὅτι ἐλυτρωσάμην σε· ἐκάλεσά σε τὸ ὄνομά σου· ἐμὸς εἶ σύ· ϗ ἐὰν διαβαίνῃς δι' ὕδατος, μετὰ σοῦ εἰμι· ϗ ποταμοὶ οὐ συγκλύσουσί σε· ϗ ἐὰν διέλθῃς διὰ πυρὸς, οὐ μὴ κατακαυθῇς· φλὸξ οὐ κατακαύσει σε· ὅτι ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος Ἰσραὴλ ὁ σῴζων σε· (Ἡσ. μγ'. 2.) (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρ.)

(2) Λέγει δὲ ὁ Θεοδώρητος „ Μεμυελωμένα κέκληκε τὰ εὔτραφῆ ϗ πίονα· οὕτω γὰρ ϗ ὁ νόμος προσφέρειν ἐκέλευσεν ἄμωμά τε ϗ ἄρτια· ἐπαρᾶται δὲ ϗ ὁ Προφήτης Μαλαχίας τοῖς τὰ τοιαῦτα μὲν ἔχουσιν, ἀνάπηρα δὲ προσφέ-

οἱ ἡγεμονικοὶ τῆς ψυχῆς λογισμοὶ, οἵτινες κερατίζουν καὶ πολεμοῦν τὰ πάθη· βόδια δὲ, εἶναι αἱ ἐνέργειαι καὶ ἐργασίαι τοῦ σώματος· ἐπειδὴ τὸ βόδι εἶναι ἐργάτης τῆς γῆς· ἀπὸ τὴν γῆν δε πάλιν εἶναι τὸ σῶμα, καὶ περὶ τὴν γῆν ἐργάζεται· χίμαροι δὲ καὶ τράγοι, εἶναι αἱ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν προσφερόμεναι δεήσεις· ἐπειδὴ καὶ ὁ τράγος ἐθυσιάζετο εἰς τὸν παλαιὸν νόμον διὰ τὰς ἁμαρτίας· λέγει λοιπὸν ὁ αἰσθητῶς καὶ νοητῶς ἐλευθερωθεὶς τῶν Ἑβραίων καὶ τῶν Ἐθνικῶν λαὸς, ὅτι ὅλα αὐτὰ θέλω προσφέρω εἰς ἐσένα Κύριε, ἐπειδὴ καὶ μὲ ἐλευθέρωσες ἀπὸ τὴν σκλαβίαν τῶν ὁρατῶν καὶ ἀοράτων ἐχθρῶν.

16: „ Δεῦτε ἀκούσατε καὶ διηγήσομαι ὑ-
„ μῖν, πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Θεὸν
„ ὅσα ἐποίησε τῇ ψυχῇ μου.

Ὑπερβατὸν σχῆμα εὑρίσκεται εἰς τὸ ῥητὸν τοῦτο, ὅπερ οὕτως ἐξομαλύνεται· “ Δεῦτε ἀκούσατε πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Θεὸν, καὶ διηγήσομαι ὑμῖν ὅσα ἐποίησε τῇ ψυχῇ μου· ἤγουν ἐλᾶτε νὰ ἀκούσετε ὅσα καλὰ καὶ εὐεργεσίας ἔκαμεν ὁ Θεὸς εἰς ἐμένα· ἀκολούθως δὲ λέγει καὶ ποίας εὐεργεσίας. (1)

17: „ Πρὸς αὐτὸν τῷ στόματί μου ἐκέκ-
„ ραξα, καὶ ὕψωσα ὑπὸ τὴν γλῶσ-
„ σάν μου.

Ἐγὼ, λέγει, ἐφώναξα μὲ τὸ στόμα μου πρὸς τὸν Θεόν· καὶ ὕψωσα: τὴν φωνήν μου δηλαδὴ, ἥτις ἐκάλει αὐτὸν εἰς ἀντίληψιν καὶ βοήθειάν μου· πρέπει δὲ νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἡ ὑπὸ πρόθεσις εὑρίσκεται ἐδῶ ἀντὶ τῆς ἐν· δηλαδὴ ὕψωσα τὴν φωνήν μου ἐν τῇ γλώσσῃ μου· ἔτζι νοεῖται καὶ τὸ, ὑπὸ τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ κόπος καὶ πόνος· (Ψαλμ. θ. 29·) ἀντὶ ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτοῦ· ὁμοίως καὶ τὸ „ Ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν (Ψαλμ. ρλθ΄. 3.) ἤτοι ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτῶν· καὶ ἄλλα ὅμοια· (2).

18. „ Ἀδικίαν εἰ ἐθεώρουν ἐν καρδίᾳ μου,
„ μὴ εἰσακουσάτω μου Κύριος.

Ὅταν, λέγει ἐγὼ παρεκάλουν τὸν Θεὸν νά μοι βοηθήσῃ, δὲν ἔβλεπον καμμίαν κακίαν εἰς τὴν καρδίαν μου· βεβαιονει δὲ τὸν λόγον του καταρώμενος, ὅτι, ἀνίσως ἐγὼ ἐγνώριζον τοιαύτην κακίαν εἰς τὴν καρδίαν μου, ἄς μὴ μου εἰσακούσῃ ὁ Θεὸς εἰς τὸ ἑξῆς, ὅσαις φοραῖς ἤθελα τὸν ἐπικαλεσθῶ.

19: „ Διὰ τοῦτο εἰσήκουσέ μου ὁ Θεός.
„ προ-

σφέρουσιν· „ Ἐπικατάρατος γὰρ, φησιν, ὃς ἦν δυνατὸς, ϗ ὑπῆρχεν ἐν τῷ ποιμνίῳ αὐτοῦ ἄρσεν, ϗ εὐχὴ αὐτοῦ ἐπ᾽ αὐτῷ, ϗ θύς διεφθαρμένον τῷ Κυρίῳ· (Μαλ. α΄. 14.) ϗ πάλιν „ Καὶ εἰσεφέρετε ἁρπάγματα, ϗ τὰ χωλὰ, ϗ τὰ ἐνοχλούμενα (αὐτόθ. 13.) αὕτη ϗ τῷ Κάϊν ἐγένετο τῶν κακῶν ἐκείνων ἀρχή· διδασκόμεθα δὲ ϗ ἡμεῖς τοῖς τιμιωτέροις ὧν ἔχομεν τὸ θεῖον γεραίρειν· λέγει δὲ ὁ Ἀθανάσιος „ Εἰσελεύσομαι εἰς τὸν οἶκόν σου τὸν ἐπουράνιον δηλονότι, ἐν ὁλοκαυτώμασι δὲ οὐκ αἰσθητοῖς, νοητοῖς δὲ δηλονότι· ὅλους γὰρ ἑαυτοὺς ἀνέθηκαν Θεῷ οἱ Ἀπόςολοι (ἢ ϗ ἱ Μάρτυρες) ἐν τάξει ὁλοκαυτωμάτων· ϗ ὁ Θεόδωρος εἶπεν „ Ὁλοκαυτώματα πάντας λέγει τοὺς Μάρτυρας· ἐπειδὴ τὰς μὲν ψυχὰς τῷ Θεῷ διὰ τῶν ἀρετῶν, τὸ σῶμα δὲ διὰ τῶν βασάνων ὡλοκαύτωσαν· τούτους ἡ Ἐκκλησία προσφέρει μεμυελωμένους, τουτέςιν ἰσχυροὺς ϗ εὐῤῥώςους, ὥςε τῶν βασάνων καταφρονεῖν, ϗ γελᾷν τοὺς βασανίζοντας.

(1) Λέγει δὲ ϗ ὁ Θεοδώριτος „ Καὶ ἐν τῷ κα΄. Ψαλμῷ γέγραπται τὰς εὐχάς μου ἀποδώσω ἐνώπιον τῶν φοβουμένων αὐτόν· διὰ τούτων δὲ παιδευόμεθα τούτους κοινωνοὺς ἔχειν, ϗ τούτοις διαφερόντως διηγεῖσθαι τὰ θεῖα· μὴ δῶτε γάρ φησι τὰ ἅγια τοῖς κυσὶ, μηδὲ ῥίψητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων. Καὶ, τὰ μυςήριά μου ἐμοὶ ϗ τοῖς ἐμοῖς (Ἡσ. κδ΄. 16.)

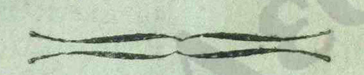
(2) Ὁ δὲ Χρυσόςομος λέγει „ Τί οὖν δηλοῖ τὸ πρὸς αὐτὸν ἐκέκραξα; τὴν ἔνδον ἐνταῦθα λέγει κραυγὴν, τὴν σύντονον, ἣν ἡ πεπυρωμένη καρδία ἔτικτεν· ὥσπερ γὰρ ὁ βοῶν πᾶσαν αὐτοῦ κενοῖ τὴν δύναμιν: οὕτω ϗ ὁ ἐκ καρδίας

„ προσέσχε τῇ φωνῇ τῆς δεήσεώς „ μου.

Ἐπειδὴ, λέγει, μὲ καθαρὰν καρδίαν ἐπαρακάλουν τὸν Θεὸν, διὰ τοῦτο καὶ εἰσήκουσέ μου, καὶ ἐπρόσεξεν εἰς τὴν φωνὴν τῆς δεήσεώς μου· Πρέπει δὲ καὶ ἡμεῖς νὰ μιμούμεθα τὸν θεῖον Δαβίδ, καὶ ἀνίσως θέλωμεν νὰ εἰσακούσῃ ὁ Θεὸς τὴν προσευχήν μας, πρέπει νὰ παρακαλοῦμεν αὐτὸν μὲ καθαρὰν συνείδησιν καὶ καρδίαν, μὴ ἐλέγχουσαν ἡμᾶς, εἰς κἀνένα πρᾶγμα. (1)

20: „ Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, ὃς οὐκ ἀ„ πέστησε τὴν προσευχήν μου, καὶ τὸ „ ἔλεος αὐτοῦ ἀπ' ἐμοῦ.

Ἄς εἶναι, λέγει, εὐλογημένος ὁ Θεὸς, ὅστις ἀφ' ἑαυτοῦ του: ἤτοι ἀπὸ τὴν ἀγαθότητα καὶ φιλανθρωπίαν του δὲν ἀπέβαλε τὴν προσευχήν μου, οὔτε τὸ ἔλεός του ἐμάκρυνεν ἀπὸ λόγου μου.

Ψαλμὸς Ξς'.

Εἰς τὸ τέλος, ἐν ὕμνοις Ψαλμὸς ᾠδῆς τῷ Δαβίδ.

Εἰς τὸ τέλος μὲν ἐπιγράφεται ὁ παρὼν Ψαλμὸς, διὰ τὶ προφητεύει τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Θεοῦ Λόγου, κατὰ τὸν Θεοδώριτον· εἰς τὸ τέλος τῆς ὁποίας συμβουλεύει νὰ ἀποβλέπουν οἱ ἀναγινώσκοντες τὸν Ψαλμὸν τοῦτον· ἐν ὕμνοις δὲ, ὅτι προσάζει αὐτοὺς νὰ ὑμνοῦσι τὸν Θεὸν Λόγον· τὶ δὲ σημαίνει Ψαλμὸς ᾠδῆς, ἑρμηνεύσαμεν ἐν τῷ προοιμίῳ ἐν κεφ. θ'. (2)

1: „ Ὁ

δίας βοῶν πάντα τὸν νοῦν συστρέφει· δεῖ δὲ ϗ πρὸς αὐτὸν κράζειν· πολλοὶ γάρ εἰσιν, ὧν τὰ μὲν χείλη πρὸς τὸν Θεὸν βοᾷ, ἡ δὲ διάνοια οὐδὲν ἐπαισθάνεται τῶν λεγομένων· οὗτοι οὐχὶ πρὸς τὸν Θεὸν εὔχονται· οὐ γὰρ ἁπλῶς τὰ ῥήματα τῆς προσευχῆς ὠφελεῖ· ἀλλὰ τὸ ἀπὸ σπουδαίας διαθέσεως ἀναπέμπεσθαι· ὁ γοῦν Φαρισαῖος πρὸς ἑαυτὸν προσηύχετο, οὐ πρὸς τὸν Θεὸν, ἐπανήχετο γὰρ ἡ προσευχὴ πρὸς αὐτὸν, ἐπείπερ ἐν ἁμαρτίᾳ τῆς ὑπερηφανείας ἐγίνετο· ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει „ Ὑψώθη παραχρῆμα ἡ γλῶσσά μου, εὐθὺς γὰρ προσενεγκὼν τὴν δέησιν, ἐδεξάμην τὴν αἴτησιν „ ϗ εὐφροσύνης πλησθεὶς εἰς χαριστήριον ὕμνον τὴν γλῶσσαν ἐκίνησα.

(1) Διὰ τοῦτο λέγει ὁ θεῖος Κύριλλος „ Καλὴ τῶν ἁγίων ἡ παῤῥησία· διὰ τοῦτο ϗ τεθαῤῥηκότες προσεύχονται τῷ Θεῷ· ϗ τῆς ἑαυτῶν ἐπιεικείας ποιοῦνται τὴν ἔνδειξιν, τὰ ἑαυτοῖς πρέποντα λαλοῦντες ἐν προσευχῇ· γέγονε δὲ τὸ πρᾶγμα οὐ φιλοδοξίας πρόφασις· ἀφιλόκομπος γὰρ τῶν ἁγίων ὁ νοῦς· ἐκφαίνουσι δὲ χρησίμως τὰ ἑαυτῶν κατορθώματα, ἵν' ἡμεῖς ὠφελώμεθα, τίνα τρόπον πολιτεύεσθαι χρὴ παρ' αὐτῶν μανθάνοντες· λέγει δὲ ϗ ὁ μέγας Ἀθανάσιος, Καὶ ἕτερόν τι καύχημα προσφέρει τῷ Θεῷ, τὸ ἔξω πάσης ἀδικίας γενέσθαι. διὸ ϗ εἰσακούεσθαι θαῤῥεῖ· τὸ δὲ μὴ θεωρεῖν ἀδικίαν ἐν καρδίᾳ, σύμφωνον ἐστὶ, κατὰ τὸν Ὠριγένη, τῷ, οὐδὲν ἐμαυτῷ σύνοιδα· ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι, καθὰ Παῦλος ὁ μέγας φησὶν, δεικνὺν δύνασθαι τὸν Θεὸν ὁρᾷν, ἅπερ ἡμεῖς οὐχ ὁρῶμεν· ὅμοιον ϗ τῷ „ Παραπτώματα τίς συνήσει; ἐκ τῶν κρυφίων μου καθάρισόν με.

(2) Ὁ δὲ Ἀθανάσιος λέγει „ Πάλιν κἀνταῦθα τῶν Ἀποστόλων τὸ πρόσωπον, διδασκαλίαν ποιούμενον τῶν Ἐθνῶν, ῥυσθῆναί τε εὐχόμενον ἐκ τῶν ἀντιλεγόντων τῇ διδασκαλίᾳ αὐτῶν.

1 : „ Ὁ Θεὸς οἰκτειρήσαι ἡμᾶς καὶ „ εὐλογήσαι ἡμᾶς.

Ἐπειδὴ ὁ θεῖος Δαβὶδ προεγνώρισε διὰ τοῦ Πνεύματος τὸ μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Χριςοῦ, παρακαλεῖ μὲ τὰ λόγια ταῦτα νὰ τελειωθῇ τοῦτο· καὶ πρῶτον μὲν δέεται νὰ ἐλεηθῇ ἡ φύσις τῶν ἀνθρώπων, ἥτις ἐτυραννεῖτο πικρῶς ἀπὸ τὸν πονηρὸν διάβολον· δεύτερον δέ, νὰ εὐλογηθῇ: ἤτοι νὰ ἁγιασθῇ· πόσα δὲ σημαίνει ἡ εὐλογία, ζήτει εἰς τὸν εἰκοσὸν Ψαλμὸν ἐν τῷ „ Ὅτι δώσ αὐτῷ εὐλογίαν εἰς αἰῶνα αἰῶνος.

„ Ἐπιφάναι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐφ' „ ἡμᾶς, καὶ ἐλεῆσαι ἡμᾶς.

Πρόσωπον τοῦ Πατρὸς εἶναι ὁ Υἱός· „ Ὁ ἑωρακὼς γάρ, φησιν, ἐμέ, ἑώρακε τὸν Πατέρα· (Ἰωάν. ιδ'. 9.) εὐκτικῶς δὲ λέγει ἐπιφάναι· ἤγουν ἄμποτε νὰ ἐπιφανῇ τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρος: ἤτοι ὁ Υἱός, εἰς ἡμᾶς τοὺς ἐπὶ γῆς εὑρισκομένους, διὰ μέσου τῆς θείας του ἐνανθρωπήσεως· ἢ καὶ τὸ τοῦ Χριςοῦ κατὰ σάρκα πρόσωπον: τουτέςιν αὐτὸς ὁ Χριςὸς κατὰ περίφρασιν· τὸ δὲ ἐλεῆσαι, εἶναι ὅμοιον μὲ τὸ οἰκτειρῆσαι· δύω φοραῖς δὲ λέγει τὸ αὐτό, διὰ τὴν πολλὴν ἐπιθυμίαν ὁποῦ εἶχεν νὰ ἐπιτύχῃ ἐκεῖνο, ὁποῦ ἐζήτει. (1)

2 : „ Τοῦ γνῶναι ἐν τῇ γῇ τὴν ὁδόν σου „ ἐν πᾶσιν ἔθνεσι τὸ σωτήριον σου.

Ἄμποτε, λέγει, νὰ γένωσιν εἰς ἡμᾶς τὰ ἀνωτέρω, καὶ νὰ ἐπιφάνῃς τὸ πρόσωπόν σου Χριςὲ εἰς ἡμᾶς· διὰ τί; διὰ νὰ γνωρίσουν οἱ ἐν τῇ γῇ ἄνθρωποι τὴν ὁδὸν τῆς πολιτείας σου· τὴν ὁποίαν ἐσὺ πρῶτος περιπατήσας, θέλεις δείξεις αὐτὴν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους διὰ νὰ τὴν περιπατοῦν· καὶ πρὸς τούτοις διὰ νὰ γνωρίσουν ὅλοι οἱ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἄνθρωποι, τὴν δι' ἡμᾶς ἐνανθρώπησίν σου· ταύτην γὰρ ὀνομάζει σωτήριον, ὡς καὶ ὁ Συμεὼν ὠνόμασεν, εἰπών· „ Ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου (Λουκ. β'. 30.) ἐπειδὴ διὰ μέσου αὐτῆς σωζόμεθα· λείπει δὲ τὸ ἄρθρον, τοῖς ἐδῶ: ἤτοι ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν. (2)

3 : „ Ἐξομολογησάσθωσάν σοι λαοὶ ὁ Θεός, „ ἐξομολογησάσθωσαν σοι λαοὶ πάντες.

Λα.

---

(1) Λέγει δὲ ὁ Εὐσέβιος, ὅτι ἦτον νόμος εἰς τοὺς Ἱερεῖς τῶν Ἰουδαίων ἔτζι νὰ εὐλογοῦν τὸν λαόν· καθὼς ἐν Ἀριθμοῖς γράφεται „ Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν λέγων· λάλησον Ἀαρὼν ϗ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ λέγων· οὕτως εὐλογήσετε τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ λέγοντες αὐτοῖς· εὐλογήσαι σε Κύριος ϗ φυλάξαι σε· ἐπιφάναι Κύριος τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ σὲ ϗ ἐλεήσαι σε· ἐπάραι Κύριος τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ σέ, ϗ δώη σοι εἰρήνην· ϗ ἐπιθήσουσι τὸ ὄνομά μου ἐπὶ τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ, ϗ ἐγὼ Κύριος εὐλογήσω αὐτούς (Ἀριθμ. ς'. 22.) εἶπε δὲ ὁ Ἀθανάσιος „ Τῶν σῶν οἰκτιρμῶν δεόμεθά φησι Δέσποτα, ϗ τῆς ἐπιφανείας τοῦ προσώπου σου, πρὸς τὸ δυνηθῆναι φανερὰν τὴν ὁδὸν τοῦ Εὐαγγελίου σου τοῦ ἁγίου πᾶσι τοῖς Ἔθνεσι κηρύξαι· σωτήριον γὰρ πανταχοῦ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ φησι· λέγει δὲ ϗ ὁ Κύριλλος „ Ἔδειξεν ἡμῖν ὁ Θεὸς ϗ Πατὴρ τὸ ἑαυτοῦ πρόσωπον: τουτέςι τὸν Υἱόν· εἰκὼν γάρ ἐςι ϗ χαρακτὴρ τῆς ὑποςάσεως αὐτοῦ· ϗ γοῦν ἔφασκεν ἐναργῶς· ὁ ἑωρακώς ἐμέ, ἑώρακε τὸν Πατέρα· ἔφη δὲ ϗ ὁ Ἡσύχιος „ Ἣν προέγνω τοῦ Σωτῆρος ἐπιφάνειαν αἰτεῖ θᾶττον γενέσθαι, ὅπως τὴν ἐκ ταύτης εὐλογίαν τρυγήσωμεν· ἐπιφαίνεται δὲ τὸ πρόσωπον τοῦ πάντων Δημιουργοῦ, τὸ πληροῦν ἡμᾶς εὐλογίας ϗ οἰκτιρμῶν, ἐπιφαίνοντος ἡμῖν τοῦ χαρακτῆρος τῆς ὑποςάσεως αὐτοῦ ϗ ἐμφανίσαντος ἑαυτὸν τοῖς ἀξίοις· ἐπεὶ γὰρ εἰκών ἐςι τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου, ὁ νῷ καθαρῷ προσβαλὼν αὐτῷ, ὁρᾷ τὸν Πατέρα. (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ.)

(2) Ὁ δὲ Ἡσύχιος λέγει „ Ἐπιφάναντος γάρ σου τὸ πρόσωπον, γινώσκεται ἡ ὁδὸς ἡ πρὸς σὲ ἄγουσα τὸν Πατέρα, ὁ εἰπών, ἐγώ εἰμι ἡ ὁδός· ϗ οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν Πατέρα, εἰμὴ δι' ἐμοῦ· ὁ δὲ αὐτὸς ἐςαι ϗ σωτήριον ἐν πᾶσιν Ἔθνεσι, πληρωθέντος τοῦ „ Ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ ἡμῶν· ἔφη δὲ ϗ ὁ Ἀςέριος· ὁδὸς τοῦ Θεοῦ ὁ νόμος ϗ αἱ ἐντολαὶ λέγονται· ὁδὸν γάρ φησι δικαιωμάτων σου συνέτισόν με· αἰτεῖ τοίνυν ἐν τῇ γῇ γνωρισθῆναι, οὐκ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ μόνῃ (Ἔνθα ὁ νόμος ἐδόκει κηρύττεσθαι) γνωρισθῆναι δὲ πᾶσι τοῖς Ἔθνεσι τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ.)

Λαοὶ μὲν ἁπλῶς ὀνομάζονται οἱ ἐκ περιτομῆς Ἰουδαῖοι· λαοὶ δὲ πάντες ὀνομάζονται οἱ ἐξ ἐθνῶν, ὡσὰν ὁποῦ εἶναι περισσότεροι ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, ὡς ἐκ πολλῶν γενῶν συγκείμενοι· ἐξομολογησάσθωσαν, λέγει, ἀντὶ τοῦ, ἂς εὐχαριςοῦν εἰς ἐσένα Κύριε, καὶ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ ἐθνικοὶ, καὶ ἂς σὲ δοξολογοῦν· ἐπειδὴ διὰ τὴν σωτηρίαν αὐτῶν ἔγινες ἄνθρωπος.

4: „Εὐφρανθήτωσαν καὶ ἀγαλλιάσθω-
„σαν Ἔθνη· ὅτι κρινεῖς λαοὺς ἐν εὐ-
„θύτητι, καὶ Ἔθνη ἐν τῇ γῇ ὁδη-
„γήσεις:

Ἂς χαροῦν, λέγει, ὅλα τὰ ἔθνη· διὰ ποίαν αἰτίαν; διὰ τὶ, τοὺς μὲν Ἰουδαίους θέλεις κατακρίνεις δικαίως, τοὺς ἕνα καιρὸν ὄντας λαόν σου· ἐπειδὴ καὶ δὲν ἐδέχθησαν τὴν ἔνσαρκόν σου οἰκονομίαν· θέλεις δὲ ὁδηγήσεις τὰ ἔθνη εἰς τὴν θεογνωσίαν ἐν τῇ γῇ ταύτῃ εὑρισκόμενα· ἢ τὰ ἐν τῇ γῇ ἔθνη, κατ' ἔλλειψιν τοῦ ἄρθρου. (1)

5: „Ἐξομολογησάσθωσάν σοι λαοὶ ὁ
„Θεὸς, ἐξομολογησάσθωσάν σοι λα-
„οὶ πάντες.

Τὰ αὐτὰ λόγια ὁποῦ εἶπεν ἀνωτέρω ὁ Δαβὶδ, τὰ ἴδια λέγει καὶ ἐδῶ· σπουδάζωντας τους λαοὺς μὲ τὴν ἀναδίπλωσιν τῶν λογων, καὶ προθυμοτέρους ποιῶν εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ εὐχαριςίαν, κατὰ τὸν Ἀντιοχείας Θεόδωρον.

6: „Γῆ ἔδωκε τὸν καρπὸν αὐτῆς.

Ἀφ' οὗ οἱ ἄνθρωποι εὐλογηθοῦν, καὶ ἡ γῆ θέλει δώσει πλουσίους τοὺς καρπούς της· ἢ γῆς καρπὸν ὀνομάζει, τοὺς ἐκ τῆς γῆς πλασθέντας ἀνθρώπους, οἵτινες ἔμελλον νὰ προσφερθοῦν εἰς τὸν Θεὸν ὡσὰν καρποφορία, διὰ μέσου τῆς ἐναρέτου πολιτείας καὶ θεληματικῆς ἀσκήσεως· ἢ καὶ διὰ τῆς ἑκουσίου θλίψεως· ἢ λέγει καρπὸν γῆς αὐτὸν τὸν Χριςὸν, ὡς ἔχοντα σῶμα γήϊνον. (2)

„Εὐλογήσαι ἡμᾶς ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς ἡ-
„μῶν.

7: „Εὐλογήσαι ἡμᾶς ὁ Θεός.

Ἐν ἄλλοις γράφεται καὶ ἔτζι· εὐλογήσαι ἡμᾶς ὁ Θεός· εὐλογήσαι ἡμᾶς ὁ Θεός· εὐλογήσαι ἡμᾶς ὁ Θεος· βλέπε δὲ, ὦ ἀναγνῶςα, πῶς φανερόνεται ἐκ μέρους τὸ μυςήριον τῆς ἁγίας Τριάδος, μὲ τὸν τριπλασιασμὸν τοῦ Θεὸς, καὶ Θεὸς, καὶ Θεός.

„Καὶ φοβηθήτωσαν αὐτὸν πάντα τὰ
„πέρατα τῆς γῆς.

Διὰ μὲν τοῦ τριπλασιασμοῦ τοῦ Θεὸς ὀνόματος, ἐφανέρωσε τὰ τρία πρόσωπα τῆς ἁγίας Τριάδος· διὰ δὲ τοῦ εἰπεῖν ἑνικῶς αὐτὸν ἐφανέρωσε τὸ ἑνικὸν τῆς Θεότητος· διότι ἀγκαλὰ καὶ καθὲ πρόσωπον τῆς ἁγίας Τριάδος εἶναι Θεός· ἀλλ' ὅμως τὰ τρία εἷς Θεός ἐςιν. (3)

(1) Λέγει δὲ ὁ Θεοδώριτος „Διάτοι τοῦτο προσήκει καὶ λαοὺς ἅπαντας καὶ τὰ κατὰ τὴν οἰκουμένην Ἔθνη εὐφραίνεσθαι καὶ χορεύειν καὶ τὰς σὰς εὐεργεσίας διεξιέναι· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι οὐδὲν τῶν ὄντων ἀτημέλητον, οὐδὲ ἀκηδεμόνευτον· ἀλλὰ πάντων ὑπάρχεις κριτὴς δικαίας ἐκφέρων τὰς ψήφους· καὶ ὁδηγῶν μὲν τοὺς πλανωμένους πρὸς τὴν ἀλήθειαν, τοὺς δὲ πείθεσθαι μὴ βουλομένους κολάζων.

(2) Ὁ δὲ Ἀθανάσιος λέγει „Γῆ ἡ νοητὴ δηλονότι (ἥτις ἐςὶν ἡ καρδία) καρπὸς δὲ αὐτῆς αἱ κατ' εὐσέβειαν προκοπαί.

(3) Ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει „Εἰδέναι προσήκει, ὡς ἄνθρωποι εὐλογοῦντες τὸν Θεὸν, λόγους αὐτῷ προσφέρουσι μόνους, ἔργῳ δὲ αὐτὸν εὐεργετῆσαι οὐ δύνανται· ὁ δὲ Θεὸς εὐλογῶν, βεβαιοῖ τοὺς λόγους τῷ ἔργῳ, καὶ παντοδαπῶν ἀγαθῶν παρέχει τοῖς εὐλογουμένοις φοράν· εἶτα διδάσκει πῶς δυνατὸν τῆς θείας εὐλογίας τυχεῖν· καὶ φοβηθήτωσαν αὐτὸν πάντα τὰ πέρατα τῆς γῆς· ὁ μὲν γὰρ εὐλαβῶς περὶ τοὺς θείους διακείμενος νόμους, καὶ τὸ μέλλον δειμαίνων κριτήριον διὰ τῆς τούτων φυλακῆς τὸν Θεὸν θεραπεύει· ἡ δὲ θεία θεραπεία τὴν εὐλογίαν προσφέρει.

Ψαλμὸς ΞΖ.

Εἰς τὸ τέλος τῷ Δαβὶδ Ψαλμὸς Ὠδῆς.

Εἰς τὸ τέλος μὲν ἐπιγράφεται ὁ Ψαλμὸς οὗτος, διὰ τὶ καὶ αὐτὸς προανακηρύττει καθαρώτερα τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Σωτῆρος, κατὰ τὸν Θεοδώριτον καὶ Ἀθανάσιον· καὶ τὴν κατάργησιν τῶν δαιμόνων. (1) τὶ δὲ εἶναι Ψαλμὸς ᾠδῆς, εἴπομεν ἐν τῷ προοιμίῳ ἐν κεφαλαίῳ θ.

1. „Ἀναστήτω ὁ Θεός, καὶ διασκορ-„πισθήτωσαν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ πρὸ τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ οἱ δαίμονες ἐτυράννουν τοὺς ἀνθρώπους, καὶ μήτε Ἄγγελος, μήτε ἄνθρωπος ἐδύνετο νὰ βοηθήσῃ τοὺς καταδουλωθέντας ἀνθρώπους, διὰ τοῦτο ὁ Δαβὶδ μὲ τὰ λόγια ταῦτα παρακαλεῖ αὐτὸν τὸν πλάστην τῶν ἀνθρώπων Θεὸν, νὰ κάμῃ ἐκδίκησιν τοῦ τυραννουμένου πλάσματός του· ἀνάστασιν δὲ θέλεις νοήσεις θεοπρεπῶς, τὴν εἰς ἐκδίκησιν κίνησιν τοῦ Θεοῦ· ἀγκαλὰ δὲ καὶ προστακτικῶς ἐσχηματίσθη τὸ, ἀναστήτω, καὶ τὰ λοιπὰ λόγια, ἀλλ' ὅμως εὐκτικοῦ σημασίαν ἔχουσι, καθὼς ἐν ἄλλοις εἴπομεν· ἤγουν ἄμποτε νὰ ἀναστηθῇ ὁ Θεὸς καὶ νὰ κάμῃ ἐκδίκησιν· ἐχθροὶ δὲ κυρίως τοῦ Θεοῦ εἶναι οἱ δαίμονες, ὡς ἀποστάται καὶ ἐναντίοι αὐτοῦ. (2)

„Καὶ φυγέτωσαν ἀπὸ προσώπου αὐ-

τοῦ

---

(1) Ὁ δὲ Θεόδωρος λέγει, ὅτι ὁ Ψαλμὸς οὗτος λέγεται ἐκ προσώπου τοῦ Δαβὶδ, ὅταν φαιδρὰν πανήγυριν ἐπὶ τῇ ἀνόδῳ τῆς Κιβωτοῦ ποιησάμενος, θύματα κατέσφαξε πολλά· ϗ αὐτὸς ἔμπροσθεν ὑπ' εὐφροσύνης ἐσκίρτα ϗ ἥλλετο· ὅθεν ϗ προοίμιον ποιεῖται τοῦ Ψαλμοῦ τούτου, ἐκεῖνο ὁποῦ ἔλεγεν ὁ Μωϋσῆς ἐν τῷ ἐξαίρειν τὴν Κιβωτόν· γέγραπται γὰρ „Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐξαίρειν τὴν Κιβωτὸν ϗ εἶπε Μωϋσῆς· ἐξεγέρθητι Κύριε, ϗ διασκορπισθήτωσαν οἱ ἐχθροί σου· φυγέτωσαν πάντες οἱ μισοῦντές σε· (Ἀριθ. ι'. 35.) λέγει δὲ Ἰωάννης ὁ Λίτινος ἐν τῷ νεοτυπώτῳ αὐτοῦ Ψαλτηρίῳ, ὅτι ὁ Ἔσδρας διϊσχυρίζεται, ὅτι ἡ ὑπόθεσις τοῦ Ψαλμοῦ τούτου εἶναι πολὺ ὑπεροχική.

(2) Ἔφη δὲ ὁ Ὠριγένης „Ὡς μὲν πρὸς τὸ ἀληθὲς, ἄτρεπτος ϗ ἀναλλοίωτος ὁ Θεός· δι' ἡμᾶς δὲ, ὅτε μὲν, καθέζεσθαι λέγεται· μὴ γὰρ εἴη αὐτὸν ἑστηκέναι τῷ κρινομένῳ· βίβλοι γὰρ ἀνεῴχθησαν ϗ κριτήριον ἐκάθισε· τῷ δὲ ἁγίῳ, ᾧ ἁρμόζει τὸ, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ κρίνεται, οὐδὲ καθέζεται, ἀλλ' ἕστηκε· διὸ λέγει „Σὺ δὲ αὐτοῦ στῆθι μετ' ἐμοῦ· (Δευτερ. ε'. 31.) τῷ δὲ ἀναξίῳ προνοίας, ὁ μὴ νυστάζων, ὑπνοῖ· κἂν μετανοήσῃ ἐκεῖνος, ἐξηγέρθη ὡς ὁ ὑπνῶν Κύριος· λέγει δὲ ϗ ὁ Θεοδώριτος „Ἀνάστασιν οὐ μόνον τὴν τῆς μακροθυμίας παῦλαν καλεῖ, ἀλλὰ ϗ τὸ ἀναστῆναι τὸν Σωτῆρα τοῦ Κόσμου διὰ τριῶν ἡμερῶν, ὅτε τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἑκούσιον κατεδέξατο

θά-

„ τοῦ οἱ μισοῦντες αὐτόν.

Ἄμποτε, λέγει, νὰ φύγουν ἀπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ: ἤγουν ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειάν του, μὴ ὑποφέροντες τὴν διὰ σαρκὸς παρουσίαν του, ὅλοι ἐκεῖνοι ὁποῦ τὸν μισοῦν· διότι ὅπου εὑρίσκεται παρὼν ὁ Θεός, ἀπὸ ἐκεῖ φεύγουν παρευθὺς οἱ τοῦ Θεοῦ ἐχθροί.

2: „ Ὡς ἐκλείπει καπνὸς ἐκλιπέτωσαν·

Καθὼς, λέγει, ὁ καπνὸς ἐκλείπει καὶ διαλύεται ἀπὸ τὸ πνεῦμα καὶ τὸν ἄνεμον: ἔτζι καὶ οἱ ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ δαίμονες διώκονται καὶ διασκορπίζονται ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον.

„ Ὡς τήκεται κηρὸς ἀπὸ προσώπου
„ πυρὸς, οὕτως ἀπολοῦνται οἱ ἁμαρ-
„ τωλοὶ ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ.

Καθὼς, λέγει, τὸ κηρὶ λύεται ἀπὸ τὴν παρουσίαν τῆς φωτίας: ἔτζι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ, κατὰ τὸν Ἀθανάσιον, δαίμονες, διαλύονται ἀπὸ τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ, ὅς τις εἶναι πῦρ, ὁποῦ κατατρώγει τὴν ἁμαρτίαν· τὸ δὲ ἀπολοῦνται, δὲν σημαίνει τὴν εἰς τὸ μὴ ὂν διάλυσιν αὐτῶν καὶ ἀφανισμόν· ἀλλὰ σημαίνει, πῶς δὲν εὑρίσκονται πλέον εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους, ὅπου ἐπισκιάσῃ ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ· λέγονται δὲ οἱ δαίμονες ἁμαρτωλοὶ, διὰ τὶ αὐτοὶ πρῶτοι ἐγέννησαν τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἔγιναν διδάσκαλοι ταύτης καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. (1)

3: „ Καὶ οἱ δίκαιοι εὐφρανθήσονται.

Καὶ λοιπὸν, λέγει, ἀφ᾽ οὗ ἀφανισθῇ ἡ τυραννία τῶν δαιμόνων, θέλουν χαροῦν ὅλοι ἐκεῖνοι, ὁποῦ ἐδικαιώθησαν διὰ μέσου τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως.

„ Ἀγαλλιάσθωσαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ,
„ τερφθήτωσαν ἐν εὐφροσύνῃ.

Ἄμποτε, λέγει, νὰ ἀγαλλιάσουν οἱ ἐν Χριστῷ δικαιωθέντες ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ, ὅς τις ἐπισκοπεῖ καὶ προνοεῖται αὐτοὺς πάντοτε· „ Ὀφθαλμοὶ γάρ φησι Κυρίου ἐπὶ δικαίους (Ψαλμ. λγ΄. 16.) τὸ δὲ εὐφρανθήτωσαν καὶ ἀγαλλιάσθωσαν καὶ τερφθήτωσαν ἐν εὐφροσύνῃ, ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα σημαίνουσι· φανερώνουσι γὰρ τὴν αὔξησιν καὶ ὑπερβολὴν τῆς χαρᾶς.

4: „ Ἀ-

θάνατον· οὕτω καὶ ἡμεῖς πολλάκις τοὺς ἐπιεικείᾳ χρωμένους δικαστὰς εἰς τὴν τῶν ἀδικουμένων ἐπικουρίαν διεγείρειν εἰώθαμεν, διαναστῆναι παρακαλοῦντες, καὶ τῶν ἀδικούντων καταπαῦσαι τὸ θράσος. Καὶ ὁ Ἀθανάσιός φησι „ Τὴν εἰς τὸ κρίνειν τοὺς ἀκαθάρτους Δαίμονας παρορμὴν τοῦ Θεοῦ ὁ λόγος σημαίνει· τῇ γὰρ αὐτοῦ παρουσίᾳ τῆς τῶν ἀνθρώπων τυραννίδος ἐξηλάθησαν· καὶ ὁ Θεοδώριτος λέγει „ Ὥσπερ φοβερὸς στρατηγὸς καὶ ἄγαν ἰσχυρὸς ἐὰν ἀναστῇ, φησιν, ἅπαντας διασκορπίζει τοὺς ἐχθρούς· οὕτως ἀρκεῖ καὶ διαναστὰς μόνον ἅπαντας καταπλῆξαι τοὺς ἐναντίους ὁ τῶν ἀοράτων Δυνάμεων Κύριος.

(1) Ὁ δὲ Νύσσης λέγει „ Ὥσπερ καπνὸς ἀναχεθεὶς εἰς τὸν ἀέρα σημεῖόν τι τῆς οἰκείας οὐχ ὑπελίπετο φύσεως, καὶ κηρὸς ἐν πυρὶ γενόμενος οὐκέτι εὑρίσκεται: οὕτως ἐὰν ἐπίτινα ἔλθῃ ἡ θεία χάρις καὶ βοήθεια, τὰ ἐπικρατοῦντα ἐν ἐκείνῳ πάθη εἰς ἀφανισμὸν περιστήσεται· οὐχ ὑπομένει τὸ σκότος τὴν τοῦ φωτὸς παρουσίαν· οὔτε νόσος στήσεται ἐπιλαβούσης ὑγείας· οὔτε μὴν ἐνεργεῖ τὰ πάθη, παρούσης τῆς ἀπαθείας· καὶ ταὐτό ἐστι τὸ ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ, τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀπόλλυσθαι· ἔφη δὲ καὶ ὁ Ἡσύχιος „ Εὐχερὴς τῶν ἁμαρτωλῶν ἡ πτῶσις, εἰ καὶ σφόδρα ἑαυτοῖς πεποιθέναι νομίζουσι· τί γὰρ καπνοῦ πρὸς τὸ λυθῆναι σαθρότερον; τί δὲ κηροῦ, ὅταν ὑπὸ πυρὸς σφοδροτέρου θερμαίνηται; τούτοις τοὺς ἁμαρτωλοὺς ὁ Προφήτης συνέκρινεν· ὅταν γὰρ τὸ πῦρ τῆς γεέννης ῥιπισθῇ, πᾶσα ἡ περὶ αὐτοὺς φαντασία εὐθέως διαλύεται· ὁ δὲ Εὐσέβιός φησι „ Πρότερον οἱ Δαίμονες μετεσχηματίζοντο εἰς Ἀγγέλους φωτὸς κατὰ τὸν Ἀπόστολον μαντείας τε καὶ θεραπείας ἐπαγγελλόμενοι, ὡς ἀνθρώπους ἀπατωμένους θύειν αὐτοῖς καὶ τὰ φίλτατα· νῦν δὲ φροῦδα πάντα καὶ ὄντως καπνὸς, ἀποσβεσθέντος αὐτῶν τοῦ πυρὸς, ὀργισθέντος αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ, κατὰ τό „ Ἀνέβη καπνὸς ἐν ὀργῇ αὐτοῦ· καὶ ὁ καπνὸς δὲ αὐτῶν μὴ ἔχων περὶ ὅ, τι ὑποστῇ ἐξέλιπεν.

4: „ Ἄσατε τῷ Θεῷ· ψάλατε τῷ ὀνόμα-
„ τι αὐτοῦ· ὁδοποιήσατε τῷ ἐπιβεβη-
„ κότι ἐπὶ δυσμῶν· Κύριος ὄνομα
„ αὐτῷ.

Ἐσεῖς, λέγει, οἱ ἀνωτέρω, ὁποῦ ἠξιώθητε τοιαύτης χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, ἄσατε εἰς τὸν Θεόν, καὶ ψάλατε εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀπὸ τῆς πρὸς αὐτὸν ὑπερβολικῆς ἀγάπης κινούμενοι· (1) τὸ δὲ ὁδοποιήσατε, εἶναι λόγος, ὅς τις λέγεται πρὸς τοὺς Ἀποστόλους κατὰ τὸν Θεοδώριτον, τοὺς ὁποίους προσάζει τὸ ἐν τῷ Δαβὶδ Πνεῦμα νὰ δράμουν εἰς τὰ ἔθνη, καὶ νὰ ἑτοιμάσουν διὰ τοῦ κηρύγματος εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Χριςοῦ, τὴν ςράταν καὶ εἴσοδον τῶν ψυχῶν τους· τοῦτο δὲ εἶναι ὅμοιον μὲ ἐκεῖνο, ὁποῦ ἔλεγεν ὁ Πρόδρομος Ἰωάννης „ Ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου (Λουκ. γ. 4.) ὁδοποιήσατε, λέγει· ἤγουν κατασκευάσατε καὶ ἰσάσατε τὴν ςράταν τῶν ψυχῶν εἰς τὸν Χριςὸν, κάθε ἐμπόδιον ἀπὸ τὸ μέσον σηκώσαντες· τῷ ἐπιβεβηκότι δὲ εἶπεν ἐπὶ δυσμῶν· διότι ὁ Χριςὸς μὲ τὸ νὰ ἦναι φῶς ἀπλησίασον, καὶ ἥλιος δικαιοσύνης, διὰ τοῦτο ἐκάθισεν ἐπάνω εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, κατοικήσας εἰς αὐτὰς διὰ μέσου τῆς πίςεως· αἱ ψυχαὶ δὲ αὗται, ἦτον δυσμαὶ καὶ νύκτες διὰ τὸν σκοτεινὸν ζόφον τῆς πλάνης, ὁποῦ ἦτον παλαιόθεν κεχυμένος εἰς αὐτάς· ἢ δυσμαὶ λέγονται ὁ κόσμος, κατὰ τὸ λόγιον ἐκεῖνο „ Καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ (ἤγουν ἐν τῷ κόσμῳ) φαίνει (Ἰω. ά. 5.) (2) ἔπειτα λέγει καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Χριςοῦ· ὅτι ὀνομάζεται Κύριος πάντων ἁπλῶς τῶν ὄντων· τὸ ὁποῖον καθαρώτερα θέλει νὰ εἰπῇ· ὅτι εἶναι Θεός.

„ Καὶ ἀγαλλιᾶσθε ἐνώπιον αὐτοῦ· ταραχθήτωσαν ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ.

Τὸ μὲν ἀγαλλιᾶσθε, εἶναι ὅμοιον μὲ τὸ ἀνωτέρω, ὁποῦ εἶπεν „ Ἀγαλλιάσθωσαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· τὸ δὲ ταραχθήτωσαν, εἶναι ὅμοιον μὲ τό,

(1) Λέγει δὲ ὁ Ὠριγένης „ Ὁ μὲν ᾄδων, ψιλῇ χρῆται τῇ φωνῇ· ὁ δὲ ψάλλων, ϗ τῷ ὀργάνῳ· ἴδε οὖν σεαυτὸν χωρὶς σώματος, ϗ ἐννόησον τὸ ᾄδειν· νόησόν σου ϗ τὸ σῶμα, ϗ ὅρα τὸ ψάλλειν· ᾄδει γὰρ τῷ Θεῷ ὁ διὰ ὑγιῶν δογμάτων τὴν ψυχὴν παιδευόμενος, ὁ τὰς πρεπούσας θεολογίας ἐκ διανοίας κεκαθαρμένης ἀναπέμπων· ψάλλει δὲ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, ὁ διὰ τῶν τοῦ σώματος κινήσεων, ϗ διὰ τῆς τῶν αἰσθητηρίων χρήσεως τοιαῦτα πράττων, ὡς δοξάζεσθαι παρὰ τοῖς ὁρῶσι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ·

(2) Ὁ δὲ Πηλουσιώτης Ἰσίδωρος λέγει „ Ἀνατολὴν ἔχων ὄνομα ὁ Θεὸς, ϗ φῶς ὑπάρχων ἀπρόσιτον, πῶς ἐπὶ δυσμῶν ἐπιβέβηκεν; ἀνατολὴ αὐτῷ ὄνομα ἡ ἄναρχος Θεότης ἡ φῶς οὖσα ἀΐδιον· ἡ δὲ ἐπὶ δυσμῶν ἐπίβασις, ἡ κοινωνία τῆς ἀνθρωπίνης πτωχείας, δύσις οὖσα ϗ νυκτὶ ἐοικεῖα, εἰ συγκρίνοιτο τῇ ἄνω λαμπρότητι· διὰ τοῦτο ἡ ἀνατολὴ ταῖς δυσμαῖς ἐπιφαίνεται· ἵνα τοῦ φωτὸς ἐν τῇ σκοτίᾳ λάμψαντος, μεταποιηθῇ πρὸς τὴν ἀκτῖνα τὸ σκότος· ἔφη δὲ ϗ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος „ Καὶ ὁ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ κατὰ ἀνατολὰς τῆς ἰδίας δόξης τε ϗ λαμπρότητος, ἐπὶ δυσμῶν ὁρᾶται τῆς ἡμετέρας εὐτελείας ϗ ταπεινότητος· ὁ δὲ Εὐσέβιος „ Ὁ τῆς δικαιοσύνης, φησιν, ἥλιος, μορφὴν δούλου λαβὼν, ϗ τὰς ἀκτῖνας τῆς αὐτοῦ ὥσπερ συςείλας Θεότητος, καὶ καταδὺς ἐν τῷ σώματι, ἢ ϗ ἐν αὐτῷ τῷ θανάτῳ, τὸ καταχεχυμένον τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν σκότος ἀπήλασεν, ὁ δὲ Θεόδωρος κατὰ τὸ γράμμα ἑρμηνεύων τὸν Ψαλμὸν λέγει, ὅτι, ὅταν εἰσήρχετο ἡ Κιβωτὸς εἰς τὴν Παλαιςίνην, πρὸς δυσμὰς ἔβλεπον οἱ ταύτην αἴροντες, ὡς πρὸς τὴν θέσιν τοῦ τόπου· παρὰ δὲ τῷ Θεοδωρίτῳ ϗ τοῦτο γέγραπται „ Δυσμὰς δὲ νοήσειεν ἄν τις ϗ τὴν ἐσχάτην ὥραν, καθ' ἣν Χριςὸς ὁ Θεὸς ἐκ Παρθένου ἄνθρωπος ἐγένετο· ὁ δὲ Ἀθανάσιος λέγει „ Εὐπρεπεῖς γίνεσθε φησὶν εἰς τὸ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐκείνου πορεύεσθαι τοῦ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων ὀφθέντος ἐν σαρκὶ τοῖς ἐπὶ γῆς· ἢ τῷ ἐπιβεβηκότι ἐπὶ δυσμῶν, τῷ μέχρις ᾅδου πεποιημένῳ τὴν κάθοδον· ἄλλος δὲ περιεργότερον τὸ τοιοῦτον νοήσας ῥητὸν λέγει, ὅτι ἡ κακία ϗ ὁ Διάβολος μετασχηματίζεται πολλάκις εἰς φῶς· διὸ ϗ εἴρηται „ Φῶς δὲ ἀσεβῶν σβεσθήσεται (Παρ. ιγ'. 9.) ὅταν λοιπὸν δύσῃ ϗ λείψῃ ἀπὸ τὸ μέσον τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἡ κακία ϗ τὸ μετασχηματιζόμενον διαβολικὸν φῶς (ὅπερ τῇ ἀληθείᾳ σκότος ἐςὶ) τότε ἐπιβαίνει εἰς τὴν ψυχὴν ἐκείνην ϗ λάμπει ὁ νοητὸς ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, ὁ τὸ ἀληθινὸν φῶς ἀπαςράπτων, ὁδὸς γὰρ εὐτρεπὴς ϗ ἕτοιμος αὐτῷ ἐςὶ, τῆς φαύλης ϗ διαβολικῆς ἡμέρας ἡ δύσις· ἐπειδὴ κακία ϗ ἀρετὴ, φῶς ϗ σκότος νὰ εὑρίσκωνται ὁμοῦ εἰς ἕνα ϗ τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον, εἶναι ἀδύνατον.

τὸ, ,, Καὶ φυγέτωσαν ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ. (1)

5: ,, Τοῦ Πατρὸς τῶν ὀρφανῶν καὶ κριτοῦ ,, τῶν χηρῶν.

Λέγωντας μὲν τὸν Χριςὸν Πατέρα τῶν ὀρφανῶν, ἐφανέρωσεν ὁ Δαβὶδ τὴν κηδεμονίαν καὶ πρόνοιαν τοῦ Χριςοῦ, κατὰ τὸν θεῖον Κύριλλον καὶ Ἀθανάσιον· λέγωντας δὲ αὐτὸν καὶ Κριτὴν, ἐφανέρωσε τὸ δικαςικὸν αὐτοῦ· ταυτὸν εἰπεῖν, ἐφανέρωσεν, ὅτι ὁ Χριςὸς εἶναι καὶ κηδεμὼν τῶν ἀπροςατεύτων, καὶ κριτὴς τῶν ἀδικουμένων· ἢ ὀρφανοὺς καὶ χήρας ὀνομάζει, τοὺς ἐξ ἐθνῶν πιςεύσαντας· ὀρφανοὺς μὲν, διὰ τὶ ἀπέβαλον τὸν παλαιὸν πατέρα των διάβολον· χήρας δὲ, διὰ τὶ αἱ ψυχαὶ αὐτῶν ἐχήρευσαν ἀπὸ τὸν αὐτὸν διάβολον, τὸν ὁποῖον εἶχον πρότερον ὡς νυμφίον, καὶ ἦτον προσκολλημέναι εἰς αὐτὸν διὰ τῆς ἀσεβείας· ὕςερον δὲ ἀπὸ τὸ κήρυγμα, ἔλαβον τὸν Χριςὸν πατέρα καὶ νυμφίον τους· πατέρα μὲν, ὡς κηδεμόνα καὶ προνοητήν τους· νυμφίον δὲ, ὡς συναφθέντες μὲ αὐτὸν διὰ μέσου τῆς πίςεως. (2)

Ὁ Θεὸς ἐν τόπῳ ἁγίῳ αὐτοῦ.

Ὁ Θεὸς, λέγει, εἶναι εἰς τὸν ἅγιον τόπον του· ἤτοι εἰς τὸν οὐρανὸν, κατὰ τὸν Εὐσέβιον· λείπει γὰρ τὸ ἐςὶ· διότι, ἐπειδὴ εἶπεν ἀνωτέρω ὁ Δαβὶδ ,, Ἀναςήτω ὁ Θεὸς, καὶ ὁδοποιήσατε τῷ ἐπιβεβηκότι ἐπὶ δυσμῶν, διὰ τοῦτο ὡς ὁ Θεοδώριτος λέγει, ἀναγκαίως εἶπε κατὰ ἀκολουθίαν, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι εἰς τὸν ἅγιον τόπον του· διὰ νὰ διδάξῃ μὲ τὸν λόγον τοῦτον, ὅτι εὑρίσκεται εἰς τὸν οὐρανόν· ὅς τις εἶναι τόπος ἅγιος τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν Ἀθανάσιον, καὶ ἐκεῖ ὢν, ἀνίςαται πρὸς ἐκδίκησιν· καὶ ἐπιβαίνει ἐπὶ δυσμῶν, καὶ οἰκονομεῖ ἐκεῖνα, ὁποῦ βούλεται· ὄχι κατὰ μετάβασιν τοπικήν: ἤγουν, ὄχι μεταβαίνωντας ἀπὸ τόπον εἰς τόπον· διὰ τὶ εἶναι ἀπερίγραπτος· ἀλλὰ ἀμετάβατος μένωντας ἐν τῷ οὐρανῷ· τοιοῦτον νόημα ἔχει καὶ τὸ ,, Οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβὰς ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ· (Ἰω. γ'. 13.) κάτω γὰρ πολιτευόμενος μετὰ σώματος, ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, ἦτον ἀχώριςος ἀπὸ τὸν Πατέρα· νοεῖται τόπος ἅγιος τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ Ἐκκλησία τῶν Χριςιανῶν, καὶ κάθε Χριςιανὸς θεοφιλὴς καὶ ἐνάρετος· κατὰ τὸν Δίδυμον.

6: ,, Ὁ Θεὸς κατοικίζει μονοτρόπους ἐν ,, οἴκῳ.

Μονοτρόπους ὀνομάζει ἐδῶ ὁ Δαβὶδ τοὺς δικαίους· ἐπειδὴ καὶ οἱ δίκαιοι δὲν ἔχουν καμμίαν διπλῆν γνώμην, καὶ ἐπιπλοκὴν πονηρίας· ἀλλ' ἕνα μόνον τρόπον καὶ σκοπὸν ἔχουν, τὴν θεραπείαν καὶ εὐαρέσκησιν τοῦ Θεοῦ· τούτους λοιπὸν τοὺς ἁπλοῦς καὶ μονοτρόπους δικαίους ὁ Θεὸς κατοικίζει εἰς τὴν οἰκίαν του: ἤτοι εἰς τὸν οὐρανόν· περὶ τῆς ὁποίας οἰκίας εἶπεν ὁ Παῦλος ,, Ὅτι οἰκοδομὴν ἐκ Θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειροποίητον αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

(1) Λέγει δὲ ὁ Θεοδώριτος ,, Ταύτην τῶν δαιμόνων τὴν ταραχὴν ϗ τὸ δέος, ϗ τῶν θείων Εὐαγγελίων ἡμᾶς ἡ ἱςορία διδάσκει· ἀκούομεν γὰρ αὐτῶν λεγόντων ,, Τὶ ἡμῖν ϗ σοὶ Υἱὲ τοῦ Θεοῦ; ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς;

(2) Ὅθεν εἶπεν ὁ Ὠριγένης ,, Πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν ἐκ τοῦ διαβόλου γίνεται· οὗτος οὖν ὁ πατήρ σου· γενοῦ τοίνυν ὀρφανὸς, ϗ οὐκέτι χρήσῃ τοιούτῳ πατρὶ, ἀλλ' ἐκείνῳ, ὃς ὀρφανὸν ϗ χήραν ἀναλήψεται· πάλιν μνηςεύεται τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν ὁ Χριςὸς· παρανομῶν δὲ ὁ Διάβολος, βούλεται αὐτῆς νυμφίος γενέσθαι, ἵνα ποιήσῃ αὐτὴν ἐφθαρμένην· ἡ ψυχὴ οὖν σου χήρα γενέσθω ἐκείνου, ἵνα σοι κρίνῃ τὰ δίκαια ὁ Θεὸς, καταλιπόντι τὸν ἀνόμως συνῳκηκότα, ϗ τὴν κακίαν γεννήσαντα· ἔφη δὲ ϗ ὁ Δίδυμος ,, Σπουδαςέον τοίνυν καταλιπεῖν τὸν πρότερον πατέρα γεννήσαντα κατὰ κακίαν, ϗ τὸν ἀνόμως ἄνδρα συνῳκηκότα· ὅπως ἔξω μὲν Πατέρα τὸν Θεὸν, ϗ τὰς θείας ἡμῖν ἐνιέντα γονάς.

νοις· (β΄. Κορ. ε΄. 1.) ὁ δὲ Σύμμαχος ἀντὶ τοῦ μονοτρόπους, μοναχοὺς ἐξέδωκεν· ὡσὰν ὁποῦ οἱ μοναχοὶ εἶναι μεμονωμένοι καὶ γυμνοὶ ἀπὸ καθε πρᾶγμα βιωτικόν· τούτους λοιπὸν τοὺς μοναχοὺς κατοικίζει ὁ Θεὸς εἰς οἰκητήριον καὶ ἀναχωρητικὸν κελλίον, κατὰ μόνας καὶ ἐν ἡσυχίᾳ· μὲ τὰ λόγια δὲ ταῦτα προφητεύει ὁ Δαβὶδ, τὴν πολιτείαν τῶν μοναχῶν καὶ καλογήρων. (1)

„ Ἐξάγων πεπεδημένους ἐν ἀνδρείᾳ.

Ὁ Θεὸς εἶναι, λέγει, ὁποῦ ἐξάγει: ἤγουν ἐλευθερόνει ἐκείνους, ὁποῦ εἶναι δεμένοι μὲ τὰ σχοινία τῶν ἁμαρτιῶν τους· ἢ μὲ τὰ δεσμὰ τοῦ δαίμονος, τὰ ὁποῖα εἶναι τὰ πάθη· φανερόνει δὲ μὲ τὰ λόγια ταῦτα ὁ Δαβὶδ, τοὺς ἐξ ἐθνῶν πιςεύσαντας· ἐλευθερόνει δὲ αὐτοὺς ὁ Χριςὸς μὲ ἀνδρίαν: ἤγουν μὲ τὴν δύναμιν τῆς Θεότητός του, ἢ τις καταβάλλει καὶ νικᾷ τὸν τυραννοῦντα τούτους διάβολον· ἢ νικᾷ τούτους καὶ μὲ τὴν δύναμιν τῶν λόγων τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου. (2)

„ Ὁμοίως τοὺς παραπικραίνοντας,
„ τους κατοικουντας ἐν ταφοις.

Οὐ μόνον, λέγει, τοὺς ἐθνικοὺς ἠλευθέρωσεν ὁ Χριστὸς ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς πλάνης, ἀλλὰ καὶ τοὺς Ἰουδαίους· τοὺς ὁποίους ὀνομάζει παραπικραίνοντας, καθὼς καὶ εἰς τὸν ξε΄. Ψαλμὸν ἔτζι τοὺς ὠνόμασε, διὰ τὰς αἰτίας ὁποῦ εἴπομεν ἐκεῖ· ἠμποροῦν δὲ τὰ λόγια ταῦτα νὰ ἦναι καὶ προφητεία περὶ τῆς παγκοσμίου ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν κατὰ τὸν Δίδυμον· ὅτι δηλαδὴ ὅλους τοὺς Ἐθνικοὺς ἔχει νὰ εὐγάλῃ ὁ Χριςὸς ἀπὸ τους τάφους, οἵτινες εἶναι πεπεδημένοι ἀπὸ τὴν νέκρωσιν καὶ τὸν θάνατον: ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς Ἰουδαίους· ἔπειτα τὸ, κατοικοῦντας ἐν τάφοις, εἶναι μία ἐπεξήγησις: ἤγουν ὅτι αὐτοὺς ὅλους καὶ Ἐθνικοὺς καὶ Ἰουδαίους, τοὺς εὑρισκομένους ἐν τάφοις, θέλει ἀναςήσει· μὲ τὸ ὄνομα δὲ τῶν τάφων, ἐφανέρωσε καὶ ἐκείνους, ὁποῦ διεφθάρησαν ἀπὸ φωτιὰν, ἢ νερὸν, ἢ ἀπὸ κάθε ἄλλον τρόπον θανάτου. (3)

7: „ Ὁ Θεὸς ἐν τῷ ἐκπορεύεσθαί σε ἐνώ-
„ πιον του λαου σου, ἐν τῷ διαβαί-
„ νειν σε ἐν τῇ ἐρήμῳ.
8: „ Γῆ ἐσείσθη· καὶ γὰρ οἱ οὐρανοὶ ἔ-
„ σταξαν.

Ὅταν, λέγει, ἐσὺ Χριςὲ, εἶπας πρὸς τοὺς Ἰουδαίους „ Ἰδοὺ ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. (Ματθ. κγ΄. 38.) καὶ ὅταν ἐλάμβανε τέλος ἡ προ-

---

(1) Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ὁρίζει τίς εἶναι ὁ μονότροπος· ἤτοι ὅτι μονότροπός ἐςιν ὁ αὐτὸς ἀεὶ ὤν· καὶ φεύγων μὲν τὸ παντοδαπὸν καὶ πολλαπλοῦν τοῦ τρόπου, διώκων δὲ ἀλήθειαν, εἰλικρίνειαν, ἁπλότητα· ὁ κατὰ πρᾶξιν καὶ πίςιν ὀρθὴν ἀδιαίρετος καὶ τὸ αὐτὸ φρονῶν καὶ πράττων· ὁ μηδεμίαν διπλόην πονηρίας ἔχων· τοιοῦτοι οἱ μονότροποι. οὓς καὶ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ· τουτέςιν ἐν τῇ ἐπουρανίῳ πόλει κατοικίζειν ὁ Κύριος ἐπαγγέλλεται. ὁ δὲ Κλήμης ὁ Στρωματεὺς λέγει, ὅτι τὸ ῥητὸν τοῦτο νοεῖται καὶ διὰ τὰ καλὰ καὶ ἐνάρετα ἀνδρόγυνα, τὰ ἔχοντα ἕνα τρόπον καὶ μίαν συμφωνίαν. ὅτι δηλαδὴ ὁ Θεὸς κατοικίζει αὐτὰ ἐν ἑνὶ οἴκῳ· ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει „ Μονοτρόπους καλεῖ τοὺς ἕνα σκοπὸν ἔχοντας, καὶ τῆς ἀρετῆς μόνης ἐπιμελεῖσθαι προαιρουμένους, καὶ μὴ νῦν μὲν, ταῦτα, νῦν δὲ, ἐκεῖνα προαιρουμένους· εἶπε δὲ καὶ ὁ Ἀθανάσιος „ Μονοτρόπους φησὶ τοὺς αὐτῷ καὶ μόνῳ ἀναθέντας τὴν ἰδίαν ζωὴν καὶ πάσης διψυχίας καὶ κοσμικῆς ἐπιθυμίας αὐτὴν ἀλλοτριώσαντας· ὁ δὲ Ἀκύλας ἐξέδωκε „ Καθίζει μονογενεῖς ἐν οἴκῳ· ὅπερ ἑρμηνεύων ὁ Εὐσέβιος λέγει· τὸ πρῶτον τάγμα τῶν ἐν Χριςῷ προκοπτόντων τὸ τῶν μοναχῶν τυγχάνει· σπάνιοι δὲ οὗτοι· διὸ μονογενεῖς αὐτοὺς Ἀκύλας ὠνόμασεν, ἀφωμοιωμένους τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ· τούτους οὖν κατοικίζει ἐν οἴκῳ: τουτέςιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ παραμένειν ποιεῖ καὶ κατοικεῖν ἐν αὐτῇ.

(2) Ὅμοιον τοῦτο εἶναι κατὰ τὸν Ἀθανάσιον, τῷ τοῦ Ἡσαΐου „ Λέγοντα τοῖς ἐν δεσμοῖς, ἐξέλθετε, καὶ τοῖς ἐν τῷ σκότει, ἀνακαλύπτεσθε· δεσμοὶ δὲ καὶ σκότος ἡ τῶν εἰδώλων λατρεία, καὶ ἡ ἐν Ἅδου κατοχή.

(3) Ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει „ Οὐ μόνον, φησὶ, τοὺς πεπεδημένους ἀνδρείους ἐργάζεται, ἀλλὰ καὶ τοὺς εἰς ἄκρον δυσσεβείας ἐληλακότας, καὶ ὡς ἐν τάφοις δυσώδεσι, τοῖς οἰκείοις σώμασι κατοικοῦντας· καὶ τούτους γὰρ μετ᾽ ἐκείνων ἀξιώσει σωτηρίας· ὁ δὲ Εὐσέβιος τὸ ἐν ἀνδρίᾳ οὕτως ἡρμήνευσε „ Καὶ τοῦτο ἔπραξεν ἀνδρὸς σχῆμα λαβὼν, καὶ δι᾽ αὐτοῦ ἀνδρισάμενος.

προφητεία τοῦ Ἱερεμίου, τὴν ὁποίαν εἶπας σὺ ἀπὸ μέρους σου „ Ὅτι ἐγκαταλέλοιπα τὸν οἶκόν μου· ἀφῆκα τὴν κληρονομίαν μου· (Ἱερ. ιβ'. 7.) τότε, λέγω, ἀφ' οὗ εὐγῆκες ἀπὸ τὸν λαόν σου τὸν Ἰουδαϊκὸν, καὶ ἀναχωρήσας ἀπὸ αὐτὸν, διέβης εἰς τὴν ἐξ ἐθνῶν Ἐκκλησίαν κατὰ τὸν Δίδυμον, τὴν ἔρημον ἀπὸ θεογνωσίαν καὶ ἄκαρπον ἀπὸ ἀρετήν· τότε ἡ γῆ ἐσείσθη κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ πάθους καὶ τῆς ἀναςάσεώς σου, ὡς λέγει ὁ Θεοδώριτος· καὶ οἱ οὐρανοὶ ἔςαξαν ἱστορικῶς μὲν, τὸ Μάννα, ἀναγωγικῶς δὲ, τὴν κάθοδον τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς τοὺς Ἀποςόλους ἐν τῷ καιρῷ τῆς Πεντηκοςῆς· ἢ ἡ γῆ ἐσείσθη, ἐπειδὴ καὶ τὰ ἔθνη μετέβησαν ἀπὸ τὴν πλάνην εἰς τὴν ἀλήθειαν· ἔςαξαν δὲ οἱ Ἀπόςολοι ὡς ἄλλοι οὐρανοὶ τὸ ὕδωρ τοῦ κηρύγματος, ὁποῦ ποτίζει τὰς ψυχάς· οὐρανοὶ γὰρ ἦτον καὶ οἱ Ἀπόςολοι· διὰ τὶ ἐφρόνουν οὐράνια· καὶ διὰ τὶ ἦτον ἀνώτεροι ἀπὸ καθε γήϊνον πρᾶγμα· ὁ δὲ γὰρ σύνδεσμος, εἶναι περιττός. (1)

„ Ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ τοῦ Σινᾶ,
„ ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ Ἰσραήλ.

Κατὰ περίφρασιν λέγει ἐδῶ τὸ, ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ· ἀντὶ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· διὰ νὰ ἦναι τὸ νόημα τοιοῦτον· ὅτι αὐτὰ ὅλα ἔγιναν ἀπὸ τὸν ὄντως Θεὸν, ὅς τις καὶ τοῦ Σινᾶ ὄρους εἶναι Θεὸς καὶ ποιητὴς, καὶ τοῦ Ἰσραήλ· ἐνθυμήθη δὲ τὸ ὄνομα τοῦ Σινᾶ καὶ τοῦ Ἰσραὴλ, διὰ νὰ δείξῃ, ὅτι ἐκεῖνος, ὁποῦ ἔκαμε τὰ τόσα θαύματα εἰς τὸ Σινᾶ, καὶ ἐφάνη εἰς τὸν Ἰακὼβ, αὐτὸς καὶ ταῦτα ποιεῖ τὰ θαυμάσια· καὶ δὲν εἶναι ἄλλος Θεὸς οὗτος ἀπὸ ἐκεῖνον· ἀλλ' εἷς καὶ ὁ αὐτός.

9: „ Βροχὴν ἑκούσιον ἀφοριεῖς ὁ Θεὸς τῇ
„ κληρονομίᾳ σου.

Κληρονομία μὲν τοῦ Θεοῦ εἶναι τὰ ἔθνη· κατὰ τὸ „ Δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου· (Ψαλμ. β'. 8.) βροχὴ δὲ εἶναι ἱςορικῶς μὲν, τὸ Μάννα, ἀναγωγικῶς δὲ, ὁ λόγος τοῦ Εὐαγγελίου κατὰ τὸν Ἀθανάσιον καὶ Εὐσέβειον· ὅς τις ἁπαλύνει καὶ ποτίζει τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων· διότι, ὁ μὲν Μωσαϊκὸς Νόμος, δὲν ἦτον κατὰ προηγουμένην θέλησιν Θεοῦ, ἀλλὰ κατὰ ἑπομένην καὶ κατ' οἰκονομίαν· ἐπειδὴ δὲν ἐχρειάζετο θυσίας ὁ Θεὸς, οὐδὲ τοιαῦτα ἄλλα νομικὰ παραγγέλματα· „ Τίς γάρ φησιν, ἐξεζήτησε ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν; (Ἠσ. α'. 12.) καὶ πάλιν ὁ Κύριος εἶπε· „ Μωσῆς πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψε· (Μάρκ. ι'. 5.) ὁ δὲ λόγος τοῦ Εὐαγγελικοῦ κηρύγματος ἦτον κατ' εὐδοκίαν, καὶ προηγούμενον θέλημα Θεοῦ· ἢ λέγεται ἑκουσίως βροχὴ, καθ' ὅτι, ὁ μὲν νόμος καὶ μὴ θέλοντας ἠνάγκαζε τοὺς Ἰουδαίους νὰ φυλάττουν τὰς ἐντολάς του, λιθοβολῶν καὶ καίων καὶ πικρῶς φονεύων τοὺς παραβαίνοντας αὐτόν· ὁ δὲ νόμος τοῦ Εὐαγγελίου κἀνένα δὲν βιάζεται· ἀλλὰ προσφέρεται εἰς ἐκείνους, ὁποῦ θέλουν μὲ τὴν προαίρεσίν τους· „ Ὅς τις γάρ φησι, θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν· (Μάρκ. η'. 34.) (2)

„ Καὶ ἠσθένησε, σὺ δὲ κατηρτίσω
„ αὐτήν.

Ἡ-

(1) Κατὰ δὲ τὸ γράμμα νοοῦνται ταῦτα, ὥς φησιν ὁ θεῖος Κύριλλος, ὅτι ὁ Θεὸς, ὅταν ἐλευθέρωσε τὸν Ἰσραὴλ ἀπὸ τὴν δουλείαν τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς τὴν ἔρημον, τότε ὅλη ἡ γῆ σχεδὸν ἐσείσθη ἀπὸ τὰ θαυμάσια ὁποῦ ἔγιναν· ἐπειδὴ, τὰ μὲν ὕδατα τοῦ ποταμοῦ μετεβάλθησαν εἰς αἷμα· ὁ δὲ οὐρανὸς ἔβρεξε χάλαζαν· ἡ θάλασσα ἐμοιράσθη εἰς δύω· ὁ οὐρανὸς ἔςαξε τὸ μάννα. ὅπερ ὀνομάζει βροχὴν ἑκούσιον ἀφωρισμένην· ἐπειδὴ ἰδίως καὶ ἀφωρισμένως τοῖς Ἰουδαίοις μόνοις ἐβρέχετο, καὶ ὄχι εἰς ἄλλους. Καὶ ὁ Ἀθανάσιος δὲ εἶπε „ Δείκνυσι διὰ τούτων, ὡς ὁ καὶ μέχρις ᾅδου καταβὰς, αὐτός ἐςιν ὁ καὶ πάλαι διὰ Μωσέως ἐξαγαγὼν ἐξ Αἰγύπτου τὸν Ἰσραήλ· λέγει οὖν, ὅτι ἐν τῷ ἐκπορεύεσθαί σε τοῦ ἐξεληλυθότος σου ἐξ Αἰγύπτου λαοῦ, γῆ ἐσείσθη: τουτέςιν εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξάκουςος ἡ ἔξοδος αὐτῶν γεγένηται.

(2) Ὅθεν καὶ ὁ Θεοδώριτος εἶπεν „ Ἑκούσιον αὐτὴν προσηγόρευσε διὰ τὸ τῆς γνώμης αὐθαίρετον· οὐ γὰρ ἀνάγκῃ τις ἄρδεται, ἀλλὰ τῇ διδασκαλίᾳ πειθόμενος ἀπολαύει τῆς χάριτος.

Ἠσθένησε, λέγει, ἡ τῶν Ἐθνῶν κληρονομία σου Κύριε· ἐπειδὴ καὶ ἐσυντρίβη ἀπὸ τὴν τυραννίαν τῶν Δαιμόνων καὶ τοῦ Διαβόλου· σὺ δὲ ἔκαμες αὐτὴν τελείαν καὶ ὁλόκληρον, μὲ τὸ νὰ ἀνακαινούργωσες αὐτὴν διὰ μέσου τῆς παλιγγενεσίας τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, καὶ ἐστερέωσας αὐτὴν ἐπάνω εἰς τὴν ἄσειστον πέτραν τῶν ἐντολῶν σου (1)

10: „ Τὰ ζῶά σου κατοικοῦσιν ἐν αὐτῇ.

Εἰς τὴν ἐξ ἐθνῶν κληρονομίαν σου, λέγει, κατοικοῦσιν ἐκεῖνοι, ὁποῦ τρέφονται ἀπὸ ἐσένα πνευματικῶς, καὶ ζῶσι τὴν ἐν σοὶ θείαν ζωὴν Κύριε· ἢ ζῶα νοοῦνται οἱ τοῦ Χριστοῦ Ἀπόστολοι κατὰ τὸν Θεοδώριτον, τοὺς ὁποίους ὁ Προφήτης Ἀβακοὺμ ἵππους ὠνόμασε λέγων „ Ἐπεβίβασας εἰς θάλασσαν (ἤγουν εἰς τὴν πικρὰν ἀπιστίαν·) τοὺς ἵππους σου, ταράσσοντας ὕδατα πολλά. (Ἀβ: γ. 15.)

„ Ἡτοίμασας ἐν τῇ χρηστότητί σου
„ τῷ πτωχῷ ὁ Θεός.

Πτωχὸς ἦτον ὁ ἐξ Ἐθνῶν λαὸς, ἐπειδὴ καὶ δὲν εἶχε κανένα πλοῦτον πνευματικὸν, οὔτε νόμον, οὔτε προφητείας· ἀλλ' ὅμως ἐσὺ, λέγει, Κύριε, διὰ τὴν ἐδικήν σου ἀγαθότητα, ἡτοίμασας εἰς αὐτὸν ἄλλον πλοῦτον· δηλαδὴ τὴν ἀνωτέρω ῥηθεῖσαν ἑκούσιον βροχὴν τοῦ θείου κηρύγματος, καὶ τῶν τοῦ Πνεύματος χαρισμάτων κατὰ τὸν Δίδυμον. (2)

11: „ Κύριος δώσει ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζο-
„ μένοις δυνάμει πολλῇ.

Τοῦτον τὸν λόγον λέγει ὁ Δαβὶδ διὰ τοὺς Ἀποστόλους, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὸν Θεωδώριτον, ἐπειδὴ ἦτον ψαράδες καὶ ἀγράμματοι, διὰ τοῦτο ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς αὐτοὺς λόγον σοφίας μὲ δύναμιν πολλήν· διὰ τί εἰς τὰ λογιά των ἠκολούθει καὶ δυνάμεις Θεοῦ, ἡ ὁποία ἐνήργει τὰ θαύματα ἐκεῖνα, ὁποῦ ἤθελον, καὶ ὁποῦ συνέφερον. (3)

12: „ Ὁ βασιλεὺς τῶν Δυνάμεων τοῦ ἀ-
„ γαπητοῦ.

Ἀγαπητὸν ὀνομάζει ἐδῶ ὁ Δαβὶδ, τὸν Μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸν κατὰ τὸν Εὐσέβιον, καθὼς αὐτὸν ἐκήρυξεν ἄνωθεν ὁ Πατὴρ, „ Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός (Ματ. γ. 17.) δυνάμεις δὲ αὐτοῦ, ὀνομάζει τοὺς Ἀποστόλους, ἐπειδὴ αὐτοὶ ἦτον ὡσὰν στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ, παρατεταγμένοι εἰς πόλεμον κατὰ τῶν ἐναντίων δυνάμεων τῶν Δαιμόνων· (4) τῶν δυνάμεων δὲ τούτων τῶν Ἀποστόλων βασιλεὺς εἶναι ὁ Πατὴρ· ἐπειδὴ ἐβασίλευσεν εἰς αὐτοὺς

διὰ

(1) Λέγει δὲ ὁ Θεοδώριτος „ Ἀσθένειαν τὰς τῶν δυσσεβῶν ἐπαναστάσεις ἐκάλεσεν· οὕτω ϗ ὁ Κύριος πρὸς τὸν Παῦλον ἔφη· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται· ἀλλὰ ϗ ἐν τῷ τῆς ἐπαναστάσεως καιρῷ, σὺ βεβαιοῖς ϗ στηρίζεις τοὺς ἀθλητάς· τούτους γὰρ ἔχεις κληρονομίαν· ϗ ὁ Ἀθανάσιος „ Ἠσθένησε μὲν πάλαι, ὅτε εἰδωλολάτρει· κατηρτίσω δὲ αὐτὴν διὰ τοῦ Εὐαγγελικοῦ καλέσας κηρύγματος.

(2) Ὁ δὲ Ἀθανάσιος λέγει „ Καὶ τί ἡτοίμασας; ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, ϗ οὖς οὐκ ἤκουσε· τίς δὲ ὁ πτωχός; ἢ περὶ ὧν εἴρηται „ Μακάριοι οἱ πτωχοὶ, τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν· τὰ αὐτὰ λέγει σχεδὸν ϗ ὁ Εὐσέβιος· περὶ τοῦ πτωχοῦ λαοῦ τούτου εἶπε ϗ ὁ Ἡσαΐας· „ Διὰ τοῦτο εὐλογήσει σε ὁ λαὸς ὁ πτωχὸς, ϗ πόλεις ἀνθρώπων ἀδικουμένων εὐλογήσουσί σε. (Ἡσ. κε'. ϛ.)

(3) Ὅθεν ὁ αὐτὸς λέγει Θεοδώριτος, ὅτι ἐκείνους ὁποῦ ὠνόμασεν ἀνωτέρω ζῶα, ἐδῶ ὀνομάζει Εὐαγγελιστάς. Λέγει ϗ ὁ Ἀθανάσιος ὅτι τὸ, δυνάμει πολλῇ συνάπτεται μὲ τὸ „ Κύριος δώσει ῥῆμα, ϗ ὄχι μὲ τὸ, εὐαγγελιζομένοις: ἤτοι Κύριος δώσει ῥῆμα δυνάμει πολλῇ, τοῖς εὐαγγελιζομένοις: τουτέστι μετὰ πολλῆς τῆς ἰσχύος ὁ Θεὸς δώσει ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις, ϗ οὐχὶ τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ, ὥς τινες ἐνόησαν· τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει ϗ ὁ Εὐσέβιος.

(4) Ἢ κατ' ἄλλον ἑρμηνευτὴν δυνάμεις ὀνομάζει ϗ τὰ ἐν οὐρανοῖς τάγματα τῶν Ἀγγέλων· ὁ δὲ Ἀθανάσιος λέγει „ Αὐτὸς Κύριός, φησιν, ὁ διδοὺς ῥῆμα τοῖς μυσταγωγοῖς· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ βασιλεὺς τοῦ ἀγαπητοῦ λαοῦ· ϗ αὐτός ἐστι πάλιν ἡ δύναμις αὐτοῦ· ϗ ὁ Θεόδωρος δὲ ἀγαπητὸν τὸν λαὸν καλεῖ, ὡς ἠγαπημένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

διὰ τῆς τοῦ υἱοῦ μεσιτείας.

„ Τῇ ὡραιότητι τοῦ οἴκου διελέσθαι
„ σκῦλα.

Θέλει δώσει ῥῆμα, λέγει, εἰς τοὺς Ἀποστόλους ὁ Κύριος, διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην· ἤγουν διὰ νὰ μοιράσουν τὰ κούρση τῶν νοητῶν ἐχθρῶν Δαιμόνων· τὰ ὁποῖα ἦτον τὰ Ἔθνη· διότι οἱ Ἀπόςολοι, ἐπειδὴ ἐνίκησαν τοὺς Δαίμονας, ἐκούρσευσαν καὶ ἐπῆραν ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους, ὁποῦ εἶχον σκλαβωμένους καὶ κουρσευμένους· ἐκούρσευσαν δὲ τὰ Ἔθνη αὐτὰ, διὰ νὰ τὰ μοιράσουν εἰς τὴν ὡραιοτάτην Ἐκκλησίαν τῶν Χριςιανῶν· μέσα εἰς τὴν ὁποίαν κατοικεῖ ὁ Θεός· Καὶ τῇ ἀληθείᾳ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διεμοίρασαν οἱ Ἀπόςολοι τὰ κούρση αὐτά· ἤτοι τὰ Ἔθνη· διὰ τί, ἄλλος μὲν Ἀπόςολος ἐκούρσευσεν ἀπὸ τὸν Διάβολον ἕνα Ἔθνος· ἄλλος δὲ, ἄλλο, καὶ ἐπρόσφεραν αὐτὰ εἰς τὸν Χριςὸν, καὶ εἰς τὴν μίαν καθολικὴν τῶν πιςῶν Ἐκκλησίαν· ἠμπορεῖ δὲ νὰ νοηθῇ ὡραιότης τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ Εὐαγγέλιον, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου ἐμοίρασαν τὰ κουρσευμένα Ἔθνη οἱ Ἀπόςολοι· (1)

13: „ Ἐὰν κοιμηθῆτε ἀναμέσον τῶν κλή-
„ ρων.

Τὸ κοιμηθῆναι εἰς τὸ παρὸν ῥητὸν νοοῦμεν, πῶς δηλοῖ τὸ ἀποθανεῖν· λέγει γὰρ πρὸς τοὺς Ἀποςόλους ὁ Δαβίδ· ὅτι αὐτὰ τὰ ἀνωτέρω κούρση τῶν Ἐθνῶν, θέλουν προσφερθοῦν εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ἀνίσως ἐσεῖς οἱ Ἀπόςολοι ἀποθάνετε ἀνάμεσα εἰς τὰ Ἔθνη, ὁποῦ ἐκληροδοτήθησαν εἰς τὸν καθ' ἕνα ἀπὸ λόγους σας. καὶ τῇ ἀληθείᾳ ἔτζι ἠκολούθησε· διὰ τί οἱ Ἀπόςολοι κηρύσσοντες τὸ Εὐαγγέλιον, ἐθανατώθησαν ἕνας εἰς ἕνα Ἔθνος, καὶ ἄλλος, εἰς ἄλλο· ἢ νοεῖται καὶ ἄλλως· ὅτι ἐσεῖς οἱ Ἀπόςολοι θέλετε προσφέρετε τὰ κουρσευμένα Ἔθνη εἰς τὸν Χριςὸν, ἀνίσως πολὺν καιρὸν χρονίσετε εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου· καθότι καὶ ὅποιος κοιμᾶται, χρονίζει ἀκινητῶν κατὰ τὰς αἰσθήσεις.

„ Πτέρυγες περιστερᾶς περιηργυρω-
„ μέναι· καὶ τὰ μετάφρενα αὐτῆς ἐν
„ χλωρότητι χρυσίου.

Περιςερὰν νοοῦμεν τὸν Χριστὸν διὰ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ ἀνεξικακίαν του· πτέρυγες δὲ τοῦ Χριςοῦ ἠμπορεῖ δὲ νὰ ἦναι τὸ θεῖον σῶμά του, ὡς ἄκρον καὶ ἐξώτερον· μετάφρενα δὲ (ἤτοι τὰ ὄπισθεν τοῦ λαιμοῦ·) νοεῖται ἡ θεία ψυχή του, ὡς ἐνδοτέρα· λέγει λοιπὸν ὁ Προφήτης, ὅτι τὸ μὲν σῶμα τοῦ Χριςοῦ ἦτον λελαμπρυσμένον, καθὸ ἦτον ἀναμάρτητον· λαμπρὸν γὰρ εἶναι καὶ τὸ ἄσημι· ἡ δὲ ψυχὴ τοῦ Χριςοῦ ἦτον μὲ χλωρότητα καὶ κιτρινάδα τοῦ χρυσίου· ἤτοι μὲ καθαρότητα· καθὸ ἦτον ὑποςατικῶς ἡνωμένη μὲ τὴν Θεότητα· τὸ κίτρινον γὰρ χρυσίον, ἐκεῖνο εἶναι καὶ καθαρώτατον· ἄλλοι δὲ ὡς ὁ Θεοδώριτος, καὶ Θεόδωρος ἑνόνοντες τὸ πρότερον ῥητὸν μὲ τοῦτο, λέγουσιν· ὅτι, ἐὰν ἐσεῖς οἱ Ἀπόςολοι ςερεωθῆτε ἀνάμεσα εἰς τοὺς κλήρους· ἤγουν εἰς τὰς δύω Διαθήκας τὴν Παλαιὰν καὶ τὴν Νέαν, καθὼς ςερεοῦται ἀκινήτως καὶ ὁ κοιμώμενος· (εἰς κλῆρον γὰρ ἐδόθησαν αἱ δύω Διαθῆκαι, ἡ μὲν Παλαιὰ, εἰς τὸν πρὸ τοῦ Σταυροῦ λαὸν τῶν Ἰουδαίων, ἡ δὲ Νέα, εἰς τὸν νέον τὸν μετὰ τὸν Σταυρόν·) ἐὰν, λέγω, ἔτζι ποιήσετε ἐσεῖς οἱ Ἀπόςολοι, μεσάζοντες ἀνά-

(1) Ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει „ Ὡραιότης δὲ τοῦ οἴκου ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἡ τοῦτον ὡραΐζουσά τε καὶ λαμπρύνουσα τῇ παντοδαπῇ φιλοτιμίᾳ τῶν δωρεῶν· ὁ δὲ Εὐσέβιος λέγει „ Οἷς ἐδωρήσατο ὁ βασιλεὺς τὸ διελέσθαι σκῦλα εἰς ὡραιότητα τοῦ οἴκου· ἅτινά ἐςι τὰ ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις διαλάμποντα τάγματα ἐν πᾶσιν εἴδεσιν ἀρετῆς· Παῦλος μὲν γὰρ ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ τὰ ἐξ ἐθνῶν ἐκληροῦτο σκῦλα, καὶ ἄλλα ἄλλος ἐκληροῦτο τῶν Ἀποςόλων· ἀφ' ὧν σκύλων τὰ ἐξαίρετα ἀναθήματα εἰς ὡραιότητα τοῦ οἴκου ἀφώριζον.

νάμεσα εἰς τὰς δύω Διαθήκας καὶ συμβιβάζοντες τὴν Νέαν μὲ τὴν Παλαιάν· καὶ δείχνοντες, τὴν μὲν Παλαιὰν τύπον, τὴν δὲ Νέαν, ἀλήθειαν· τότε θέλουν φανοῦν εἰς ἐσᾶς αἱ μὲν πτέρυγες τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ἤτοι τὰ ἁπλούςερα καὶ κατ' ἐπιφάνειαν νοήματα, θέλουν φανοῦν, λέγω, ταῦτα λαμπρὰ εἰς ἐσᾶς· τὰ δὲ μετάφρενα αὐτοῦ: ἤγουν τὰ ἐνδότερα καὶ μυςικώτερα νοήματα, θέλουν φανοῦν εἰς ἐσᾶς καθαρώτατα, ὡσὰν τὸ καθαρὸν καὶ κίτρινον χρυσάφι· διότι, ἀγκαλὰ καὶ τὸ ἀσῆμι καὶ τὸ μάλαγμα εἶναι λαμπρὰ καὶ τὰ δύω, ἀλλ' ὅμως ἡ λαμπρότης τοῦ μαλάγματος εἶναι βαθυτέρα· ἡ δὲ τοῦ ἀσημίου, εἶναι ἀνοικτοτέρα· περιςερὰν δὲ οἱ αὐτοὶ νοοῦσι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· ἐπειδὴ καὶ αὐτὸ ἐν εἴδει περιςερᾶς κατῆλθεν ἐπὶ τὸν Χριςὸν, ὅταν ἐβαπτίζετο ἐν τῷ Ἰορδάνῃ (1)

14: „ Ἐν τῷ διαστέλλειν τὸν ἐπουράνιον, „ βασιλεῖς ἐπ' αὐτῆς χιονωθήσον- „ ται ἐν Σελμών.

Βασιλεῖς ἐδῶ ὀνομάζει ὁ Δαβὶδ τοὺς Ἀποςόλους, ὡς κληρονόμους τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν κατὰ τὸν Θεοδώριτον καὶ Ἀθανάσιον· τοὺς ὁποίους ἄρχοντας ὠνόμασεν εἰς τὸν μδ΄. Ψαλμὸν, λέγων „ Καταςήσεις αὐτοὺς ἄρχοντας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν· προφητεύει δὲ ἐδῶ ὁ Δαβὶδ τὴν ἐπεφοίτησιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὴν γενομένην εἰς τοὺς Ἀποστόλους, ἐν τῷ καιρῷ τῆς Πεντηκοςῆς· λέγει λοιπὸν, ὅτι, ὅταν ὁ ἐπουράνιος Θεὸς διαςέλλῃ: ἤτοι ἀποςέλλῃ καὶ διαμοιράζῃ καὶ κληροδοτῇ τοὺς βασιλεῖς ἐπ' αὐτῆς: ἤγουν ἐπάνω εἰς τὴν προῤῥηθεῖσαν κληρονομίαν του, ἥτις εἶναι τὰ Ἔθνη „ Πορευθέντες γάρ φησι μαθητεύσατε πάντα τὰ Ἔθνη (Ματθ. κή. 19.) τότε, λέγω, αὐτοὶ οἱ Ἀπόςολοι, θέλουν χιονωθοῦν: ἤγουν θέλουν λευκανθοῦν καὶ λαμπρυνθοῦν μὲ τὴν λαμπρότητα τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ἐπρόσθεσε δὲ καὶ τὸν τόπον Σελμών: ἤτοι τὴν Ἱερουσαλὴμ, εἰς τὴν ὁποίαν καθήμενοι οἱ Ἀπόςολοι, ἐνεδύσαντο τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος· πρέπει δὲ νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἡ ἐν πρόθεσις σημαίνει πολλαῖς φοραῖς ὑςεροχρονίαν, λαμβανομένη ἀντὶ τῆς μετὰ, καθὼς ἐπὶ τοῦ παρόντος· τὸ γὰρ ἐν τῷ διαςέλλειν, ἀντὶ τοῦ, μετὰ τὸ διαςεῖλαι νοεῖται· (2)

15: „ Ὄρος τοῦ Θεοῦ ὄρος πῖον, ὄρος „ τετυρωμένον, ὄρος πῖον.

Ὄρος τοῦ Θεοῦ καλεῖ τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Χριςιανῶν· ὄρος μὲν, διὰ τὶ αὐτὴ εἶναι ἀνωτέρα ἀπὸ τὰ γήϊνα πράγματα, καὶ ἀνατείνεται εἰς τὸν οὐ-

(1) Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Θεοδώριτος λέγει „ Κλήρους μὲν τὰς δύω Διαθήκας ὀνομάζει· Περιςερὰν δὲ τὴν τοῦ Πνεύματος χάριν πτερὰ ἔχουσαν περιηργυρωμένα τὴν τοῦ λόγου λαμπρότητα· μετάφρενα δὲ ἐν χλωρότητι χρυσίου, τῶν κεκρυμμένων μυςηρίων τὸ περίβλεπτον· φησὶν οὖν ὅτι, ἐὰν ἐν μέσῳ τῶν δύω Διαθηκῶν ἀναπαύσησθε, καὶ ἑκατέρωθεν τὴν ὠφέλειαν ἑλκύσητε, εὑρήσετε ἐκεῖ τὰ ποικίλα τοῦ Πνεύματος δῶρα· (συνωψισμένα εὑρίσκονται τὰ λόγια ταῦτα τοῦ Θεοδωρίτου παρὰ τῇ Σειρᾷ τοῦ Νικήτα) λέγει δὲ ὁ Ἀθανάσιος „ Ἐάν φησιν ἀναπαύσησθε ἐν τοῖς κλήροις, (κλήρους δὲ τοὺς ἐκ τῶν δύω λαῶν πιςεύσαντας ἔφη· τοὺς ἐξ Ἰουδαίων δηλαδὴ καὶ ἐξ Ἐθνῶν) δοθήσονται αὐτοῖς πτέρυγες περιςερᾶς τὸ μετάφρενον ἐχούσης περικεχρυσωμένον· ἤτοι Πνεύματος ἁγίου ἀξιωθήσονται οἱ τοὺς ἁγίους Ἀποςόλους δεξάμενοι· μετάφρενον δὲ τῆς περιςερᾶς περικεχρυσωμένον φησι· διότι τιμίας: ἤτοι σοφὰς τὰς φρένας τῶν δεξαμένων ποιεῖ· καὶ ὁ Κύριλλος ἔφη „ Ἂν τοίνυν ἐπαναπαύσωνται τοῖς ἐμοῖς κλήροις, δοθήσονται αὐτοῖς πτέρυγες περιςερᾶς, ἐχούσης καὶ τὰ μετάφρενα ἐν χλωρότητι χρυσίου: τουτέςιν ὡς περικαλλεςάτη γενήσονται περιςερὰ, οὐ γὰρ ἔτι φρονήσουσι τὰ ἐπὶ τῆς γῆς· ἀναπτήσονται δὲ ὥσπερ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὥςε φρονεῖν τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ἔφη δὲ καὶ ὁ Εὐσέβιος „ Οἱ τῆς Γραφῆς λόγοι κατὰ μὲν τὴν ἐπιπόλαιον ἀνάγνωσιν πτέρυξιν ὥσπερ κεκαλυμμένοι τυγχάνουσι, κατὰ δὲ τὴν τῶν νοημάτων φαιδρότητα, (ἴσ. ἐνδότητα) πολὺ τὸ ἐπιτερπὲς καὶ χάριεν ἔχουσιν.

(2) Ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας λέγει „ Τὸ Σελμὼν, Ἑβραϊκὴ μὲν ἐςὶ φωνὴ, ἑρμηνεύεται δὲ ἀνταπόδοσις· οἱ οὖν διαςαλέντες Ἀπόςολοι χιονωθήσονται, ὡς ἐν ἀνταποδόσει: τουτέςι λαμπροὶ γενήσονται, μισθὸν ὥσπερ τῆς εἰς Χριςὸν γνησιότητος λαβόντες τὴν λαμπρότητα· ὁ δὲ Ἀθανάσιος λέγει, ὅτι καὶ οἱ δεξάμενοι τοὺς δια-

οὐρανὸν διὰ πράξεως καὶ θεωρίας· τοῦ Θεοῦ δὲ, διὰ τὶ αὐτὴ εἶναι ἀφιερωμένη εἰς τὸν Θεόν· πῖον δὲ καὶ παχὺ, διὰ τὴν πλουσιότητα καὶ παχύτητα τῆς πνευματικῆς βοσκῆς, ὁποῦ εὑρίσκεται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν· τετυρωμένον δὲ, διὰ τὸ στερεὸν καὶ ἀκίνητον τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δογμάτων τῆς πίστεως· πεπηγμένον γὰρ εἶναι καὶ ἀκίνητον τὸ τυρί· (1) ἔπειτα πάλιν ὀνομάζει τὴν Ἐκκλησίαν πῖον, διὰ τὴν πλουσιότητα τῶν χαρισμάτων τοῦ ἁγίου Πνεύματος· μὲ ποικίλους δὲ ἐπαίνους ἐπαινεῖ ὁ Δαβὶδ τὸ τοιοῦτον ὄρος: ἤτοι τὴν Ἐκκλησίαν, διὰ τὴν ποικιλίαν τῶν πνευματικῶν δυνάμεων, ὁποῦ ἔχει.

16: „ Ἵνα τί ὑπολαμβάνετε ὄρη τετυρω-
„ μενα;

Ἐναντίον εἰς τοὺς ἐχθροὺς τῆς Ἐκκλησίας λέγει τὸν λόγον τοῦτον ὁ θεῖος Δαβὶδ, κατὰ τὸν μέγαν Κύριλλον· διὰ τί ἐσεῖς, λέγει, νομίζετε, πῶς εἶναι ἄλλα ὄρη στερεὰ καὶ ἄσειστα, ἔξω ἀπὸ τὴν μίαν Ἐκκλησίαν τῶν Εὐσεβῶν καὶ Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν; ἤγουν διὰ τί νομίζετε πῶς αἱ ἄλλαι συναγωγαὶ καὶ τὰ συστήματα τῶν ἀσεβῶν καὶ κακοδόξων, εἶναι ὄρη στερεὰ καὶ ἀκίνητα, εἰς καιρὸν ὁποῦ δὲν εἶναι; (2)

„ Τὸ ὄρος, ὃ εὐδόκησεν ὁ Θεὸς κα-
„ τοικεῖν ἐν αὐτῷ.

Τοῦτο, λέγει, εἶναι τὸ ὄρος καὶ ἡ Ἐκκλησία, εἰς τὴν ὁποίαν ἠθέλησε νὰ κατοικῇ ὁ Θεός· „ Αὕτη γάρ φησιν, ἡ κατάπαυσίς μου εἰς αἰῶνα αἰῶνος· (Ψαλμ. ρλα΄. 15.)

„ Καὶ γὰρ ὁ Κύριος κατασκηνώσει
„ εἰς τέλος.

Ὁ Κύριος, λέγει, θέλει κατασκηνῶσαι εἰς τὸ ὄρος τοῦτο τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, εἰς τέλος: ἤτοι πάντοτε· „ Ἰδοὺ γάρ φησιν, ἐγὼ μεθ᾽ ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος· (Ματθ. κη΄. 20.) τί δὲ ἠμποροῦν νὰ εἰποῦν εἰς τοῦτο οἱ Ἰουδαῖοι; ἐπειδὴ βλέπομεν, ὅτι ὁ Κύριος δὲν ἐκατοίκησεν εἰς τὸ ὄρος Σιὼν μέχρι τέλους, ἀλλὰ ἕως εἰς ἕνα μόνον διωρισμένον καιρόν.

17: „ Τὸ ἅρμα τοῦ Θεοῦ μυριοπλά-
„ σιον.

Ἀφ᾽ οὗ εἶπεν ἀνωτέρω ὁ Δαβὶδ, ὁδοποιήσατε τῷ ἐπιβεβηκότι, τώρα ἐδῶ ἁρμοδίως ἐνθυμή-
θη

διαςαλέντας Ἀποςόλους, εἰς ἀνταπόδοσιν τῆς ὑποδοχῆς, δέξονται τὸν καθαρμὸν τῶν ἁμαρτιῶν· ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος, λέγει „ Ἔςαι δὲ ὁ Θεὸς κατὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα διαςέλλων ϗ διαιρῶν τοῖς τῆς βασιλείας ἀξίοις τὰς ἀξίας τῆς ἐκεῖθεν μακαριότητος, ὅτε οἱ δίκαιοι λάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος· Ἄλλος δὲ λέγει ὅτι Σελμὼν, εἰρήνη ἑρμηνεύεται· φησὶ γοῦν, ὅτι ἐν τῇ εἰρήνῃ τοῦ Ἀποςολικοῦ κηρύγματος καθαρθήσονται· ὁ δὲ Θεόδωρος ὁ Ἀντιοχείας λέγει „ Ἐν Σελμὼν δὲ λέγει, ἀντὶ τοῦ ἐν Σαλὴμ, ἔνθα ϗ ὁ ναὸς ᾠκοδόμητο· ὅθεν ϗ Ἱερουσαλὴμ ἡ πόλις ἐκαλεῖτο· ὁ δὲ Δίδυμος λέγει, ὅτι Σελμὼν σκιὰ μερίδος ἑρμηνεύεται· ἐπεὶ τοίνυν οἱ βασιλεῖς οὗτοι: ἤτοι οἱ Ἀπόςολοι Ἰουδάϊσάν ποτε τηροῦντες τὴν σκιὰν τοῦ νόμου, μερίδες διὰ τοῦτό εἰσι σκιᾶς, ἔχοντες μὲν πνευματικὴν μερίδα, πεπειραμένοι δὲ ϗ τῆς σκιᾶς.

(1) Τὰ αὐτὰ σχεδὸν λέγει ϗ ὁ θεῖος Κύριλλος, ὅς τις ϗ προσθέττει „ Ἔκλυτον γὰρ οὐδὲν, ἢ ὑδαρὲς ἐν Ἐκκλησίᾳ, ἀλλ᾽ ἔςι τὰ πάντα συνεσφιγμένα πρὸς εὐσέβειαν· παρὰ δὲ τῷ Θεοδωρίτῳ ϗ τοῦτο γέγραπται „ Οὐκ ἂν δέ τις ἁμάρτοι ϗ ὄρος νοήσας τὴν τοῦ Θεοῦ μητέρα, ἐν ᾗ ὁ Θεὸς κατῴκησεν.

(2) Ὅθεν ϗ ὁ θεῖος Κύριλλος λέγει „ Ἐπιτιμᾷ οὖν τοῖς τὰς τῶν αἱρετικῶν Ἐκκλησίας ὑπολαμβάνουσιν εἶναι τετυρωμένας: ἤγουν συνεςηκείας ϗ ςερεάς· οὐδὲν γὰρ ἐν αὐταῖς τὸ δυνάμενον τρέφειν εἰς ἕξιν πνευματικήν· ὁ δὲ Ἀθανάσιος τετυρωμένον λέγει ὄρος τὴν Ἐκκλησίαν: τουτέςι γάλακτος μεςὸν, ἁπλουςέρου δηλαδὴ λόγου, κατὰ τό, Γάλα ὑμᾶς ἐπότισα ϗ οὐ βρῶμα· ἄλλος δὲ λέγει „ Τετυρωμένον: τουτέςι πεπυκνωμένον ϗ συνεςὼς, οὐκ ἐπιδεχόμενον λύσιν, ἐκ μεταφορᾶς τοῦ τυροῦ, ὃ μὴ πέφυκεν αὖθις, ἀναλύειν εἰς γάλα. (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ.)

θη καὶ ἅρμα: ἤτοι καρότζαν τοῦ ἐπιβεβηκότος· καρότζα δὲ Θεοῦ, ἠμποροῦν νὰ εἶναι ὅλοι οἱ Χριστιανοί, ὁποῦ ἐδέχθησαν τὸ χαλινάρι τῆς πίστεως, καὶ ὑπέθηκαν τὸν τράχηλόν τους ὑποκάτω εἰς τὸν χρηστὸν καὶ ἐλαφρὸν ζυγὸν τοῦ Χριστοῦ· καὶ ἔχουσι καβαλλάρην καὶ ἡνίοχον, αὐτὸν τὸν Χριστόν· αὐτὴ δὲ ἡ καρότζα, λέγει ὁ Δαβὶδ πῶς εἶναι μυριοπλάσιος κατὰ τὸ πλῆθος, ἀπὸ τὴν παλαιὰν καρότζαν τῶν ἐν τοῖς Ἰουδαίοις δικαίων, κατὰ τὸν θεῖον Κύριλλον, καὶ τὸν Θεοδώριτον.

„ Χιλιάδες εὐθηνούντων.

Ἐδῶ λείπει τό, εἰσιν: ἤγουν οἱ πιστεύσαντες εἰς τὸν Χριστὸν εἶναι χιλιάδες τῶν εὐθηνούντων, μὲ τί; μὲ τὴν καρποφορίαν δηλονότι τῶν ἀρετῶν. (1)

„ Κύριος ἐν αὐτοῖς, ἐν Σινᾷ ἦν ἐν τῷ
„ ἁγίῳ.

Ἐδῶ λείπει τό, ὅς· διὰ νὰ ἔχῃ τοιοῦτον νόημα· Κύριος ἐν αὐτοῖς ἐστιν, ὃς ἐν τῷ Σινᾷ ἦν τῷ ἁγίῳ, περιττῆς οὔσης τῆς μιᾶς ἐν προθέσεως: ἤτοι τῆς ἐν τῷ ἁγίῳ· ἕνας, λέγει, καὶ ὁ αὐτὸς Θεὸς εἶναι, ὁποῦ καὶ ἐκεῖ ἐν τῷ Σινᾷ ὄρει ἐνομοθέτησε, καὶ ἐδῶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν Χριστιανῶν· ἅγιον δὲ ὀνομάζει τὸ Σινᾶ· ἐπειδὴ καὶ ἁγιάσθη ἀπὸ τὴν ἐπιδημίαν καὶ ἐπιφάνειαν τοῦ Θεοῦ· καὶ ἐπειδὴ ἦτον ἀφιερωμένον εἰς τὸν Θεόν. (2)

18: „ Ἀνέβης εἰς ὕψος, ᾐχμαλώτευσας
„ αἰχμαλωσίαν.

Ἀνέβης, λέγει, ὦ Κύριε, εἰς τὸ ὕψος τοῦ Σταυροῦ· ἢ εἰς τὸν οὐρανὸν ἐν τῷ καιρῷ τῆς Ἀναλήψεως· ἀνέβης δὲ εἶπε, διὰ τὸ θεληματικὸν τῆς ἀναβάσεως· μὲ τὸ κοντάρι γὰρ τοῦ Σταυροῦ κτυπήσας καὶ κρημνίσας τὸν τύραννον διάβολον, ἔτζι ἠλευθέρωσας ἀπὸ τὴν τυραννίαν του, τὴν αἰχμαλωσίαν: ἤγουν τὰ σκλαβωθέντα ἔθνη, τὰ ὁποῖα ἐκεῖνος πρότερον σκλαβώσας, τὰ εἶχεν ὑπόδουλα εἰς τὴν ἐξουσίαν του· διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Χριστὸς „ Κἀγὼ ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν (Ἰωάν. ιβ΄. 32.) (3)

„ Ἔλαβες δόματα ἐν ἀνθρώποις.

Ὁ δὲ Ἀπόστολος εἶπεν „ Ἔδωκε δόματα τοῖς ἀνθρώποις (Ἐφ. δ΄. 8.) καὶ τὰ δύω ἔγιναν· διότι λαμβάνων ὁ Χριστὸς παρὰ τῶν προσερχομένων εἰς αὐτὸν πίστιν καὶ εὐχαριστίαν, ἔδιδεν εἰς αὐτοὺς χαρίσματα διάφορα κατὰ τὸν Θεοδώριτον.

„ Καὶ γὰρ ἀπειθοῦντας τοῦ κατασκη-
„ νῶσαι.

Διά

(1) Ὁ δὲ Νύσσης Γρηγόριος λέγει „ Ἅρμα Θεοῦ, ᾧ ὑποζεύγνυνται τῶν εὐθηνούντων αἱ χιλιάδες, εἴη ἂν τις ἀόρατος δύναμις· ἐποχεῖται γὰρ ταῖς οὐρανίαις καὶ νοηταῖς δυνάμεσι καὶ ἡνιοχεῖ ταύτας, ὁ καὶ ἐν τῷ Σινᾷ τῷ ἁγίῳ ὄρει ὀφθεὶς καὶ τὸν νόμον δούς· ὅμοιον δὲ τῷ εἰρημένῳ· χίλιαι χιλιάδες ἐλειτούργουν αὐτῷ· αὗται δὲ καὶ εὐθηνοῦσιν, ἅτε δὴ ἀπηλλαγμένοι τῆς ἁμαρτίας· ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος λέγει „ Εἶεν δ᾽ ἂν καὶ ἅρμα οἱ Ἀπόστολοι, οἷς ἐποχούμενος ὁ Θεὸς διατρέχει τὴν ὑφήλιον· καὶ οἱ μετ᾽ ἐκείνους καθαροί, εὐθηνοῦντες ταῖς ἀρεταῖς.

(2) Λέγει δὲ καὶ ὁ Θεοδώριτος „ Οὐ γὰρ ἄλλος ἐκεῖνος, καὶ ἄλλος οὗτος· ὁ γὰρ αὐτὸς Κύριος πάντων, πλουτῶν εἰς πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτόν.

(3) Σχεδὸν τὰ αὐτὰ λέγει καὶ ὁ Πηλουσιώτης Ἰσίδωρος „ Τὸ δὲ ᾐχμαλώτευσας αἰχμαλωσίαν, τοιοῦτον εἶναι δοκῶ· οὓς ἀπάτῃ ὁ ἐχθρὸς ᾐχμαλώτευσε, τούτους Χριστὸς ἐκ τῆς αὐτοῦ τυραννίδος ἀντῃχμαλώτευσε, τῷ δόρατι τοῦ Σταυροῦ καθελὼν τὸν τυραννοῦντα Διάβολον· λέγεται γὰρ τοὺς ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς ἀπάτης εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ κατὰ φύσιν Θεοῦ μετενηνεγμένους, ὡς αἰχμαλώτους ἑλεῖν· καὶ ὁ Θεοδώριτος δὲ λέγει „ Ἠχμαλώτευσε δὲ αἰχμαλωσίαν τοὺς πάλαι γεγενημένους αἰχμαλώτους ἀπολαβών, καὶ οἱονεὶ ἀνταιχμαλωτίσας καὶ τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς δωρησάμενος.

Διὰ τί, λέγει, ἐκείνους τοὺς ἰδίους ἔλαβες Χριςὲ, ὡς δόματα, οἵ τινες ἦτον πρότερον ἀπειθεῖς· ἔλαβες δὲ αὐτοὺς διὰ νὰ κατασκηνώσῃς μὲν ἐσὺ μέσα εἰς αὐτοὺς, αὐτοὶ δὲ νὰ γένουν ἄξιον κατοικητήριόν σου „ Ὑμεῖς γάρ φησιν, ἐςὲ ναὸς Θεοῦ ζῶντος, καθὼς εἶπεν ὁ Θεός· ὅτι ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω· (Β. Κορ. ϛ΄. 16.) (1)

19: „ Κύριος ὁ Θεὸς εὐλογητὸς, εὐλο-
„ γητὸς Κύριος ἡμέραν καθ' ἡμέ-
„ ραν.

Βλέπε ἐδῶ, ὦ ἀναγνῶστα, πῶς φανεροῦται ὑπὸ τοῦ Δαβὶδ τὸ τῆς ἁγίας Τριάδος μυστήριον· Κύριος γὰρ, λέγει, καὶ Θεὸς καὶ Κύριος· ὅπερ καὶ ὁ Μωϋσῆς εἶπε· „ Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν Κύριος, εἷς ἐςιν· (Δευτ. ϛ΄. 4.) ἀφ' οὗ δὲ εἶπεν ὁ Δαβὶδ, πῶς πρέπει νὰ εὐφημῆται καὶ νὰ δοξάζεται ὁ Τρισυπόςατος Θεὸς τὴν ἡμέραν: ἤγουν εἰς ὅλην τὴν ἡμέραν· (τοῦτο γὰρ ἔξωθεν πρέπει νὰ ἀκούεται·) ἀφ' οὗ, λέγω, τοῦτο εἶπεν, ἐσαφήνισε τὴν δυσκολίαν τῶν λέξεων, προσθέσας τὸ καθ' ἡμέραν· μερικοὶ δὲ, τὸ ἡμέραν καθ' ἡμέραν νοοῦσιν ἁπλῶς· ἀντὶ τοῦ ἡμέραν ἐξ ἡμέρας· ἤτοι πάντοτε κατὰ διαδοχὴν ἡμερῶν.

„ Κατευοδώσαι ἡμῖν ὁ Θεὸς τῶν σω-
„ τηρίων ἡμῶν.

20: „ Ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ Θεὸς τοῦ σώζειν.

Βλέπε καὶ ἐδῶ, ὦ ἀναγνῶστα, τὸ μυστήριον τῆς ἁγίας Τριάδος· τρεῖς φοραῖς γὰρ ἔβαλεν εἰς τὸ ῥητὸν τοῦτο τὸ ὄνομα Θεός· δὲν εἶναι δὲ ἀνακόλουθον, τὸ νὰ ἀναγινώσκεται καὶ σωτηριῶν περισπωμένως· τὸ μὲν γὰρ οὐδέτερον σωτηρίων, παροξυτονεῖται· τὸ δὲ θηλυκὸν σωτηριῶν, περισπᾶται· κλίνεται γὰρ καὶ τὸ σωτήριον, καὶ ἡ σωτηρία· τὸ δὲ, ὁ Θεὸς τῶν σωτηριῶν, καὶ τὸ, ὁ Θεὸς τοῦ σώζειν, ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα δηλοῦσιν· ἤτοι ὁ Θεὸς τῶν σωτηρίων ἡμῶν, καὶ ὁ Θεὸς τοῦ σώζειν· ἢ ὁ Θεὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, καὶ ὁ Θεὸς ὁ σώζων, κατὰ περίφρασιν.

„ Καὶ τοῦ Κυρίου Κυρίου αἱ διέξοδοι
„ τοῦ θανάτου.

Ἴδιον, λέγει, μόνου τοῦ Κυρίου εἶναι τὸ νὰ ἐλευθερόνῃ ἀπὸ τὸν θάνατον, καὶ τὸ νὰ φέρῃ εἰς τὴν ζωήν· θάνατον δὲ νόει καὶ τὸν φυσικὸν, καὶ τὸν προαιρετικόν: ἤτοι τὴν ἁμαρτίαν· ὁ μὲν γὰρ φυσικὸς θάνατος νεκρόνει τὸ σῶμα κατὰ τὰς φυσικάς του ἐνεργείας· ὁ δὲ προαιρετικὸς καὶ ἡ ἁμαρτία, νεκρόνει τὴν ψυχὴν κατὰ τὰς πρὸς τὴν ἀρετὴν ἐνεργείας· ἠμπορεῖ δὲ νὰ νοῆται τὸ ῥητὸν τοῦτο, καὶ ὡς προφητεία περὶ τῆς ἐκ νεκρῶν Ἀναςάσεως τοῦ

---

(1) Ὅθεν εἶπεν ὁ Θεοδώριτος „ Τοῦτο σαφέςερον ὁ Ἀκύλας ἡρμήνευσε· καίπερ ἀπειθεῖς τοῦ κατασκηνῶσαι· οὐκ ἀπέβλεψάς φησιν εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν ἀπείθειαν· ἀλλὰ καὶ ἀντιλέγοντας ὁρῶν, ἐπέμεινας εὐεργετῶν, ἕως αὐτοὺς οἰκητήριον οἰκεῖον ἀπέφηνας· ὁ δὲ Εὐσέβιός φησι, „ Λέγοις δ' ἂν, καὶ δόματα λαβὼν παρὰ τοῦ Πατρὸς, συνεςήσατο τὴν ἑαυτοῦ Ἐκκλησίαν τοῦ κατασκηνῶσαι ἐν τοῖς πάλαι ἀπειθοῦσιν· εἶπε δὲ καὶ ὁ Ἀθανάσιος „ Οὗτοί φησιν οἱ ἄνθρωποι, οὓς ἔλαβες δόματα, πάλαι ἦσαν ἀπειθοῦντες· ἀλλὰ καὶ ἐν τούτοις, φησὶ, κατεσκήνωσας· ἔςι δὲ δι' ὑπερβατοῦ ἡ διάνοια· ἔλαβες δόματα ἐν ἀνθρώποις, ὥςε καὶ κατασκηνῶσαι ἐν αὐτοῖς τοῖς διδομένοις· ἀπειθεῖς δὲ ἦσαν οὗτοι, ὅτε τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα ἐλάτρευον· ἕλκει δὲ τοὺς ἀπειθοῦντας ὁ Χριςὸς, κατὰ τὸν Ἀνώνυμον ἑρμηνευτὴν, ἐσθ' ὅτε διὰ νόσων καὶ περιςάσεων· πολλοὶ δὲ καὶ δι' ὁραμάτων ἦλθον εἰς τὸ κατασκηνῶσαι παρὰ τῷ Ἰησοῦ· ὑπήλλαξε δὲ ὁ Παῦλος τὸ ἔλαβες, καὶ εἶπεν ἔδωκας· ἐπειδὴ κατὰ τὸν Θεόδωρον, τοῦτο ἁρμοδιώτερον ἐπὶ Χριστοῦ, οὐ λαβόντος, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἄνοδον τὴν ἐν οὐρανοῖς δεδωκότος τοῦ Πνεύματος τὰ χαρίσματα· (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρ.)

τοῦ Σωτῆρος· (1) εἰς αὐτὸν γὰρ πρῶτον ἠκολούθησεν ἡ διέξοδος τοῦ θανάτου· μὲ τὸ νὰ ἠλευθερώθη ἀπὸ αὐτὸν καὶ ἀνέστη, καὶ ἄλλην φορὰν δὲν ἀποθνήσκει. (2)

21: „ Πλὴν ὁ Θεὸς συνθλάσει κεφαλὰς ἐχθρῶν αὐτοῦ.

Ὁ Θεὸς, λέγει, θέλει κατατζακκίσει τὰς κυριωτέρας δυνάμεις τῶν Δαιμόνων· ἐπειδὴ εἰς τὴν κεφαλὴν εὑρίσκονται αἱ κυριώτεραι δυνάμεις τοῦ σώματος: ἤτοι αἱ αἰσθήσεις· περιττὸν δὲ εἶναι τὸ, πλὴν· καὶ διὰ νὰ εἰποῦμεν συντόμως, ὁ Θεὸς λέγει, θέλει συντρίψει νοητῶς τὰς νοητὰς κεφαλὰς τῶν Δαιμόνων.

„ Κορυφὴν τριχὸς διαπορευομένων ἐν
„ πλημμελείαις αὐτῶν·

Ὁ Θεὸς, λέγει, θέλει συνθλάσει τὰς κεφαλὰς τῶν Δαιμόνων, οἵτινες διαπορεύονται: ἤγουν καταπατοῦσι τὴν κορυφὴν τῆς κόμης τῶν ἁμαρτωλῶν· τρίχα γὰρ ἐδῶ πρέπει νὰ νοήσωμεν τὴν κόμην καὶ τὰ μαλλία· καταπατοῦσι δὲ οἱ Δαίμονες τὴν κορυφὴν τῶν ἀνθρώπων, ὅταν αὐτοὶ ἁμαρτάνουσι· διὰ τὶ, ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἁμαρτάνουσι, τότε καταπατοῦσιν αὐτοὺς οἱ Δαίμονες, ἔχοντες αὐτοὺς ὑποτεταγμένους· δύναται δὲ τινας νὰ νοήσῃ καὶ ἄλλως τὸ ῥητὸν τοῦτο: ἤγουν ὅτι οἱ Δαίμονες διαπορεύονται: ἤγουν ἐρευνοῦν ἐν ταῖς πλημμελείαις τῶν ἀνθρώπων, τὴν τρίχα τῆς κορυφῆς κατ' ἐναλλαγήν: ἤτοι ἐρευνοῦν καὶ αὐτὸ τὸ λεπτότατον ὡσὰν τὴν τρίχα ἁμάρτημα τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸν Θεοδώριτον· ἐξετάζουσι γὰρ οἱ κάκισοι καὶ τὰ παραμικρὰ σφάλματα, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ θανάτου, ὅταν λογοθετοῦσι τὴν ψυχὴν τοῦ καθε ἑνός· (3)

22: „ Εἶπε Κύριος· ἐκ Βασὰν ἐπιστρέψω.

Βασὰν θέλει νὰ εἰπῇ, αἰσχύνη· ἐπέστρεψε λοιπὸν, λέγει, ὁ Κύριος τοὺς Ἐθνικοὺς ἀπὸ τὴν αἰσχύνην τῶν Εἰδώλων, εἰς τὰ ὁποῖα ἐπίστευον, καὶ ἔφερεν αὐτοὺς εἰς τὴν θεογνωσίαν· καὶ ἐπέστρεψεν αὐτοὺς ἀπὸ τὴν αἰσχύνην τῶν ἁμαρτιῶν, τὰς ὁποίας ἀφόβως ἔπραττον, καὶ ἔφερεν αὐτοὺς εἰς τὰς ἀρετάς. (4)

„ Ἐ-

(1) Ὅθεν ὁ θεῖος Κύριλλος λέγει „ Θεσποῦσι σαφῶς οἱ Απόσολοι, ὡς ϗ μέχρι θανάτου ἐλθόντας διὰ τὸ κήρυγμα, ἐξάγει γενναίως ὁ Θεός· τῆς αὐτοῦ γὰρ δυνάμεως εἶναί φασι τὰς διεξόδους τοῦ θανάτου: ἤτοι τὴν ἀπαλλαγήν·. μόνος γὰρ αὐτὸς Θεὸς ὢν τοῦ σῴζειν ϗ πηγὴ σωτηρίας, ἐξόδους εὕρατο τοῦ θανάτου, ἀνασὰς ἐκ νεκρῶν· ἐπειδὴ πᾶς ἄνθρωπος, εἰς μὲν τὴν εἴσοδον τοῦ θανάτου ἔφθασεν, οὐκέτι δὲ διεξελθεῖν δεδύνηται αὐτόν· ὁ δὲ διὰ τῶν παρόντων δηλούμενος Κύριος, διεξόδους ποιησάμενος τοῦ θανάτου, ϗ τὴν ἀδιεξόδευτον αὐτοῦ φρουρὰν ἡμῖν διανοίξας, γέγονε Θεὸς τοῦ σῴζειν· διὸ ϗ τῷ Ἰὼβ ἔλεγεν· „ Ἀνοίγονται δέ σοι φόβῳ πύλαι θανάτου; (ὡς ἐμοὶ δηλαδή.) (Ἰώβ λη'. 17.)

(2) Ὅθεν ὁ θεῖος Γρηγόριος ὁ Θεσσαλονίκης λέγει, ὅτι ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου ἐξανάστασις μᾶλλον λέγεται ἢ Ἀνάστασις· Ἀνάστασις γὰρ λέγεται ἡ τῶν ἀναστηθέντων ϗ πάλιν ἀποθανόντων ἔγερσις· οἷα ἡ τοῦ Λαζάρου ϗ τῶν λοιπῶν τῶν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἀναστηθέντων· ἐξανάστασις δὲ κυρίως ἐστιν, ἡ τῶν ἀναστηθέντων ϗ μηκέτι ἀποθνησκόντων ἔγερσις, οἷα ἡ τοῦ Κυρίου, ϗ ἡ τῶν ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ Κόσμου ἀναστηθησομένων· ἐπὶ τούτων γὰρ ὁ Παῦλος ἐμεταχειρίσθη τὸ ὄνομα τῆς ἐξαναστάσεως εἰπὼν „ Εἴπως καταντήσω εἰς τὴν ἐξανάστασιν τῶν νεκρῶν (Φιλιπ. γ'. 11.)

(3) Ὁ δὲ Ἀθανάσιος λέγει, ὅτι ὁ Κύριος θέλει συνθλάσει πρὸς τούτοις ϗ τὴν κορυφὴν τῆς τριχός: ἤτοι τὴν κεφαλὴν ἐκείνων, ὁποῦ διαπορεύονται: ἤγουν διαπερνοῦν τὴν ζωήν τους μὲ τὰς πλημμελείας· ταυτὸν εἰπεῖν, θέλει συνθλάσει τὰς κεφαλὰς τῶν ἀμετανοήτων ϗ ἀδιορθώτων· προστίθησι δὲ ὁ αὐτὸς, ὅτι ἡ λέξις αὕτη ἐλήφθη ἐξ ὁμοιώσεως τῶν ὄφεων, οἳ ἐπειδὰν ἀρθῶσι κατά τινος, τότε ἐπὶ κεφαλὴν πληττόμενοι ὄλλυνται· ἔχει δὲ ὁ λόγος ἀναφορὰν ϗ εἰς τοὺς ἄρχοντας τοῦ τῶν Ἰουδαίων λαοῦ.

(4) Ὁ δὲ Εὐσέβιος λέγει, ὅτι ϗ οὕτως ἑρμηνεύεται τὸ ῥητόν· ἤγουν ὅτι ὁ Κύριος κατῆλθε δι' ἡμᾶς εἰς τὸ διὰ σαυ-

„ Ἐπιστρέψω ἐν βυθοῖς θαλάσσης.

Ἐπίςρεψε δὲ τοὺς Ἐθνικοὺς ὁ Κύριος ἀπὸ τὴν ῥηθεῖσαν αἰσχύνην, μὲ τοὺς βυθοὺς τῆς θαλάσσης: ἤγουν μὲ τὸ ἅγιον Βάπτισμα· τὸ ὁποῖον ὀνομάζει βυθοὺς, διὰ τὶ βυθίζει τὴν ἁλμυρὰν καὶ πικρὰν ἁμαρτίαν· εἶπε γὰρ καὶ ὁ Προφήτης Μιχαίας τοῦτο τὸ ἴδιον σχεδόν· „ Ἐπιςρέψει καὶ οἰκτειρήσει ἡμᾶς (Κύριος)· καταδύσει τὰς ἀδικίας ἡμῶν καὶ ἀποῤῥιφήσονται εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης, πάσας τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν· (Μιχ. ζ' 19.) ἠμποροῦν δὲ νὰ ἦναι καὶ βυθοὶ θαλάσσης, τὰ βάθη τῆς ἁμαρτίας καὶ ἡδονῆς κατὰ τὸν Ἀθανάσιον: ἤτοι τὰ χαλεπώτατα καὶ μεγαλώτατα ἁμαρτήματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα βάθη τῶν ἁμαρτιῶν ἐγύρισε τοὺς Ἐθνικοὺς ὁ Θεὸς εἰς τὸ φῶς τῆς ἀρετῆς· κατὰ δὲ τὸ νόημα τοῦτο, τὸ ἐν βυθοῖς λαμβάνεται ἀντὶ τοῦ, ἐκ βυθῶν, τῆς ἐν προθέσεως νοουμένης ἀντὶ τῆς ἐκ κατὰ μετάληψιν.

23. „ Ὅπως ἂν βαφῇ ὁ πούς σου ἐν αἵ-
„ ματι.

Τὰ ἄνω εἰρημένα, λέγει, θέλεις ποιήσεις Κύριε, διὰ νὰ νικήσῃς τελείως τοὺς ἐχθρούς σου Δαίμονας· μεταφορικῶς δὲ καὶ καθ' ὁμοιότητα λέγεται ὁ λόγος οὗτος· διὰ τὶ ἐκεῖνοι, ὁποῦ νικοῦν τοὺς ἐχθρούςτων, καταπατοῦντες ἐπάνω εἰς τὰ σώματα τῶν φονευθέντων πολεμίων, βάφονται κατὰ τοὺς πόδας ἀπὸ τὸ αἷμα, ὁποῦ τρέχει ἐξ αὐτῶν· ὅθεν καὶ ὁ Ἡσαΐας τοῦτο δηλῶν, λέγει ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Χριςοῦ· „ Καὶ κατεπάτησα αὐτοὺς ἐν θυμῷ μου, καὶ κατέθλασα αὐτοὺς ὡς εἰς γῆν, καὶ κατήγαγον τὸ αἷμα αὐτῶν εἰς γῆν· (καὶ κατεῤῥαντίσθη τῷ κατανικήματι αὐτῶν τὰ ἱμάτιά μου·) (Ἡσ. ξγ'. 3.) ταῦτα γὰρ τὰ λόγια θέλουν νὰ φανερώσουν, ὅτι τελείως ἐνίκησε τοὺς Δαίμονας ὁ Χριςὸς (1) καὶ κατὰ ἄλλον δὲ τρόπον, ποδάρι τοῦ Χριςοῦ ἠμπορεῖ νὰ νοῆται ἡ Ἐκκλησία· ἐπειδὴ καὶ βαςάζει τὸν Χριςὸν διὰ τῆς πίςεως· καθ' ὃ καὶ κεφαλὴ αὐτῆς αὐτὸς εἶναι ὁ Χριςός· αὐτὴ λοιπὸν ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριςοῦ, ἐβάφη ἀπὸ τὸ αἷμα τοῦ Χριςοῦ· διὰ τὶ ἐσφραγίσθη μὲ αὐτὸ καὶ ἐτειχογυρίσθη, καὶ ἐςομώθη· καθὼς ςομώνεται ὁ σίδηρος ἀπὸ τὴν βαφήν· ἢ ἐβάφη αὐτὴ καὶ ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν τοῦ Χριςοῦ Μαρτύρων· ἢ καὶ ἐβάφη νοητῶς ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν Δαιμόνων, οἵτινες δι' αὐτῆς νοητῶς ἀποσφάττονται.

„ Ἡ γλῶσσα τῶν κυνῶν σου ἐξ ἐχ-
„ θρῶν παρ' αὐτοῦ.

Καὶ ἐδῶ ἀπὸ κοινοῦ νοεῖται τὸ, ὅπως ἂν βαφῇ: ἤγουν ὅπως ἂν βαφῇ ἡ γλῶσσα τῶν κυνῶν σου· σκύλοι δὲ τοῦ Χριςοῦ εἶναι οἱ Ἀπόςολοι, κατὰ τὸν θεῖον Κύριλλον· διὰ τὶ αὐτοὶ γαυγίζοντες τοὺς νοητοὺς λύκους Δαίμονας, καὶ διώκοντες ὅλους τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἐπιβούλους τῆς πίςεως, οὕτω διαφυλάττουν τὰ λογικὰ πρόβατα, καὶ τὴν ποίμνην τοῦ Χριςοῦ· τούτων λοιπὸν τῶν Ἀποςόλων ἡ νοητὴ γλῶσσα ἐβάφη, λάπτουσα ἐκ τῶν ἐχθρῶν: ἤτοι ἐκ τοῦ αἵματος τῶν ἐχθρῶν· ἔξωθεν γὰρ πρέπει νὰ νοῆται τὸ, αἵματος· τὸ δὲ

παρ'

ςαυροῦ πάθος, αἰσχύνης καταφρονήσας, ὡς λέγει ὁ Παῦλος· κἀκεῖθεν κατέβη εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης: ἤγουν εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς· καὶ συνθλάσας τὸν Ἅδην, οὕτως ἐπίςρεψεν: ἤτοι ἄνεςη, ἐκ τῆς δοκούσης αἰσχύνης τοῦ πάθους· ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει „ Ἡ Βασὰν ἑρμηνευομένη τὴν αἰσχύνην δηλοῖ· αἰσχύνη δὲ τῆς ἁμαρτίας καρπός· ἀφ' ἧς ἡμᾶς ἐπιςρέψει· ὁ δὲ Ἀθανάσιος λέγει, ὅτι Βασὰν ἑρμηνεύεται πικρία: ἤτοι παραπικρασμός· λέγει οὖν, ὡς ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ παραπικραίνοντος, τουτέςι τοῦ Ἰσραὴλ ἐπιςρέψω πρὸς ἐμαυτόν.

(1) Λέγει δὲ καὶ ὁ Θεοδώριτος „ Ἐπειδὴ ἔδειξε τὸν τῶν ὅλων Θεὸν οἷόν τινα ἀριςέα τοὺς πολεμίους καταγωνιζόμενον, καὶ τοὺς ἀδίκως δεδουλωμένους ἐλευθεροῦντα, διαγράφει τῷ λόγῳ, καὶ αἱμάτων ῥύακας, καὶ συμπατουμένους νεκροὺς, καὶ κυσὶ βορὰν προκειμένους· ὁ δὲ Θεόδωρος λέγει „ Τὸ ὅπως αἰτιατόν ἐςιν ἀντὶ αἰτίας, οὐ γὰρ ἵνα τούτους ἀνέλῃ, ἐκείνους ἀπαλλάττει· τοὐναντίον δὲ ὑπὲρ τῆς ἐκείνων ἀπαλλαγῆς, καὶ τούτους ἀνθιςαμένους ἀναιρεῖ.

παρ' αὐτοῦ δηλοῖ, ὅτι ἐβάφη ἡ γλῶσσα αὐτῶν παρ' αὐτοῦ: ἤτοι παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς βοηθουμένη· μεταφορικὸς δὲ εἶναι καὶ οὗτος ὁ λόγος· διὰ τὶ, ἀφ' οὗ οἱ ἐχθροὶ φονευθοῦν, τότε καὶ οἱ σκύλοι τῶν φονευσάντων, λάπτουσιν ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν φονευμένων, καὶ τὰ τῶν τούτων διασπαράττουσι σώματα. (1)

24: „ Ἐθεωρήθησαν αἱ πορεῖαί σου ὁ „ Θεός.

Ἐθεωρήθησαν, λέγει, αἱ στράται καὶ ἀναστροφαὶ καὶ διατριβαὶ τῆς ἐνσάρκου πολιτείας σου Κύριε· διὰ τὶ αὐτόπται τούτων καὶ θεωροὶ ἐχρημάτισαν οἱ Ἀπόστολοι· ὅθεν εἶπε καὶ ὁ Βαρούχ „ Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη· (Βαρ: γ: 37:)

„ Αἱ πορεῖαι τοῦ Θεοῦ μου τοῦ βα„ σιλέως τοῦ ἐν τῷ ἁγίῳ.

Βλέπε, ὦ ἀναγνῶστα, πῶς ὁ θεῖος Δαβὶδ ὁμολογεῖ καθαρῶς Θεὸν τὸν Χριστόν, ὡς ὢν πεπληροφορημένος περὶ αὐτοῦ· ἅγιον δὲ ὀνομάζει τώρα τὸν Πατέρα, ἐν ᾧ ἦτον πάντοτε ἀχώριστος ὁ Υἱός „ Ἐγὼ γάρ φησιν ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί· (Ἰωάν. ιδ. 10:) (2)

25: „ Προέφθασαν ἄρχοντες ἐχόμενοι „ ψαλλόντων.

Ἄρχοντας ἐδῶ ὀνομάζει τοὺς Ἀποστόλους ὁ θεῖος Δαβίδ, κατὰ τὸν Ἀθανάσιον καὶ Θεοδώριτον, καθὼς καὶ ἀλλαχοῦ λέγει· „ Καταστήσεις αὐτοὺς ἄρχοντας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν· (Ψαλμ. μδ΄· 18:) οὗτοι λοιπὸν, λέγει, οἱ Ἀπόστολοι, ἐπρόλαβον ὅλους τοὺς ἐξ Ἐθνῶν πιστεύσαντας· ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ πρῶτοι ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστόν· Ψάλλοντας δὲ ὀνομάζει τοὺς Προφήτας· ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ ἐπροφήτευαν τὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ μετὰ Ψαλτηρίου καὶ ὀργάνων· τούτων δὲ τῶν Προφητῶν ἐχόμενοι, ἢ ἐχόμενα· (γράφεται γὰρ καὶ οὕτω·) ἤτοι ἐγγὺς καὶ κοντὰ εἰς αὐτοὺς, ἔγιναν οἱ Ἀπόστολοι, ἐξεχόμενοι αὐτῶν: τουτέστιν ἀκολουθοῦντες εἰς αὐτοὺς καὶ κατὰ τὸν χρόνον, καὶ κατὰ τὸ κήρυγμα·

„ Ἐν μέσῳ νεανίδων τυμπανιστριῶν.

Οἱ Ἀπόστολοι, λέγει, ἀκολούθως μετὰ τοὺς Προφήτας ἐπαῤῥησιάσθησαν κηρύττοντες ἐν μέσῳ τῶν Ἰουδαϊκῶν Συναγωγῶν· αἵτινες ὀνομάζονται, νεάνιδες μὲν, διὰ τὸ ἀτελὲς τῆς πολιτείας αὐτῶν, τυμπανίστριαι δὲ διὰ τὶ μὲ τύμπανα καὶ ἄλλα ὄργανα ὕμνουν τὸν Θεόν· καὶ ἁπλῶς διὰ τὸ σωματικὸν τῆς τοῦ νόμου λατρείας· ἐκ σώματος γὰρ κατασκευάζεται τὸ τύμπανον· ἢ ἐπαῤῥησιάσθησαν οἱ Ἀπόστολοι ἐν μέσῳ τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν τοῦ Χριστοῦ, αἱ ὁποῖαι, νεάνιδες μὲν λέγονται, διὰ τὸ νεαρὸν καὶ ἄφθορον τῆς πίστεως· τυμπανίστριαι δὲ, διὰ τὶ νεκροῦσι τὸ σῶμα διὰ τὸν Θε-

(1) Ἄλλος δὲ λέγει „ Ποὺς τοῦ Χριστοῦ ὁ ἐκ Μαρίας προσληφθεὶς ἄνθρωπος, ὅς τις διὰ τοῦ πάθους ἐβάφη τῷ αἵματι· ἡ γλῶσσα δὲ τῶν κυνῶν, εἴτουν τῶν ἀκαθάρτων πάλαι Ἐθνῶν, ἐγεύσατο τοῦ ἀχράντου αὐτοῦ αἵματος, ὅτε ἀπέστρεψαν ἐκ τοῦ Διαβόλου.

(2) Ἄλλος δέ φησι, αὐτὸν κηρύττει τὸν ἐν τῷ ἁγίῳ: τουτέστι τὸν ἐν Σινᾷ ὀφθέντα, ἢ τὸν ἐν τῷ ἁγίῳ σώματι, ὃ ἀνείληφεν ἐκ τῆς Θεοτόκου· ϗ ὁ Θεοδώριτος λέγει „ Ἅγιον δὲ τὸν ἐκ σπέρματος Δαβὶδ ἀνειλημμένον ναὸν καλεῖ· ὁ δὲ Ἀθανάσιος λέγει „ Πορείας Θεοῦ φησι τὰς ἐν τῇ οἰκονομίᾳ γενομένας πράξεις: οἷον τὴν διὰ Παρθένου ἀπότεξιν, τὴν τῶν σημείων ἐργασίαν· τὴν ἀνάβασιν τὴν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ· τὸν θάνατον τὸν γενόμενον οἰκονομικῶς· τὴν ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσιν, ϗ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἄνοδον· ταύτας τὰς πορείας φανερὰς γεγενῆσθαί φησιν (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ.) ὁ δὲ Θεόδωρος ἑρμηνεύων κατὰ τὸ γράμμα τὸ ῥητὸν λέγει ὅτι, ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει τοῦ Σινᾶ ἐθεωρήθησαν τὰ ἴχνη τοῦ Θεοῦ· ὡς γέγραπται „ Καὶ ἀνέβη Μωσῆς ϗ Ἀαρὼν ϗ Ναδὰβ ϗ Ἀβιοὺδ, ϗ ἑβδομήκοντα τῆς γερουσίας Ἰσραὴλ, ϗ εἶδον τὸν τόπον, οὗ εἱστήκει ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραήλ· ϗ τὰ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὡσεὶ ἔργον πλίνθου σαπφείρου, ϗ ὥσπερ εἶδος στερεώματος τοῦ οὐρανοῦ τῇ καθαριότητι (Ἔξ. κδ΄. 9.)

Θεόν· νεκρὸν γὰρ σῶμα εἶναι τὸ τύμπανον· (1)

26 : „ Ἐν Ἐκκλησίαις εὐλογεῖτε τὸν Θε-
„ ὸν, Κύριον, ἐκ πηγῶν Ἰσραήλ.

Τοῦτο τὸ ῥητὸν προλέγει μὲν τὴν παῦσιν καὶ τέλος τῆς τοῦ νόμου λατρείας, προφητεύει δὲ τὸ πλῆθος τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὸν Θεοδώριτον· ἐπειδὴ ἕνας μόνον ναὸς ἦτον πάλαι εἰς τοὺς Ἰουδαίους· λέγει δὲ, καὶ ὅτι νὰ εὐλογοῦσι πάλιν τὸν Κύριον ἀπὸ τὰ βιβλία τοῦ νόμου καὶ τῶν Προφητῶν, κατὰ τὸν θεῖον Κύριλλον· αἱ βίβλοι γὰρ αὐταὶ, εἶναι πηγαὶ καὶ βρύσεις τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, αἱ ὁποῖαι ἔβλυζον εἰς αὐτὸν τὴν θεογνωσίαν· ὅθεν καὶ ἐκ τῶν πηγῶν αὐτῶν ἐξαντλήσαντες οἱ θεοφόροι Πατέρες ἐσύνθεσαν τὰς πρὸς Θεὸν δοξολογίας καὶ ὕμνους τῆς νέας χάριτος. (2)

27 : „ Ἐκεῖ Βενιαμὶν νεώτερος ἐν ἐκ-
„ στάσει.

Ἐκεῖ, ποῦ; ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ· Βενιαμὶν δὲ ὀνομάζει τὸν Ἀπόςολον Παῦλον, ὡς ὄντα ἐκ φυλῆς τοῦ Βενιαμὶν, τοῦ τελευταίου υἱοῦ τοῦ Ἰακὼβ, κατὰ τὸν θεῖον Κύριλλον· νεώτερον δὲ αὐτὸν λέγει, διὰ τὶ ὕςερος ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἀποςόλους ἐπίςευσεν· ἐν ἐκςάσει δὲ, διὰ τὴν εἰς τρίτον οὐρανὸν ἁρπαγὴν, ὁποῦ ἔπαθε· περὶ τῆς ὁποίας εἶπεν „ Εἴτε ἐν σώματι, οὐκ οἶδα, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα· ὁ Θεὸς οἶδεν· (Β΄. Κορ. ιβ. 3.) καὶ πάλιν „ Εἴτε οὖν ἐξέςημεν, Θεῷ· (Α΄. Κορ. έ. 13.) εἰς γὰρ τὸν Παῦλον ἐπληρώθησαν καὶ ἐκεῖνα, ὁποῦ ἐπροφήτευσεν ὁ Ἰακὼβ διὰ τὴν φυλὴν τοῦ Βενιαμὶν „ Βενιαμὶν λύκος ἅρπαξ· τὸ πρωϊνὸν ἔδεται ἔτι, καὶ εἰς τὸ ἑσπέρας δίδωσι τροφήν· (Ἔξοδ. μθ΄. 27.) διότι ὁ Παῦλος, διήρπαζε μὲν πρότερον ὡσὰν λύκος τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ κατέτρωγεν αὐτὴν μὲ τὸν θυμὸν καὶ μὲ τὴν φονικὴν γνώμην του, ὕςερον δὲ, ἔδιδεν εἰς τοὺς ἄλλους τροφὴν πνευματικὴν, τὸν οὐράνιον ἄρτον τῶν θείων λόγων διαμοιράζων εἰς αὐτούς· (3)

„ Ἄρχοντες Ἰούδα Ἡγεμόνες αὐτῶν·
„ Ἄρχοντες Ζαβουλὼν, ἄρχοντες Νε-
„ φθαλείμ.

Ἡ.

---

(1) Ὁ δὲ Θεοδώριτος νεάνιδας νοεῖ τὰς τὴν παρθενίαν ἀσκούσας, ϗ τὴν θείαν μελῳδίαν τῷ Θεῷ προσφερούσας· ὁ δὲ Ἀθανάσιος λέγει „ Νεάνιδάς φησι τὰς διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἰσχυρὰς γενομένας τῶν πιςευσάντων ψυχάς· ὁ δὲ Δίδυμος λέγει „ Ψάλλοντας τοὺς τὸν πρακτικὸν κατορθοῦντας βίον λεκτέον· νεάνιδας δὲ τυμπανιςρίας τὰς νεκρωσάσας τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ϗ τὴν νέκρωσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφερούσας ψυχάς.

(2) Λέγει δὲ ὁ θεῖος Κύριλλος „ Πηγαὶ τοῦ Ἰσραὴλ εἶεν ἂν οἱ μακάριοι Προφῆται, ϗ πρόγε τούτων ὁ νόμος· λέγει οὖν, ὡς ἄλλοθεν οὐ προσῆκεν ἡμῖν τὸν Θεὸν, ἢ ἐκ τούτων αὐτῶν ἀρυομένους ὑμνολογεῖν· τοῦτο δέ φησι διὰ τὰ ἑτερόδοξα τῶν αἱρετικῶν συγγράμματα· ἐκ γὰρ τῶν νομικῶν ϗ προφητικῶν γραφῶν ὁ Κύριος εὐλογεῖται πρὸς τῶν δυναμένων ἀντλεῖν ἐξ αὐτῶν σωτηρίου πηγῶν, μετ' εὐφροσύνης ὕδωρ· ἐντεῦθεν ἐλεγκτέον τοὺς διαιροῦντας τὴν Παλαιὰν ϗ Νέαν Γραφὴν, ὡς οὐ δύνανται ἐν Ἐκκλησίαις εὐλογεῖν τὸν Θεὸν, οὐκ ἔχοντες τὰς τοῦ Ἰσραὴλ πηγὰς, οὐδὲ τὸν Κύριον αὐτῶν· ὁ δὲ Ἡσύχιος λέγει, ὅτι ϗ ἡ κατ' οἶκον συναγωγὴ τῶν εὐσεβούντων, Ἐκκλησία λέγεται ὡς ϗ Παῦλός φησιν „ Ἀσπάζεται ὑμᾶς ἐν Κυρίῳ πολλὰ Ἀκύλας ϗ Πρίσκυλλα σὺν τῇ κατ' οἶκον αὐτῶν Ἐκκλησίᾳ (Α΄. Κορ. ις΄. 19.)

(3) Ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει „ Πηγαὶ Ἰσραὴλ εἰκότως ἂν κληθεῖεν αἱ προφητικαὶ βίβλοι, ἐξ ὧν τῷ Θεῷ τὴν μελῳδίαν προσφέρομεν· ἐπειδὴ δὲ πρὸς ταῖς προφητικαῖς ϗ τὰς ἀποςολικὰς ἡμῖν ἐδωρήσατο, εἰκότως ἐπάγει, ἐκεῖ Βενιαμὶν νεώτερος· ὁ μακάριος δὲ οὗτός ἐςι Παῦλος· νεανίαν γὰρ αὐτὸν ἡ τῶν Πράξεων ἱςορία καλεῖ· οὗτος δὲ ἐπικρατεῖ τῆς Ἐκκλησίας, ϗ παιδεύει τὰ θεῖα, ϗ ποδηγεῖ πρὸς σωτηρίαν τοὺς πειθομένους· ἀλλὰ ϗ ὁ λοιπὸς τῶν Ἀποςόλων χορὸς τὰ θεῖα τοὺς πιςεύοντας ἐκπαιδεύει· εἰκότως ϗ τούτων ὁ Προφητικὸς ἐμνημόνευσε λόγος· Ἄρχοντες Ἰούδα ϗ τὰ λοιπά· ὁ δὲ Ἀθανάσιος λέγει „ Ἐκεῖ, ποῦ; ἐν μέσῳ τῶν ψαλλόντων· εἰκότως δὲ τοῦ Παύλου πρώτου τῶν ἄλλων ἐμνημόνευσεν, ἅτε περισσότερον τῶν ἄλλων κοπιάσαντος.

Ἡγεμόνες, λέγει, τῶν τοῦ Χριςοῦ Ἐκκλησιῶν θέλουν γένουν οἱ Ἀπόςολοι, τοὺς ὁποίους ἐφανέρωσε μὲ τὰ ὀνόματα τῶν φυλάρχων, τοῦ Ἰούδα, λέγω, καὶ Ζαβουλὼν, καὶ Νεφθαλεὶμ· ὁ μὲν γὰρ Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος καὶ οἱ λοιποὶ ἀδελφοὶ τοῦ Κυρίου, κατὰ τὸν Θεοδώριτον, τὸν Ἰούδαν εἶχον Πατριάρχην καὶ προπάτορα· Πέτρος δὲ καὶ Ἀνδρέας καὶ Φίλιππος καὶ Ἰωάννης, ἐκατάγοντο ἀπὸ τὸ χωρίον Βηθσαϊδᾶ· Ματθαῖος καὶ Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἀλφαίου ἱςοροῦνται, ὅτι διέτριβον ἐν Καπερναοὺμ· αὐτοὶ δὲ ὅλοι οἱ τόποι ἦτον τῆς Γαλιλαίας· ἡ δὲ Γαλιλαία πάλιν ἐδόθη κληρονομία εἰς τὸν Πατριάρχην Ζαβουλὼν καὶ τὸν Νεφθαλεὶμ· ὁμοίως καὶ οἱ ἄλλοι Ἀπόςολοι ἐκατάγοντο ἀπὸ ἄλλους Πατριάρχας· ἄρχοντας δὲ αὐτοὺς ὠνόμασεν, ὄχι ὡς ἄρχοντας καὶ ἐξουσιαςὰς τῶν πατρίδων τους, ἀλλὰ ὡς ἐξαιρέτους καὶ τιμιωτέρους, διὰ τὴν ψυχικὴν καὶ πνευματικὴν αὐτῶν εὐγένειαν· ἢ ἄρχοντας αὐτοὺς εἶπεν ἐξ Ἰούδα, καὶ ἄρχοντας ἐκ Ζαβουλὼν, καὶ ἄρχοντας ἐκ Νεφθαλεὶμ, ἔξωθεν νοουμένης τῆς ἐκ προθέσεως κατὰ τὸν Ἀθανάσιον. (1)

28: „ Ἔντειλαι ὁ Θεὸς τῇ δυνάμει „ σου.

Τοῦτο τὸ ῥητὸν λέγεται πρὸς τὸν Πατέρα, ἵνα ἐντείλῃ εἰς τὴν δύναμίν του: ἤτοι εἰς τὸν Υἱόν του τὰ περὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου· μὴ φοβηθῇς δὲ τὸ, ἔντειλαι· λέγεται γὰρ τοῦτο εἰς αὐτὸν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα· καθὼς καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος Υἱὸς εἶπεν „ Αὐτός μοι (ὁ Πατὴρ) ἐντολὴν ἔδωκε τί εἴπω, καὶ τί λαλήσω· (Ἰωάν. ιβ· 49·) ὅτι δὲ δύναμις τοῦ Πατρὸς εἶναι ὁ Χριςὸς, μαρτυρεῖ Παῦλος, λέγων „ Χριςὸν Θεοῦ δύναμιν καὶ Θεοῦ σοφίαν (Α΄. Κορ. ά. 24.)

„ Δυνάμωσον ὁ Θεὸς τοῦτο, ὃ κατειρ-„ γάσω ἐν ἡμῖν.

29: „ Ἀπὸ τοῦ ναοῦ σου ἐπὶ Ἱερουσα-„ λὴμ.

Οὗτος ὁ λόγος λέγεται πρὸς τὸν Υἱὸν, κατὰ τὸν θεῖον Κύριλλον, διὰ νὰ δυναμώσῃ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ ὁποῖον κατειργάσατο εἰς ἡμᾶς: ἤτοι δι᾽ ἡμᾶς· κατειργάσατο δὲ: ἤτοι ἀπήρτισε καὶ ἐτελείωσε τοῦτο διὰ τοῦ προσλήμματος τῆς ἀνθρωπότητος· τοῦτο γὰρ ἐγένετο ναὸς καὶ σκήνωμα τῆς Θεότητος, κατὰ τὸν Θεοδώριτον· (2) τοῦτο, λέγει, κατειργάσω ἀπὸ τοῦ ναοῦ σου: ἤτοι διὰ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματός σου, τοῦ ἐπὶ Ἱερουσαλὴμ ἀνασραφέντος καὶ κηρύξαντος· „ Ἐπὶ Σιὼν γάρ φησιν, ὄρος τὸ ἅγιον αὐτοῦ διαγγέλλων τὸ πρόσαγμα Κυρίου· (Ψαλμ. β΄. 6.)

„ Σοὶ οἴσουσι βασιλεῖς δῶρα·

Οἱ βασιλεῖς, λέγει, τῶν ἁπανταχοῦ Ἐθνῶν, ἔχουν νὰ προσφέρουν δῶρα εἰς ἐσένα Κύριε· δῶρα δὲ εἶναι οἱ ναοὶ, καὶ τὰ εἰς τοὺς ναοὺς ἀφιερωθέντα ὑποςατικὰ, καὶ τὰ λοιπὰ διάφορα καὶ πολυποίκιλα ἀφιερώματα· θέλουν δὲ σοὶ προσφέρουν ταῦτα, ἐπειδὴ σὲ ἐγνώρισαν βασιλέα αὐτῶν ἀθάνατον, καθὸ Θεόν· νοεῖται δὲ τὸ ῥητὸν τοῦτο καὶ ἄλλως, κατὰ ἐναλλαγὴν ὅτι ἀπὸ τοῦ κατὰ χώραν ναοῦ σου, ἐπὶ τὴν ἄνω Ἱερουσαλὴμ οἴσουσι

(1) Ἢ εἶπεν αὐτοὺς Ἄρχοντας Ἰούδα καὶ Ζαβουλὼν καὶ Νεφθαλεὶμ, καθὸ κατεςάθησαν καθολικοὶ ἄρχοντες εἰς ὅλην τὴν γῆν καὶ τοὺς ἐν τῇ γῇ ἀνθρώπους· „ Καταςήσεις γάρ, φησιν, αὐτοὺς ἄρχοντας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν· (Ψαλ. μδ΄. 18.)

(2) Ἢ τὸ τοῦτο νοεῖται κατὰ τὸν αὐτὸν Κύριλλον, περὶ τοῦ σώματος· „ Μονονουχὶ καὶ δακτύλῳ δείκνυσι τὸ ἠσθενηκὸς σῶμα, καὶ πεπτωκὸς εἰς θάνατον, διὰ τὴν ἐν Ἀδὰμ παράβασιν καὶ τὴν ἀρχαίαν ἀράν· αἰτοῦσιν οὖν ἵνα τῆς φθορᾶς ἀπαλλάξας τὸ σῶμα, τὴν ἀφθαρσίαν ἐνδύσῃ· ὃ καὶ ποιήσει ὁ Κύριος κατὰ καιροὺς, ὅτε καταβήσεται ἀπ᾽ οὐρανοῦ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι· καὶ ὁ Θεοδώριτος λέγει „ Βεβαίωσόν, φησιν, ἣν ἐδωρήσω Δέσποτα, χάριν, διὰ τὸν ναόν σου, ὃν ἐξ ἡμῶν ἀνείληφας, ὃν ἐκάθησας ἐπάνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως.

σί σοι δῶρα οἱ βασιλεῖς· διὰ τὶ αὐτοὶ προσφέροντες τὰ δῶρά των κάτω εἰς τοὺς αἰσθητοὺς ναοὺς, διὰ μέσου αὐτῶν, νοητῶς προσφέρουσι ταῦτα εἰς τὸν οὐρανὸν πρὸς τὴν ἐδικήν σου μεγαλοπρέπειαν· (1)

30: „ Ἐπιτίμησον τοῖς θηρίοις τοῦ κα-
„ λάμου.

Φίμωσον, λέγει, καὶ ἐπισόμισον τοὺς νοητοὺς λέοντας Κύριε: ἤτοι τοὺς ἀγρίους καὶ ἀπανθρώπους Δαίμονας κατὰ τὸν Ἀθανάσιον, οἱ ὁποῖοι ἐμφωλεύουσιν εἰς τὴν ἐλαφρότητα καὶ ἀκαρπίαν τῶν ἀσηρίκτων κατὰ τὴν πίσιν ἀνθρώπων· καθὼς ἐμφωλεύουσιν οἱ λέοντες καὶ τὰ θηρία, μεσα εἰς τα ἐλαφρὰ καὶ ἄκαρπα καλάμια· λέγει δὲ περὶ τοῦ Διαβόλου καὶ ὁ Ἰὼβ ταῦτα „ Ὑπὸ παντοδαπὰ δένδρα κοιμᾶται, παρὰ παίπυρον καὶ κάλαμον, καὶ βούτομον· (Ἰὼβ μ΄. 21.) μὲ τὰ ὁμοιώματα γὰρ ταῦτα δηλοῖ ὁ Ἰὼβ, ὅτι ὁ Διάβολος ἀναπαύεται εἰς ἐκείνους τοὺς ἀνθρώπους, ὁποῦ ἔχουσι τὰ ἰδιώματα τῶν εἰρημένων φυτῶν: ἤγουν εἰς ἐκείνους ὁποῦ ἔχουσι, ξηρότητα, μὲν ἀρετῆς, ὑγρότητα δὲ φιληδονίας· τοιαῦτα γὰρ εἶναι καὶ τὰ φυτὰ τὸ καλάμι, τὸ παπύρι, καὶ τὸ βούτομον, τὰ ὁποῖα βλασάνουσιν, ὅπου εἶναι ὑγρασίαι καὶ νερά. (2)

„ Ἡ συναγωγὴ τῶν ταύρων ἐν ταῖς
„ δαμάλεσι τῶν λαῶν, τοῦ ἐγκλει-
„ σθῆναι τοὺς δεδοκιμασμένους τῷ
„ ἀργυρίῳ.

Ταύρους ἐδῶ ὀνομάζει ὁ Δαβὶδ τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ Γραμματεῖς, καὶ τοὺς λοιποὺς ἄρχοντας τῶν Ἰουδαίων κατὰ τὸν θεῖον Κύριλλον καὶ Ἀθανάσιον, ὡς θρασεῖς καὶ ὁρμητικοὺς καὶ ὡς κερατισάς· δαμάλεις δὲ ὀνομάζει, τὰ ὑποτεταγμένα εἰς αὐτοὺς πλήθη τῶν λαῶν· διὰ τὶ καὶ ἀνάμεσα εἰς τοὺς βόας, ἄρχει μὲν καὶ ἐξουσιάζει ὁ ταῦρος, ὑποτάσσεται δὲ ἡ δάμαλις· (3) λέγει λοιπὸν, ὅτι οἱ πρῶτοι καὶ ἄρχοντες τῶν Ἰουδαίων ἔγιναν ἐν μέσῳ τῶν ὑποτεταγμένων λαῶν, διὰ νὰ ἐγκλείσουν: ἤγουν διὰ νὰ ἐμποδίσουν τοὺς δεδοκιμασμένους ὄντας εἰς τὴν πίσιν καὶ ἀρετὴν Ἀποσόλους, ὅταν ἐπροθυμοποιοῦντο νὰ κηρύττουν τὸ τοῦ Εὐαγγελίου κήρυγμα· λέγουσι γὰρ αἱ Πράξεις, ὅτι προσκαλεσάμενοι (οἱ ἄρχοντες τῶν Ἰουδαίων) τοὺς Ἀποσόλους, δείραντες παρήγγειλαν αὐτοῖς μὴ λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ· (Πράξ. ε΄. 40.) τῷ ἀργυρίῳ δὲ νοεῖται, ἀντὶ τοῦ, ὡς ἀργύριον· ἤτοι δεδοκιμασμένους ὡς ἀργύριον· ἰδίωμα γὰρ καὶ τοῦτο εἶναι τῆς Ἑβραϊκῆς γλώσσης· ἢ λείπει τὸ πα-

(1) Ὁ δὲ μέγας Ἀθανάσιος λέγει „ Ναὸν μὲν αὐτοῦ τὴν Ἐκκλησίαν φησί· βασιλεῖς δὲ, τοὺς πισεύσαντας εἰς Χρισὸν, κατὰ τὸ εἰρημένον αὐτοῖς „ Ὑμεῖς δὲ βασίλειον Ἱεράτευμα· φησὶν οὖν, ὡς κεκλημένοι διὰ τῆς πίσεως ἀπὸ τοῦ ἐπιγείου ναοῦ: τουτέσι τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλὴμ δῶρα αὐτῷ προσκομίσουσι: δῆλον δὲ ὅτι νοητά.

(2) Ἀξιοσημείωτον εἶναι ἐκεῖνο, ὁποῦ γράφεται παρὰ τῇ Σειρᾷ τοῦ Νικήτα περὶ τοῦ τόπου τοῦ καλάμου· λέγει γὰρ οὗτος, ὅτι εἶναι ἕνας τόπος βαλτώδης εἰς τὴν Παλαισίνην κατὰ τὴν σράταν, ὁποῦ πηγαίνει εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ· ὁ ὁποῖος τόπος ὀνομάζεται Κάλαμος, ἐπειδὴ καὶ εἶναι πολλὰ καλάμια εἰς αὐτόν· μέσα λοιπὸν εἰς τὸ ἄλσος τοῦ τόπου τούτου, εὑρίσκονται ἐμφωλεύοντες λέοντες ἄγριοι καὶ αἱμοβόροι, ὁμοίως καὶ ἄλλα θηρία· οἵτινες ἐπιβουλεύουν ἐκείνους, ὁποῦ ἀναβαίνουν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ, ὁρμῶντες κατ᾽ αὐτῶν ἀνελπίσως καὶ θανατόνοντες αὐτούς· ἀπὸ τὸ φανερὸν λοιπὸν τοῦτο πρᾶγμα, φέρει ἡμᾶς εἰς ἔννοιαν κεκρυμμένην ὁ λόγος τοῦ θείου Δαβίδ· ὅτι καθὼς ἐπιβουλεύουν οἱ αἰσθητοὶ λέοντες καὶ τὰ θηρία τοὺς ἀναβαίνοντας εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ: ἔτζι καὶ οἱ νοητοὶ λέοντες Δαίμονες, ἐπιβουλεύουν τοὺς ἀναβαίνοντας εἰς τὴν νοητὴν Ἱερουσαλὴμ· ἤτοι εἰς τὸν οὐρανόν· τὴν ἱσορίαν ταύτην ἀναφέρει καὶ ὁ Ἀθανάσιος ἀπαραλλάκτως

(3) Ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει „ Ταύρους καλεῖ τὴν τῶν Ἰουδαίων πληθὺν διὰ τὴν συνήθη θρασύτητα, δαμάλεις δὲ λαῶν, τοὺς ἐξ Ἐθνῶν πεπισευκότας· ὠνόμασε δὲ τὸ νέον τῆς κλήσεως· προλέγει τοίνυν ὁ προφητικὸς λόγος τὰς ἐν ἀρχῇ τοῦ κηρύγματος κατὰ τῶν εὐσεβῶν γεγενημένας τῶν Ἰουδαίων ἐπανασάσεις· τοῦτο δέ φησι δρῶσιν ἐκκλεῖσαι αὐτοὺς βουλόμενοι, καὶ τῆς δεδομένης εὐκληρίας σερῆσαι· οἵτινες δίκην ἀργυρίου πυρωθέντες ἀπεφάνθησαν δόκιμοι
του-

παραπλησίως· ἤγουν δεδοκιμασμένους παραπλησίως τῷ ἀργυρίῳ.

„ Διασκόρπισον Ἔθνη τὰ τοὺς πολέ-
„ μους θέλοντα.

Διασκόρπισον, λέγει, Κύριε, τὰ Ἔθνη ἐκεῖνα, ὁποῦ θέλουν νὰ πολεμοῦν τὴν ἐκκλησίαν σου· τόσον τὰ αἰσθητὰ Ἔθνη τῶν ἀνθρώπων, ὅσον καὶ τὰ νοητὰ τῶν Δαιμόνων.

31 : „ Ἥξουσι πρέσβεις ἐξ Αἰγύπτου."

Αἴγυπτον νόησον, ὦ ἀναγνῶστα, ὅλην τὴν γῆν τῶν Ἐθνῶν, ὅσην ἐκυρίευεν ὁ νοητὸς Φαραὼ Διάβολος· προφητεύει λοιπὸν ὁ Δαβὶδ, ὅτι ἀπὸ ὅλην τὴν γῆν τῶν Ἐθνικῶν θέλουν ἔλθουν πιστοὶ εἰς τὸν Χριστὸν, οἵτινες ἔχουν νὰ πρεσβεύουν διὰ ὅλον τὸν Κόσμον. (1)

„ Αἰθιοπία προφθάσει χεῖρα αὐτῆς
„ τῷ Θεῷ.

Τὸ προφθάσει εἶναι ἐδῶ ἀντὶ τοῦ φθάσει: ἤτοι ἡ Αἰθιοπία θέλει ἐξαπλώσει τὴν χεῖρά της εἰς τὸν Θεόν· ἐπειδὴ ἐκεῖνος ὁποῦ φθάνει, ἐξαπλώνει τὸ χέρι του, καὶ ἔτζι φθάνει ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα, ὁποῦ εἶναι μακρὰν· ἀπὸ τὸ ἑπόμενον λοιπὸν: ἤγουν ἀπὸ τὸ φθάσιμον, ἐφανέρωσεν ἐδῶ τὸ ἡγούμενον: ἤγουν τὴν ἔκτασιν τῆς χειρός· ἐξάπλωσε γὰρ κατὰ τὸν θεῖον Κύριλλον καὶ Θεοδώριτον καὶ Ἀθανάσιον ἡ Αἰθιοπία εἰς τὸν Χριστὸν, τὸν Εὐνοῦχον καὶ δυνάστην τῆς Κανδάκης τῆς βασιλίσσης Αἰθιόπων· ὅς τις ἦτον καὶ τεταγμένος ἐπάνω εἰς ὅλην τὴν Γάζαν (ἤτοι τὸν θησαυρὸν) αὐτῆς τῆς βασιλίσσης, ὡς διηγοῦνται αἱ Πράξεις. (κεφ. ή. 27.) τοῦτον γὰρ χεῖρα τῆς Αἰθιοπίας ὁ Δαβὶδ ὠνόμασε· περιττὴ δὲ εἶναι ἡ πρὸ πρόθεσις εἰς τὸ προφθάσει. Μερικοὶ δὲ λέγουσιν, ὅτι διὰ μὲν τῆς Αἰγύπτου δηλοῦται ὅλη ἡ γῆ· ἐπειδὴ εἰς ὅλην τὴν γῆν ὁ νοητὸς Φαραὼ Διάβολος ἐβασίλευσε· διὰ δὲ τῆς Αἰθιοπίας, δηλοῦνται καὶ αὐτὰ τὰ ἄκρα τοῦ Κόσμου κατὰ τὸν Ἀθανάσιον· διὰ τὶ ἔσχατοι καὶ τελευταῖοι ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους νομίζονται ὅτι εἶναι, οἱ ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ Δύσει κατοικοῦντες Αἰθίοπες· (2) ὅθεν καὶ ἀλλαχοῦ ὁ ἴδιος Δαβὶδ εἶπε „ Μνησθήσονται καὶ ἐπιστραφήσονται πρὸς Κύριον πάντα τὰ πέρατα τῆς γῆς (Ψαλμ. κά. 29.) ἐδῶ δὲ προφθάσει χεῖρα, ἁπλῶς ἐννοοῦμεν ἀντὶ τοῦ θέλει ἐξαπλώσει ἡ Αἰθιοπία τὰς χεῖρας της, ὅταν προσεύχεται πρὸς τὸν Χριστὸν, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπίστευσεν. (3)

32 : „ Αἱ βασιλεῖαι τῆς γῆς ᾄσατε τῷ
„ Θεῷ, Ψάλατε τῷ Κυρίῳ.

τοῦτο περὶ αὐτῶν ϗ ὁ μακάριος ἔφη Παῦλος „ Ζηλοῦσιν ὑμᾶς οὐ καλῶς· ἀλλὰ ἐκκλεῖσαι ὑμᾶς θέλουσιν· ἐπειδὴ δὲ ϗ ἐν τοῖς Ἔθνεσιν ἦσαν ἀντιλέγοντες, ϗ παντοδαπὰς ἁγίων σφαγὰς ἐργαζόμενοι, εἰκότως ϗ περὶ τούτων φησιν· ὁ δὲ Ἀθανάσιος λέγει „ Ἐπιτίμησον τοῖς νοητοῖς ϗ αἰσθητοῖς, ὅπως ἂν μὴ οἱ τοῦ Εὐαγγελίου κήρυκες ἐγκλεισθῶσι τοῦ μὴ κηρύττειν ἔτι· ἀργύριον γὰρ τὰ θεῖα λόγια λέγει.

(1) Λέγει δὲ ὁ Θεοδώριτος „ Τῆς Αἰγύπτου δὲ προτέρας ἐμνημόνευσεν, ὡς τῆς ἀσεβείας ἀναδησαμένης πάλαι τὸ κράτος· μέμνηται δὲ αὐτῶν ϗ ἡ τῶν Πράξεων ἱστορία διηγουμένη τοὺς συνηλεγμένους κατὰ τὴν τῆς Πεντηκοστῆς ἡμέραν.

(2) Ὅθεν ϗ ὁ Ὅμηρος εἶπε περὶ αὐτῶν· „ Αἰθίοπες τοὶ διχθὰ δεδάαται ἔσχατοι ἀνδρῶν.

(3) Ἄλλος δὲ λέγει „ Ὅτι γεμὴν ἡ Αἰθιοπία πάντα τὰ Ἔθνη δηλοῖ, μέλανα ὄντα ἐν ἁμαρτίαις, παρίστησιν ἡ ἐν τῷ ᾄσματι διὰ μετανοίας λέγουσα νύμφη „ Μέλαινά εἰμι ἐγὼ καὶ καλή· τὸ μὲν, διὰ τὴν εἰδωλολατρείαν ϗ τὴν κακίαν· τὸ δὲ, διὰ τὴν ἐξ αὐτῶν ἀναχώρησιν· τοῦ γὰρ Ἰσραὴλ τῆς τῶν ἀγαθῶν μετουσίας ἑαυτὸν ἀποστήσαντος, ἔρχονται οἱ Αἰθίοπες, οἱ ἐξ Ἐθνῶν τῇ πίστει προστρέχοντες· ϗ οἱ ποτὲ ὄντες μακρὰν, ἐγγὺς γίνονται, τῷ μυστικῷ ὕδατι τὴν μελανίαν ἀποκλυσάμενοι· ὥστε τὴν Αἰθιοπίαν προφθάσαι χεῖρα αὐτῆς τῷ Θεῷ, ἤτοι ἐν τῷ εὔχεσθαι, ἢ ϗ ἐν τῷ προσάγειν δῶρα τῷ βασιλεῖ τὰ τῆς εὐσεβείας ἀρώματα, ϗ τὸ τῆς θεογνωσίας χρυσίον, καὶ τοὺς τιμίους λίθους τῆς τῶν ἐντολῶν τε ϗ τῶν ἀρετῶν ἐργασίας.

Τοῦτο τὸ ῥητὸν εἶναι ἐξήγησις καὶ ἑρμηνεία τῶν ἀνωτέρω δύο ῥητῶν· ἐπειδὴ καὶ προσάζει ὅλα τὰ Ἔθνη, ἀφ' οὗ πιςεύσουν εἰς τὸν Χριςὸν με τὰ τῶν βασιλέων τους, νὰ ᾄδουν καὶ νὰ ψάλλουν εἰς αὐτὸν ᾠδὰς καὶ πνευματικὰ ψαλμῳδήματα.

33 : „ Τῷ ἐπιβεβηκότι ἐπὶ τὸν οὐρανὸν „ τοῦ οὐρανοῦ κατὰ ἀνατολάς.

Ψάλατε, λέγει, εἰς τὸν Κύριον, ὅς τις ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ ἐν ἀνατολαῖς: ἤτοι φανερῶς, κάτωθεν μὲν βλεπόντων τῶν Ἀποςόλων, ἄνωθεν δὲ τῶν ἀσωμάτων Ἀγγέλων· ὅταν μὲν γὰρ ὁ Κύριος ἀπὸ τὸν οὐρανὸν κατέβη εἰς τὴν γῆν, ἐν τῇ δύσει ἐκατέβη: ἤτοι ἀφανῶς, χωρίς τινας νὰ ἠξεύρῃ, κρυπτομένης ἀῤῥήτως τῆς αὐτοῦ Θεότητος· ὅταν δὲ ἐκ τοῦ ἐναντίου ἀπὸ τὴν γῆν ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανὸν, τότε ἀνέβη ἐν ἀνατολαῖς: ἤτοι φανερῶς· τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ κατὰ Ἀνατολὰς (1) Μερικοὶ δὲ λέγουν, ὅτι διὰ τοῦτο εἶπε κατὰ ἀνατολὰς ἐπειδὴ ἀπὸ τὸ ἀνατολικώτερον μέρος τῆς Ἰερουσαλὴμ ἀνελήφθη ὁ Κύριος· τὸ γὰρ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀνελήφθη εἰς οὐρανὸν, κατὰ ἀνατολὰς εὑρίσκεται τῆς Ἰερουσαλήμ· οὐρανὸν δὲ οὐρανοῦ ὠνόμασε τὸν ὑπὲρ τὸ ςερέωμα ὄντα οὐρανὸν, τὸν ὁποῖον πρῶτον ἀπὸ ὅλα τὰ αἰσθητὰ κτίσματα ἐποίησεν ὁ Θεός· ἐκεῖνος γὰρ ὁ πρῶτος οὐρανὸς, εἶναι τοῦ ςερεώματος οὐρανὸς, ὡς ἐκείνου ὑψηλότερος· τὸ δὲ ςερέωμα πάλιν, εἶναι οὐρανὸς ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων. (2)

„ Ἰδοὺ δώσει τῇ φωνῇ αὐτοῦ φωνὴν „ δυνάμεως.

Φωνὴ τοῦ Χριςοῦ εἶναι οἱ Ἀπόςολοι· ἐπειδὴ καὶ λαλοῦσι τοὺς λόγους τοῦ Χριςοῦ· εἰς τούτους λοιπὸν τοὺς Ἀποςόλους ἔδωκεν ὁ Χριςὸς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν τῷ καιρῷ τῆς Πεντηκοςῆς κατὰ τὸν Θεοδώριτον· τὸ ὁποῖον ἅγιον Πνεῦμα ὠνόμασεν ἐδῶ ὁ Δαβὶδ φωνὴν δυνάμεως· φωνὴν μὲν, διὰ τὶ γράφει περὶ αὐτοῦ ὁ θεῖος Λουκᾶς „ Καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος, ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας· (Πράξ· β'· 2.) ὁ δὲ ἦχος λέγεται καὶ φωνή· καὶ παρακάτω δὲ λέγει „ Γενομένης δὲ τῆς φωνῆς ταύτης· (αὐτοθ. 6.) δυνάμεως δὲ, διὰ τὶ καὶ ὁ Κύριος δύναμιν τὸ Πνεῦμα ἐκάλεσεν εἰπὼν „ Ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει Ἱερουσαλὴμ, ἕως οὗ ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους· (Λουκ. κδ'. 49.) ἢ καὶ ἄλλως νοεῖται τὸ ῥητὸν κατὰ τὸν Εὐσέβιον· φωνὴ μὲν τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ Πρόδρομος Ἰωάννης „ Φωνὴ γάρ φησι, βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· (Ἡσ. μ'. 3.) φωνὴ δὲ δυνάμεως εἶναι ὁ Χριςός· διὰ τὶ εἰς τὰ λόγιά του ἠκολούθει καὶ θεία δύναμις θαυματουργοῦσα· εὐθὺς γὰρ ἔλεγε τὸν λόγον ὁ Κύριος, καὶ εὐθὺς ἐγίνοντο καὶ τὰ θαύματα ὁποῦ ἤθελεν. (3)

34 : „ Δότε δόξαν τῷ Θεῷ.

Ὁ λόγος οὗτος λέγεται ἀπὸ τὸν Δαβὶδ πρὸς τοὺς Χριςιανοὺς, παρακινῶντας αὐτοὺς νὰ δοξάζου-

(1) Ὁ δὲ Εὐσέβιος λέγει „ Τὸ δὲ κατὰ ἀνατολὰς παραβολικόν ἐςιν· ὥσπερ γὰρ ὁ ἥλιος ἀπὸ δυσμῶν ἐπ' ἀνατολὰς ἄνεισι· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ Κύριος οἱονεὶ ἀπὸ τῶν τοῦ ᾅδου μυχῶν ἐπέβη ἐπὶ τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ: ἀντὶ δὲ τοῦ κατ' ἀνατολὰς, ἀρχῆθεν εἶπεν ὁ Ἀκύλας· ὁ δὲ Σύμμαχος ἐκ πρώτης· συνῳδὰ τῷ „ Πάτερ, δόξασόν με τῇ δόξῃ ᾗ εἶχον, πρὸ τοῦ τὸν Κόσμον εἶναι, παρὰ σοί.

(2) Ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος λέγει „ Ὥσπερ γὰρ ὁ ἥλιος ἀπὸ δυσμῶν ἐπ' ἀνατολὰς ἄνεισι, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ Κύριος, οἱονεὶ ἀπὸ τῶν τοῦ Ἅδου μυχῶν, ἐπέβη ἐπὶ τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ κατὰ ἀνατολὰς τῆς ἰδίας δόξης τε καὶ λαμπρότητος· ἀντὶ δὲ τοῦ κατὰ ἀνατολὰς, ἀρχῆθεν εἶπεν ὁ Ἀκύλας· ὁ δὲ Σύμμαχος, ἐκ πρώτης· συνῳδὰ δὲ ταῦτα τῷ, „ Πάτερ δόξασόν με τῇ δόξῃ, ᾗ εἶχον, πρὸ τοῦ τὸν Κόσμον εἶναι, παρὰ σοί.

(3) Κατὰ δὲ τὸν Εὐσέβιον, τοῦτο νοεῖται, ὅτι ὁ Κύριος πληρώσας τὰς περὶ αὐτοῦ προφητείας, δυνάμεως φωνὴν αὐταῖς δέδωκεν· ἀσθενεῖν γὰρ δοκεῖ τὰ περὶ μελλόντων λεγόμενα διὰ τὸ ἄδηλον τῆς ἐκβάσεως, ὅταν δὲ πληρωθῇ, φωνὴν λαμβάνει δυνάμεως.

ζουσι τὸν Θεὸν, ὅς τις τοὺς ἀξίωσε τοιαύτην φιλανθρωπίαν. (1)

„ Ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ ἡ μεγαλοπρέπεια
„ αὐτοῦ.

Εἰς τὸν θεωρητικὸν, λέγει, ἄνθρωπον γνωρίζονται τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ· διότι Ἰσραὴλ ἑρμηνεύεται, νοῦς ὁρῶν τὸν Θεόν· ἐκεῖνος γὰρ ὁ ἄνθρωπος, ὁποῦ τυφλωθῇ ἀπὸ τὰ πάθη, δὲν ἠμπορεῖ νὰ νοήσῃ, ὅσα καὶ ὁποῖα ἔργα καὶ θαυμάσια ἐμεταχειρίσθη ὁ Θεὸς διὰ τὴν σωτηρίαν μας· τὸ ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ λοιπὸν εἶναι ἀντὶ τοῦ, τῷ Ἰσραήλ· ἢ καὶ ἄλλως τοῦτο νοεῖται· εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν πιστῶν, ἡ ὁποία νοερῶς βλέπει τὸν Χριστόν· εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, λέγει, γίνονται τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ· καὶ ἡ Ἐκκλησία ἔλαβε τὴν ἀξίαν παρὰ Θεοῦ νὰ ἐνεργῇ θαύματα πάντοτε. (2)

„ Καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ ἐν ταῖς νεφέ-
„ λαις.

Νεφέλας τώρα λέγει ὁ Δαβὶδ τοὺς Ἀποστόλους· ἐπειδὴ εἶχον τὰ ἰδιώματα τῶν νεφελῶν· καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦτον ἀνώτεροι ἀπὸ τὰ γήϊνα πράγματα· καὶ ἦτον γεμάτοι ἀπὸ τὸ πνευματικὸν ὕδωρ, ὡς αἱ νεφέλαι· τὸ ὁποῖον νερὸν, τραβίξαντες ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ Πνεύματος, διὰ μέσου αὐτοῦ ἐπότισαν τὰ ψυχικὰ χωράφια τῶν πιστῶν. (3)

35 : „ Θαυμαστὸς ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ἁγίοις
„ αὐτοῦ, ὁ Θεὸς Ἰσραήλ.

Οἱ ἅγιοι, λέγει, μόνοι εἶναι ἱκανοὶ νὰ θαυμάζουσι τὸν Θεόν· ἐπειδὴ καὶ ἔχουν δύναμιν νὰ νοοῦσι τὰς μεγαλοπρεπεῖς αὐτοῦ οἰκονομίας κατὰ τὸν θεῖον Κύριλλον, καὶ θεοπρεπῆ ἔργα· (4) Πανταχοῦ δὲ ὀνομάζει ὁ Δαβὶδ τὸν Χριστὸν, Θεὸν τοῦ Ἰσραὴλ, διὰ νὰ δείξῃ μὲ τοῦτο, ὅτι ἐκεῖνος, ὁποῦ εὐεργετεῖ τὸν νέον λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ: ἤτοι τοὺς Χριστιανοὺς, αὐτὸς καὶ τὸν παλαιὸν λαὸν τῶν Ἰουδαίων εὐεργέτησεν· ἐπειδὴ καὶ δὲν εἶναι ἄλλος Θεὸς τούτων, καὶ ἄλλος ἐκείνων, ἀλλ' ἕνας καὶ ὁ αὐτός.

„ Αὐτὸς δώσει δύναμιν καὶ κραταίω-
„ σιν τῷ λαῷ αὐτοῦ.

Αὐτὸς, λέγει, ὁ Χριστὸς, θέλει δώσει δύναμις εἰς τὸν νέον λαὸν τῶν Χριστιανῶν· δύναμιν μὲν, εἰς τὸ νὰ λυτρωθῇ ἀπὸ τὴν πλάνην τῶν εἰδώλων· κραταίωσιν δὲ, εἰς τὸ νὰ μένῃ πάντοτε στερεὸς ἐν τῇ ἀμωμήτῳ πίστει τοῦ Χριστοῦ. (5)

Εὐ-

(1) Ὁ δὲ Ἀθανάσιος λέγει „ Δότε δόξαν αὐτῷ, μὴ μόνον τὴν διὰ λόγων, ἀλλὰ καὶ τὴν δι' ἔργων· κατὰ τό. „ Δοξάσατε δὴ τὸν Θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν, καὶ ἐν τῷ Πνεύματι ὑμῶν· τὰ αὐτὰ λέγει καὶ ὁ Θεοδώρητος προστιθεὶς καὶ τοῦτο „ Τοὺς γὰρ τοσούτων ἀπολαύοντας, δίκαιον διὰ πάντων τὸν εὐεργέτην δοξάζειν.

(2) Ὁ δὲ Θεοδώρητος λέγει „ Ἐξ Ἰσραὴλ τὸ γένος κατάγοντες οἱ Ἱεροὶ Ἀπόστολοι, τὴν τοῦ Θεοῦ μεγαλουργίαν δι' ὧν εἰργάζοντο, θαυμάτων ὑπέδειξαν· καὶ ὁ Εὐσέβιος „ Ἐπὶ τὸν ἀληθινὸν Ἰσραὴλ ἡ μεγαλοπρέπεια αὐτοῦ· οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, οὗτοι Ἰσραήλ.

(3) Ὁ δὲ Θεοδώρητος λέγει· νεφέλαι οἱ μετὰ τοὺς Ἀποστόλους τὸ διδασκαλικὸν δεξάμενοι χάρισμα· καθάπερ γάρ τινες νεφέλαι ἐκ τῆς τοῦ Παναγίου Πνεύματος θαλάττης τὸν ὑετὸν ἀνιμώμενοι, τὴν ἀρδείαν τοῖς ἀνθρώποις προσφέρουσιν· ἢ ἡ δύναμις αὐτοῦ ἐν ταῖς νεφέλαις νοεῖται, ἀντὶ τοῦ μεγάλη καὶ ὑψηλὴ καὶ περίοπτος κατὰ τὸν Νικήταν.

(4) Ὁ δὲ Θεοδώρητός φησιν „ Ἅπαντες οἱ τῆς ἀρετῆς ἐρασταὶ, τὸν Θεὸν δι' ἑαυτῶν εὖ βιοῦντες, ὑμνεῖσθαι παρασκευάζουσι, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνὴν τὴν λέγουσαν „ Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς· (Ματθ. έ. 16)

(5) Ὁ δὲ Ἡσύχιος λέγει „ Ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ ὁ Χριστός ἐστι· περὶ αὐτοῦ γάρ φησιν Ἡσαΐας „ Ἐν σοὶ ὁ Θεός ἐστι, καὶ οὐκ ἔστι Θεὸς τ σου· συ νὰ εἶ Θεὸς καὶ οὐκ ᾔδειμεν· ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ Σωτήρ (Ἡσ. με. 14.)

„ Εὐλογητὸς ὁ Θεός.

Μὲ δοξολογίαν τελειόνει τὸν Ψαλμὸν ὁ Δαβίδ, λέγωντας· ἂς ἦναι εὐλογητὸς καὶ δεδοξασμένος ὁ Θεὸς, ὅς τις οἰκονόμησεν ὅλα τὰ ἄνω εἰρημένα θαυμάσια· ὅς τις καὶ ἔπλασε καὶ ἀνέπλασε τὸν λαὸν τῶν Χριϛιανῶν, καὶ ἀξίωσεν αὐτὸν τόσον πολλὰ καὶ οὐράνια ἀγαθά.

Αὐτη μὲν εἶναι ἡ ἑρμηνεία τοῦ Ψαλμοῦ τούτου κατὰ ἀναγωγὴν καὶ ὑψηλοτέραν θεωρίαν, καὶ ἔτζι ἐπροσαρμόσθη ὅλος εἰς τὸν Χριϛόν· οἱ δὲ ἀνόητοι Ἰουδαῖοι σπουδάζουν νὰ ἑρμηνεύσουν αὐτὸν ἱϛορικῶς, καὶ νὰ προσαρμόσουν αὐτὸν εἰς τὰ ἐδικά τους πράγματα· πλὴν δὲν δύνανται βέβαια νὰ τὸν προσαρμόσουν· πρέπει δὲ ὅμως νὰ ἠξεύρωμεν, καὶ τίνι τρόπῳ τραβίζουσι τὰ λόγια τοῦ παρόντος Ψαλμοῦ εἰς τὰς ἐδικάς των ὑποθέσεις· λέγουσι λοιπὸν αὐτοί, ὅτι ἀναϛήτω ὁ Θεός: ἤγουν εἰς βοήθειαν τοῦ σωματικοῦ καὶ παλαιοῦ Ἰσραήλ· ἔπειτα ἐχθροὺς ὀνομάζουν τοὺς ἀλλοφύλους· ὁμοίως δὲ καὶ μισοῦντας καὶ ἁμαρτωλοὺς, ὡς ἀνόμους· δικαίους δὲ λέγουν τοὺς ἐν τοῖς Ἰουδαίοις δικαίους καὶ ἀγαθοὺς ἀνθρώπους· τὸ δὲ, ὁδοποιήσατε τῷ ἐπιβεβηκότι ἐπὶ δυσμῶν, λέγουσιν ὅτι ἐῤῥέθη διὰ τὴν Κιβωτὸν· προσάζοντος τοῦ ἁγίου Πνεύματος νὰ εὐτρεπίσουν εἰς αὐτὴν τὴν ϛράταν, διὰ μέσου τῆς ὁποίας Κιβωτοῦ ἔμελλεν ὁ Θεὸς νὰ ἐπιβῇ εἰς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Ἱερουσαλήμ· δυτικὴν γὰρ θέσιν λέγουσιν ὅτι εἶχεν ὁ ναὸς, μέσα εἰς τὸν ὁποῖον ὕϛερον ἐβάλθη ἡ Κιβωτός· τὸ, ὁ Θεὸς ἐν τόπῳ ἁγίῳ αὐτοῦ, λέγουσιν ὅτι εἶναι ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ ναῷ· ὅς τις Θεὸς ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ κατοικίζει τοὺς μονοτρόπους Ἰουδαίους: ἤγουν τοὺς πιϛεύοντας εἰς τὸν ἕνα καὶ μόνον Θεόν.

Ἔπειτα λέγουσιν, ὅτι ἀριθμεῖ ἀκολούθως ὁ Ψαλμὸς τὰ ἐν τῇ ἐξόδῳ τῆς Αἰγύπτου γεγενημένα· ἐξήγαγε, λέγουσιν, ὁ Θεὸς τοὺς Ἑβραίους ἐν τῇ ἑαυτοῦ δυνάμει, τοὺς εὑρισκομένους πεπεδημένους ἐν τῇ σκλαβίᾳ τῆς Αἰγύπτου· τοὺς ἰδίους δὲ λέγουσι καὶ παραπικραίνοντας, καθὼς καὶ ἡμεῖς ἑρμηνεύσαμεν, καὶ κατοικοῦντας ἐν τῇ Αἰγύπτῳ, ὡς ἐν τάφοις· ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖ δὲν ἐδύναντο νὰ ἐνεργήσουν τὶ καθ' ἑαυτοὺς, ὡς σκλάβοι ὁποῦ ἦτον· ἐξεπορεύετο δὲ ὁ Θεὸς ἐνώπιον τοῦ λαοῦ διὰ τοῦ ϛύλου τῆς νεφέλης καὶ τοῦ πυρὸς, καὶ διέβαινε μὲ τὸν λαὸν εἰς τὴν ἔρημον, ὅταν καὶ ἡ γῆ ἐσείσθη, μὲ τὸ νὰ ἔγινεν ἀνεμοϛρόφυλλον κατὰ τὸ Σινᾶ ὄρος, καὶ οἱ οὐρανοὶ ἔσταξαν τὸ μάννα· βροχὴν δὲ ἑκούσιον λέγουσι τὴν εὐάρεϛον εἰς τὸν Θεὸν, ἥτις κατασκευάζει τὴν εὐθηνίαν τῶν καρπῶν· ἠσθένησε δὲ λέγουσιν ἡ ἐδική τους κληρονομία, ἐπειδὴ καὶ συνετρίβη κατὰ τὴν Αἴγυπτον· κατήρτισε δὲ αὐτὴν ὁ Θεὸς, κραταιώσας αὐτὴν μὲ βασιλείαν· ζῶα δὲ τοῦ Θεοῦ ὀνομάζουσι τὸν ἑαυτόν τους, ὡς ἀφιερωμένους ὄντας εἰς τὸν Θεόν.

Ἡτοίμασας δὲ λέγουσι τὰ ῥηθέντα ἀγαθὰ εἰς τὸν πτωχὸν λαόν σου, τὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ πλανώμενον, καὶ μὴ ἔχοντα ἐδικόν του τόπον· εὐαγγελιζομένους δὲ λέγουσι τοὺς Προφήτας, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ εὐαγγέλιζον τὸν λαὸν τῶν Ἰουδαίων νὰ διαμοιράσουν τὰ χρύσια τῶν ἐχθρῶν, καὶ νὰ ἀφιερώσουν αὐτὰ εἰς τὴν ὡραιότητα καὶ καλλωπισμὸν τοῦ ναοῦ· εἰς τοῦτο δὲ ψεύδονται οἱ Ἰουδαῖοι· ἐπειδὴ κανένα κοῦρσος δὲν ἀφιέρωσαν εἰς εὐπρέπειαν τοῦ ναοῦ, ἀλλὰ ὁ λόγος οὗτος νοεῖται κατὰ ἀλληγορίαν, ὡς τὸν ἑρμηνεύσαμεν ἡμεῖς· ἀγαπητὸν δὲ λέγουσι τὸν Δαβίδ, ἢ τὸν Σολομῶντα. τὸ δὲ ἐὰν κοιμηθῆτε ἀναμέσον τῶν κλήρων, οὕτω νοοῦσιν· ἀνίσως, λέγουσι, ϛερεωθῆτε ἀνάμεσα εἰς τοὺς κληρωθέντας εἰς ἐσᾶς τόπους τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας, τόσον πολλὰ θέλετε πλουτίσετε, ὥϛε ὁποῦ τῆς περιϛερᾶς ἐκείνης (τὴν ὁποίαν οἱ πολλὰ πλούσιοι ἔχουν συνήθειαν νὰ ϛήνουν ἐπάνω εἰς τὸ δῶμά των ἀπὸ γύψον κατεσκευασμένην, εἰς σημεῖον ἄκρας εὐδαιμονίας.) τῆς περιϛερᾶς, λέγω, τῆς γυψίνης ἐκείνης αἱ πτέρυγες, θέλουν εἶναι ἀπὸ ἄργυρον κατασκευασμέ-

14.) οὗτος ἰσχὺν καὶ δύναμιν τῷ λαῷ τῷ ἐξ Ἐθνῶν, ὥϛε τῆς πλάνης ἀποϛῆναι, καὶ πρὸς ἐπιϛρέψαι χαρίζεται· οἵτινες ὡς λαὸς αὐτοῦ, Χριϛιανοὶ διὰ Χριϛὸν ὀνομάζονται· (ἐν τῇ ἐκδεδ· Σειρᾷ,) καὶ ὁ Εὐσέβιος „ Ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ δώσει δύναμιν τῷ ἰδίῳ λαῷ πρὸς τὸ λέγειν „ Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριϛῷ.

μέναις, καὶ τα μετάφρενα : ἤγουν τὰ ὄπισθεν τοῦ λαιμοῦ της, θέλουν στολισθοῦν μὲ κιτρινάδα τοῦ χρυσαφίου· πλὴν ἡμεῖς δὲν ἐμάθομέν ποτε νὰ σέκεται ἐπάνω εἰς τὸ δῶμά τινος Ἑβραίου μία τοιαύτη περιςερά· τα δὲ ἀκόλουθα: ἤγουν τὸ, ἐν τῷ διαςέλλειν νοοῦσιν, ὅτι ὅταν ἐκλέξῃ ὁ ἐπουράνιος Θεὸς βασιλεῖς ἐπὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ, τότε θέλουν λαμπρυνθοῦν οἱ ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ λαοί.

Ὄρος δὲ Θεοῦ τὸ Σιὼν καλοῦσι, καὶ ὄρος πῖον, διὰ τὶ πιχίνει καὶ παχύνει τα πρόβατα· καὶ ὄρος τετυρωμένον, διὰ τὶ προξενεῖ γαλα εἰς τα ζῶα μὲ τὴν πλουσιότητα τῆς νομῆς του· περὶ δὲ τοῦ „ Καὶ γὰρ ὁ Κύριος κατασκηνώσει εἰς τέλος, εἴπομεν ὅτι δὲν ἔχουν οἱ Ἑβραῖοι νὰ εἰποῦν τίποτε βέβαιον· ἅρμα δὲ τοῦ Θεοῦ ὀνομάζουν τὸν ἑαυτόν τους οἱ Ἰουδαῖοι· ἐπειδὴ καὶ ἀναπαύεται ἐπάνω εἰς αὐτοὺς ὁ Θεός· μυριοπλάσιον δὲ, διὰ τὸ πολὺ πλῆθος αὐτῶν· χιλιάδες δὲ εἶναι, λέγουσιν, ἀνάμεσα εἰς αὐτοὺς, εὐθηνοῦντες ἀπὸ πλοῦτον· νομίζουν δὲ, ὅτι ὁ Κύριος εἶναι εἰς αὐτοὺς, ὅς τις ἦτον καὶ εἰς τὸ Σινᾶ μετὰ τῶν προγόνων αὐτῶν· λέγουσι δὲ καὶ πρὸς τὸν Θεὸν, ὅτι ὑψηλὸς ἐνομίσθης ἀπὸ ὅλους· αἰχμαλώτευσας δὲ αἰχμαλωσίαν, λέγουσι, διὰ μέσου τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων τοῦ νικήσαντος τοὺς ἐχθροὺς, καὶ ἔλαβες ἀφιερώματα· ὁμοίως ἔλαβες καὶ τοὺς πρότερον ἀπειθεῖς ἀνθρώπους, διὰ νὰ κατασκηνώσῃς εἰς αὐτοὺς ὁμοῦ μὲ τὸν λαόν σου Ἰσραὴλ, οἵτινες δουλεύουν εἰς αὐτόν· τὰ δὲ ἑξῆς ῥητὰ, εἶναι φανερά· παρὰ τοῦ Κυρίου, λέγουσιν, εἶναι αἱ ὁδοὶ τοῦ θανάτου· ὅς τις θέλει συνθλάσει τὰς κεφαλὰς τῶν ἀλλοφύλων, καὶ τὴν κορυφὴν τῆς πλεξούδας τῶν ἀνθρώπων, τῶν διαπορευομένων ἐν πλημμελείαις· εἶπε πάλιν, λέγουσιν, ὁ Κύριος, ὅτι ἐπιςρέψω: ἤτοι θέλω ἐλευθερώσω τὸν λαόν μου ἀπὸ τὴν χώραν τῆς Βασαν, τῆς ὁποίας ἐβασίλευσεν ὁ γίγας Ὢγ· καὶ θέλω ἐλευθερώσω αὐτὸν ἀπὸ τὰ βάθος τῆς θαλάσσης τῶν αἱμάτων· ῥύακες γὰρ αἱμάτων τότε ἐπλημμύρησαν, ἀπὸ τὸν φόνον τῶν ςρατευμάτων τοῦ Ὢγ, δια νὰ βαφῇ τὸ ποδάρι σοῦ τοῦ Ἑβραίου ἀπο τὸ αἷμα τῶν σφαττομένων· καὶ αὐτὴ ἡ γλῶσσα τῶν σκύλων σου, νὰ βάψῃ ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν ἐχθρῶν δἰ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ.

Λέγουσι δὲ, ὅτι ἐθεωρήθησαν αἱ ἀπορεῖαι τοῦ Θεοῦ: ἤτοι τὰ ἴχνη τῶν ποδῶν του εἰς τὸ ὄρος τὸ Σινᾶ „ Ἀνέβη γάρ φησιν ἐν τῷ ὄρει Μωσῆς καὶ Ἀαρών... καὶ εἶδον τὸν τόπον, οὗ εἱςήκει ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ, καὶ τὰ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, ὥσπερ ἔργον πλίνθου σαπφείρου (Ἔξοδ. κδ'. 10.) ἅγιον δὲ νοοῦσι τὸν οὐρανόν· ἔπειτα, λέγουν, προσέλαβον τὸν λαὸν οἱ ἄρχοντες αὐτοῦ μὲ τὸ νὰ ᾄδουν εἰς τὸν Θεὸν ςεκόμενοι κοντὰ εἰς τοὺς Ψάλτας, ἀνάμεσα εἰς τὰς νεανίδας τὰς τυμπανιςρίας· λέγουσι δὲ καὶ ὅσα ἠκολούθησαν μετὰ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, ὅτι ἡ Μαριὰμ ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ἀαρὼν ἔψαλλε πρώτη ἀνάμεσα εἰς τὸν χορὸν τῶν νεανίδων γυναικῶν· τὸ δὲ ἐν Ἐκκλησίαις εὐλογεῖτε τὸν Θεὸν, δὲν ἠμποροῦν νὰ τὸ ἑρμηνεύσουν κατὰ τὸν σκοπόν τους. Βενιαμὶν δὲ λέγουσι τὴν φυλὴν τοῦ Βενιαμὶν, ἥτις ἦτον νεωτέρα ἀπὸ τὰς ἄλλας· καθότι καὶ ὁ Βενιαμὶν ἦτον νεώτερος υἱὸς τοῦ Ἰακὼβ· ἐν ἐκςάσει δὲ, διὰ τὶ οἱ Βενιαμῖται ἐγίνοντο ἐκςατικοὶ καὶ ἐνθουσιῶντες ὅταν ἐπολέμουν· ψυχρὰ ὅμως εἶναι καὶ αὐτὴ ἡ ἑρμηνεία των· οἱ ἄρχοντες δὲ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα ἐβασίλευσαν τῶν Ἑβραίων· ἄρχοντες δὲ Ζαβουλὼν καὶ Νεφθαλεὶμ λέγονται, διὰ τὶ αὐταῖς ἦτον ὀνομαςαῖς φυλαῖς τοῦ Ἰσραὴλ, διὰ τὰς ἀνδραγαθίας, ὁποῦ ἔκαμναν εἰς τὸν πόλεμον.

Εἶτα λέγουσιν, ἔντειλαι ὁ Θεὸς εἰς τοὺς Ἀγγέλους σου διὰ λόγου μας· δύναμις γὰρ Θεοῦ εἶναι οἱ Ἄγγελοι· καὶ κραταίωσον, λέγουσι, σὺ ὁ εὐτρεπίσας τὸ ἐδικόν μας βασίλειον, ἂν ὄχι διὰ λόγου μας, ἀλλὰ κἂν διὰ τὸν περίφημον ναόν σου· ἔτζι γὰρ νοοῦσι τὸ, ἀπὸ τοῦ ναοῦ σου· οἴσουσι δὲ βασιλεῖς δῶρα: ἤγουν ὁ βασιλεὺς Χιρὰμ φέρων τὰ κέδρινα ξύλα, καὶ ἄλλοι ἄλλα εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Σολομῶντος, διὰ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ· θηρία δὲ τοῦ καλάμου λέγουν τὰ ἄγρια Ἔθνη, τὰ κατοικοῦντα εἰς ἀποκρύφους καὶ δυσβάτους τόπους·

ἡ Συναγωγὴ δὲ τῶν ἡγεμόνων αὐτῶν, θέλει εἶναι ἐν τοῖς τόποις τῶν ὑποτεταγμένων εἰς αὐτοὺς λαῶν, οἵτινες ἡγεμόνες ἔχουν νὰ συνάγωνται καὶ νὰ διορθόνουν καὶ νὰ φυλάττουν αὐτούς, διὰ νὰ ἐκκλεισθοῦν: ἤγουν διὰ νὰ λυτρωθῇ ὁ λαὸς ὁ δοκιμασμένος ὡς ἀργύριον, μὲ τὴν καθαρότητα τῆς πίςεως· τὸ δὲ ἥξουσι πρέσβεις ἐξ Αἰγύπτου, λέγουσιν, ὅτι ἔγινεν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Σολομῶντος, ὅ ἂν ἡ Αἰθιοπία ἔςειλε τὴν βασίλισσάν της εἰς αὐτόν· Καὶ τὰ ἀκόλουθα δὲ λόγια, σπουδάζουν μὲν νὰ συμβιβάσουν, ἐλέγχονται ὅμως ὅτι σφάλλουσι· πρέπει δὲ νὰ θαυμάσωμεν, πῶς τὸ ἅγιον Πνεῦμα μαζὶ μὲ τὸ γράμμα καὶ τὴν ἱςορίαν, ἔσμιξε καὶ τὸ Πνευματικὸν νόημα καὶ τὴν ἀναγωγὴν τοῦ κάθε ῥητοῦ· εἰς μερικὰ δὲ ῥητὰ γυμνὴν ἔβαλε τὴν ἀναγωγὴν καὶ τὸ Πνευματικὸν νόημα, εἰς ἔλεγχον τῶν ἀντιλεγομένων ἀπειθῶν Ἰουδαίων.

Ψαλμὸς ΞΗ΄.

Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῶν ἀλλοιωθησομένων. Ψαλμὸς τῷ Δαβίδ.

Εἰς τὸ τέλος μὲν ἐπιγράφεται ὁ Ψαλμὸς οὗτος, διὰ τὸ τέλος καὶ τὴν ἔκβασιν τῶν ἐν αὐτῷ περιεχομένων προῤῥήσεων· ὑπὲρ τῶν ἀλλοιωθησομένων δὲ, διὰ τί ἀναφέρει περὶ μεταβολῆς καὶ ἀλλοιώσεως πραγμάτων· ἐσχηματίσθη δὲ κατὰ τὸν Θεοδώριτον ἐκ προσώπου τοῦ ἐν Βαβυλῶνι σκλαβωθέντος λαοῦ τῶν Ἑβραίων, οἵτινες ἀλλοιώθησαν· ἐπειδὴ ἀπὸ ἐκεῖ ὁποῦ ἦτον δοῦλοι, ἔγιναν πάλιν ἐλεύθεροι· καὶ ἀντὶ τῆς ξενιτείας, ἐκατοίκησαν πάλιν εἰς τὴν πατρίδα των· ἁρμόζει δὲ ὁ Ψαλμὸς οὗτος καὶ εἰς κάθε Χριςιανὸν, ὁποῦ πολεμεῖται, τόσον κατὰ τὸ σῶμα, ὅσον καὶ κατὰ τὴν ψυχήν. (1)

1: „ Σῶσόν με ὁ Θεὸς ὅτι εἰσήλθοσαν „ ὕδατα ἕως ψυχῆς μου.

Ὕδατα ὀνομάζει ἐδῶ ὁ Δαβὶδ τὴν πλημμύραν τῶν θλίψεων καὶ πειρασμῶν, τῶν φερομένων εἴτε ἀπὸ τοὺς ὁρατοὺς ἐχθροὺς, εἴτε ἀπὸ τοὺς ἀοράτους· τῶν ὁποίων πειρασμῶν τὸ βάθος ἀποπνίγει ἐκεῖνον, ὁποῦ πέσῃ εἰς αὐτούς· Αὐτὰ, λέγει, τὰ νερὰ τῶν πειρασμῶν νικήσαντα τὸ σῶμά μου, ἐμβῆκαν καὶ ἕως εἰς αὐτὴν τὴν ψυχήν μου· φανερώνει δὲ μὲ τὸν λόγον τοῦτον τὴν ὑπερβολὴν τοῦ πο-

(1) Ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος καὶ ὁ Ἀθανάσιος λέγει, ὅτι ὁ Ψαλμὸς οὗτος περιέχει προσευχὴν τοῦ Χριςοῦ ἐκ προσώπου τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ τὰς αἰτίας διὰ τὰς ὁποίας οἱ Ἰουδαῖοι ἐςαύρωσαν αὐτὸν, καὶ τὰς μετὰ τὸν ςαυρὸν συμβησομένας συμφορὰς εἰς τοὺς Ἰουδαίους· καὶ εἰσαγωγὴν τῆς Εὐαγγελικῆς πολιτείας· προσθέττει δὲ καὶ ὁ Θεοδώριτος, ὅτι ὁ Ψαλμὸς περιέχει καὶ προφητείαν τῶν τοῦ Σωτῆρος παθημάτων, καὶ τῆς δι' αὐτὰ τῶν Ἰουδαίων πανωλεθρίας.

πόνου καὶ τῆς θλίψεως.

2: „ Ἐνεπάγην εἰς ἰλὺν βυθοῦ, καὶ οὐκ „ ἔστιν ὑπόστασις.

Μερικὰ δὲ ἀντίγραφα ἔχουσιν, εἰς ὕλην βυθοῦ· πλὴν καὶ ἡ ἰλὺς καὶ ἡ ὕλη, εἶναι ὁ κάτω τόπος τοῦ ἐν τῷ βυθῷ νεροῦ, ὅς τις εἶναι γεμάτος ἀπὸ λάσπην. (1) μεταφορικὸς δὲ καὶ ἐξ ὁμοιότητος εἶναι ὁ λόγος οὗτος· διὰ τί, λέγει, καθὼς ἐκεῖνοι, ὁποῦ πέσουν μέσα εἰς τὸν κατώτατον καὶ λασπώδη τόπον τοῦ νεροῦ, δὲν εὑρίσκουν πάτον καὶ σίγουρον τόπον διὰ νὰ σαθοῦν, ἀλλὰ πάντοτε καταβαίνουν βαθύτερα· ἔτζι καὶ ἐγὼ πεσὼν εἰς τὸν κάτω τόπον τῶν θλίψεων, δὲν εὑρίσκω τρόπον διὰ νὰ λυτρωθῶ ἀπὸ ἐκεῖ.

„ Ἦλθον εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης, „ καὶ καταιγὶς κατεπόντισέ με.

Ὁ σίχος οὗτος καὶ οἱ ἀνωτέρω δύω, ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα φανερόνουσιν: ἤγουν, ὅτι ἐγὼ ἐκαταποντίσθην ἀπὸ τὰς συμφορὰς καὶ τοὺς πειρασμοὺς, τοὺς ὁποίους διαφόρως ὠνόμασε· νερὰ μὲν γὰρ αὐτοὺς εἶπε, διὰ τί τρέχουν ὡσὰν τὰ νερὰ καὶ πνίγουν τὸν ἄνθρωπον· ἰλὺν δὲ βυθοῦ, διὰ τί δὲν ἔχουν πάτον· βάθη δὲ θαλάσσης, διὰ τὸ πολὺ πλῆθος αὐτῶν, καὶ διὰ τὴν ἁλμυρότητα καὶ πικρίαν· καταιγίδα δὲ: ἤγουν ἀνεμοσρόφυλλον, διὰ τὴν σφοδρότητα καὶ ὁρμὴν ὁποῦ ἔχουν. (2)

3: „ Ἐκοπίασα κράζων, ἐβραγχίασεν ὁ „ λάρυγξ μου· ἐξέλιπον οἱ ὀφθαλμοί „ μου ἀπὸ τοῦ ἐλπίζειν με ἐπὶ τὸν „ Θεόν μου.

Ἐγὼ, λέγει, ἐκοπίασα φωνάζωντας πρὸς ἐσένα Κύριε· ἐβραχνίασε δὲ ὁ λάρυγγάς μου ἀπὸ τὰς πολλὰς καὶ μεγάλας φωνὰς ὁποῦ κάμνω· τὰ δὲ ὀμμάτιά μου ἀσθένησαν καὶ ἀπέκαμον, ἀποβλέποντα εἰς ἐσένα ὅλως διόλου· τοῦτο δὲ τὸ ἔπαθον, διὰ τί ἐγὼ ἤλπιζον εἰς μόνον ἐσένα, καὶ ἀπὸ ἐσένα μόνον ἐπρόσμεινα βοήθειαν. (3)

4: „ Ἐπληθύνθησαν ὑπὲρ τὰς τρίχας τῆς „ κεφαλῆς μου οἱ μισοῦντές με δωρεάν· ἐκραταιώθησαν οἱ ἐχθροί μου, οἱ „ ἐκδιώκοντές με ἀδίκως.

Ἐ-

(1) Ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος νοεῖ, ὅτι ταῦτα λέγονται ϗ ἐκ προσώπου τοῦ Χρισοῦ, ὅταν ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου· ϗ ὁ Ἀθανάσιος δέ φησιν „ Ἐπειδὴ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἀνέλαβε ϗ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται, εἰκότως προσεύχεται ῥυσθῆναι ἐκ τῶν πειρασμῶν, χειμάῤῥου δίκην κυκλωσάντων αὐτοῦ τὴν ψυχήν· τὸ αὐτὸ δὲ λέγει ϗ ὁ Εὐσέβιος, ϗ ὁ Δίδυμος λέγει „ Οἱ βασιλέως ὑπὲρ ἁμαρτηκότων, δεόμενοι, συνηγοροῦντες ἐκείνοις, εἰς ἑαυτοὺς ἀναλαμβάνουσι τὰ λεγόμενα ϗ οἱ ἅγιοι δὲ περὶ ἑτέρων λέγοντες φασίν· ἡμάρτομεν ἠνομήσαμεν ἠδικήσαμεν· πόσῳ μᾶλλον ὁ Σωτὴρ ὑπερβαλλούσῃ κηδεμονίᾳ Παράκλητος ὑπὲρ ὅλου γέγονε τοῦ κόσμου, τῶν αἰτουμένων ὡς Θεὸς χορηγὸς ὑπάρχων.

(2) Κατὰ δὲ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον ϗ Βασίλειον „ Θάλασσα τροπικῶς ὑπὸ τῆς Γραφῆς ὁ κοσμικὸς βίος ϗ ἡμέτερος ὠνόμασαι ϗ τὰ ἀνθρώπινα· πολὺ γὰρ κἀν τούτῳ τὸ ἁλμυρὸν ϗ ἄσατον· ὅμοι δοκεῖ ϗ ὁ θαυμασιώτατος Δαβὶδ κατανοήσας διδασκαλίαν ἐξομολογήσεως ἡμῖν ὑφηγούμενος, τὸν ἄσατον τοῦτον ϗ ἐμπαθῆ ϗ ταραχώδη βίον, ὕδατα ψυχῆς ἁπτόμενα, ϗ βάθη θαλάσσης, ϗ καταιγίδας καλεῖ· ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει „ Ποικίλλει τὸν λόγον ταῖς διαφόροις εἰκόσιν, οὐχ εὑρίσκων ἀξίαν εἰκόνα τῶν κατεχόντων ἀνιαρῶν· ὁ δὲ Ἀθανάσιος λέγει „ Ταῦτα ἡ ἀνθρωπία ἐπεπόνθει φύσις κατενεχθεῖσα ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας εἰς θάνατον, ϗ εἰς αὐτὸν τὸν τοῦ ᾅδου χῶρον· ὃν ϗ ἰλὺν βυθοῦ ϗ βάθος θαλάσσης ἐν τοῖς παροῦσιν ὀνομάζει.

(3) Ὁ Θεοδώριτος δὲ λέγει, ὅτι ἐκ μεταφορᾶς οὕτω τέθηκε τῶν συνήθη ϗ γνώριμόν τινα ἐξ ἀποδημίας ἐπανιόντα προσμενόντων, ϗ τὰς ὁδοὺς περισκοπούντων, ϗ συντεταμένως ἀποβλεπόντων πρὸς τὸν ἐλπιζόμενον· ἀπέκαμόν φησιν ἀναμένων τὴν σὴν βοήθειαν· ὁ δὲ Ἡσύχιός φησι „ Καὶ πῶς τις ἐλπίζων ἐπὶ τὸν Θεὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκλείπει, ϗ οὐχὶ μᾶλλον ἐκλείπει ϗ ἰσχυρώτερος γίνεται; ἀλλ' ὀφθαλμοὺς ἑαυτοῦ τοὺς Ἀποσόλους λέγει, οἵτινες κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ πάθους ἐξέλιπόν τε ϗ ἐσκορπίσθησαν.

Ἐκεῖνοι, λέγει, ὁποῦ μὲ μισοῦν, εἶναι καὶ πολλοὶ εἰς τὸν ἀριθμὸν, καὶ κραταιοὶ εἰς τὴν δύναμιν· οἱ ἐκδιώκοντές με δὲ εἶπεν, ἀντὶ τοῦ οἱ καταδιώκοντές με ἀδίκως καὶ ἀναιτίως, χωρὶς νὰ ἔχουν καμμίαν ἀφορμήν. (1)

„ Ἃ οὐχ ἥρπαζον, τότε ἀπετίννυον.

Ὁ λόγος οὗτος εἶναι μεταφορικὸς, καὶ ἐξ ὁμοιότητος ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων, οἵ τινες πληρόνουν ἀδίκως ἐκεῖνα τὰ πράγματα, ὁποῦ δὲν ἅρπασαν παρά τινος· φανερόνει δὲ μὲ τοῦτο ὁ Δαβὶδ, ὅτι διὰ ἐκεῖνα, ὁποῦ δὲν ἀδίκησα, δί αὐτὰ τότε ἐπλήρωνα τὴν τιμωρίαν, ὅταν αὐτὴν ἀπαιτούμην: ἤτοι δί αὐτὰ ἐτιμωρούμην. (2)

5 : „ Ὁ Θεὸς σὺ ἔγνως τὴν ἀφροσύνην „ μου, καὶ αἱ πλημμέλειαι μου ἀπὸ „ σοῦ οὐκ ἀπεκρύβησαν.

Σὺ, λέγει, Κύριε, εἶσαι ὁποῦ ἠξεύρεις τὰ πάντα· σὺ ἠξεύρεις καὶ τὴν ἐδικήν μου ἀφροσύνην· ἀνίσως δηλαδὴ καὶ ἐφάνηκα ἄφρων εἰς κἀνένα πρᾶγμα κατὰ τῶν ἐχθρῶν μου· εἰ μὲν γὰρ καὶ ἔσφαλά τι εἰς αὐτοὺς, τοῦτο δὲν σὲ λανθάνει. (3)

6 : „ Μὴ αἰσχυνθείησαν ἐπ' ἐμὲ οἱ ὑπομέ„ νοντές σε Κύριε Κύριε τῶν Δυνά„ μεων.

Τὸ ἐπ' ἐμὲ ἐδῶ ἀδιαφόρως συντάσσεται μὲ αἰτιατικὴν, ἀντὶ νὰ συνταχθῇ μὲ δοτικὴν οὕτως „ Ἐπ' ἐμοί· ἂς μὴν ἐντραποῦν, λέγει, διὰ λόγου μου, ἐκεῖνοι ὁποῦ ὑπομένουν ἐσένα Κύριε· μὲ τὸ νὰ μὴν ἐπιτυχαίνουν τὴν παρὰ σοῦ ἐλπιζομένην βοήθειαν· ὑπομένοντες δὲ εἶπεν: ἤτοι οἱ προσμένοντες νὰ λάβουν ἐσένα βοηθόν· Κύριον δὲ τῶν δυνάμεων αὐτὸν ὠνόμασεν· ἐπειδὴ καὶ δύναται νὰ σώζῃ ἐκείνους ὁποῦ τὸν ἐπικαλοῦνται.

„ Μηδὲ ἐντραπείησαν ἐπ' ἐμὲ οἱ ζη„ τοῦντές σε ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραήλ.

Τοῦτο τὸ ῥητὸν εἶναι ὅμοιον μὲ τὸ πρὸ αὐτοῦ ἀνωτέρω· ζητοῦντες δὲ τὸν Θεὸν εἶναι ἐκεῖνοι, ὁποῦ ἐπικαλοῦνται αὐτὸν εἰς τὰς συμφοράς.

ὁ.

---

(1) Λέγονται δὲ οἱ πιςοὶ τρίχες τοῦ Χριςοῦ, ὡς κόσμος αὐτοῦ, ϗ ὡς νεκροὶ τοῖς παροῦσι, ϗ ὡς τὴν ςενὴν βαδίζοντες, ὧν πλείους οἱ τὴν πλατεῖαν ὁδεύοντες· ὁ δὲ Θεοδώριτος δὲν θέλει, ὅτι ὁ ςίχος οὗτος λέγεται ἐκ προσώπου τοῦ Κυρίου· ἀλλὰ ἐκ προσώπου τῶ αἰχμαλώτων Ἰουδαίων· ἔφη δὲ ϗ ὁ Ἀθανάσιος „ Πολλοὶ οἱ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐπίβουλοι Δαίμονες, οἱ μηδὲν ἠδικημένοι παρ' ἡμῶν, ϗ σπεύδοντες ἀνελεῖν· ὁ δὲ Ἡσύχιος, τρίχας ἑαυτοῦ τοὺς πιςοὺς λέγει· ὥσπερ γὰρ ἡ κεφαλὴ ἡ ἐπὶ ταῖς θριξίν: οὕτω ϗ ὁ Χριςὸς ἐπὶ τοῖς πιςοῖς σεμνύνεται.

(2) Ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει „ Ὧν οὐκ ἠδίκησα, δίκας εἰσπράττομαι· ὁ δὲ Δίδυμος „ Εἰ δὲ ϗ ἀπέδωκεν ἃ μὴ ἥρπασεν (ὁ Σωτὴρ), ἀλλ' οὖν ἡμᾶς ἐλυτρώσατο, ἐξαλείφων τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον, ὅπερ ἀποτιννύειν ἠναγκαζόμεθα.

(3) Ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος λέγει „ Καὶ ὁ Χριςὸς δὲ τὴν ἀφροσύνην ἡμῶν ϗ τὸ πλημμελὲς οἰκειούμενος ταῦτά φησιν, ἢ κατὰ τὸν Κύριλλον ϗ Εὐσέβιον ϗ Ἀθανάσιον ϗ Δίδυμον, ἀφροσύνην φησὶ τὴν νομισθεῖσαν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις μωρίαν, τὴν τοῦ πάθους φημι· γέγονε γὰρ ὁ τοῦ Κυρίου ςαυρὸς, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον. Ἕλλησι δὲ μωρία· οὕτω ϗ ὁ Παῦλος ἔφη, ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ Θεοῦ, σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐςι· ϗ τὸ ἀσθενὲς τοῦ Θεοῦ, ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων· μωρίαν μὲν, τοῦ Χριςοῦ τὸ πάθος, ἀσθένειαν δὲ, τὸν ςαυρὸν ὀνομάζων. Σὺ οὖν φησιν ὁ Πατὴρ, ἔγνως τὴν διὰ τοῦ ςαυροῦ οἰκονομίαν· τὸ δὲ αἱ πλημμέλειαί μου ἀπὸ σοῦ οὐκ ἀπεκρύβησαν, ὅμοιόν ἐςι τῷ „ Τὸν μὴ γνόντα ἁμαρτίαν, ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν· (Β΄. Κορ. έ. 21.) ὁ δὲ Θεοδώριτος τῷ Δαβὶδ ἀποδιδοὺς τὸν ςίχον τοῦτον λέγει „ Οἶδας Δέσποτα, ὡς εἰς ἐκείνους μὲν οὐδὲν ἐπλημμέλησα, τοὺς δὲ σοὺς παραβέβηκα νόμους· ὁ δὲ Εὐσέβιος ϗ ὁ Δίδυμος λέγουσιν „ Εἰ δὲ ϗ ἦσαν πλημμέλειαι, δι' ἃς ἐςαυρώθην, οὐκ ἂν σε τὸν πάντα εἰδότα διέλαθον· ἀλλ' οὐκ ἦσαν τοιαῦται· δωρεὰν ἄρα με ἐδίωκον, ϗ ψευδομαρτυρίας συςήσαντες κατ' ἐμοῦ ἀπήτουν ἃ οὐχ ἥρπασα.

ὁποῦ πάσχουσι. (1)

7: „ Ὅτι ἕνεκά σου ὑπήνεγκα ὀνειδισμόν·
„ ἐκάλυψεν ἐντροπὴ τὸ πρόσωπόν
„ μου.

Διὰ τὸν ὀνειδισμόν: ἤγουν τὸ περιγέλασμα, ὁποῦ κάμνουν οἱ ἐχθροὶ, εἴπομεν εἰς τὸν μα'. Ψαλμὸν, ἑρμηνεύοντες τὸ „ Ὠνείδιζόν με οἱ ἐχθροί μου ἐν τῷ λέγειν αὐτούς μοι καθ' ἑκάςην ἡμέραν, ποῦ ἐςιν ὁ Θεός σου; εἰς τὸν ὀνειδισμὸν δὲ καὶ τὸ περιγέλασμα τῶν ἐχθρῶν, ἀκολουθεῖ καὶ ἡ ἐντροπή. (2)

8: „ Ἀπηλλοτριωμένος ἐγενήθην τοῖς
„ ἀδελφοῖς μου, καὶ ξένος τοῖς υἱοῖς
„ τῆς μητρός μου.

Ταῦτα καὶ τὰ ἀκόλουθα λόγια ἁρμόζουν φανερῶς εἰς τὸν Χριςὸν, καθὼς θέλει δειχθῆ· μερικοὶ δὲ, ὡς ὁ θεῖος Κύριλλος καὶ ὁ Ἀθανάσιος καὶ ὁ Εὐσέβιος καὶ ὁ Δίδυμος βιάζονται νὰ προσαρμόσουν καὶ τὰ πρότερα ῥητὰ εἰς τὸν αὐτὸν Χριςὸν, ὅςτις ἔπασχε κατὰ τὸν νόμον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· ἀδελφοὺς δὲ ἐδῶ ὀνομάζει ὁ Κύριος τοὺς Ἰουδαίους· διά τι καὶ ὁ Χριςὸς κατὰ τὸ ἀνθρώπινον καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, πατέρα εἶχον τὸν Ἀβραάμ· ὁμοίως δὲ ὀνομάζει αὐτοὺς καὶ υἱοὺς τῆς μητρός του, διὰ τὴν Σάῤῥαν τὴν κοινὴν αὐτοῦ τε καὶ ἐκείνων μητέρα· αὐτοὶ γὰρ ἀπηλλοτρίωσαν καὶ ἀπεξένωσαν τὸν Χριςὸν, ἐπειδὴ καὶ δὲν ἐδέχθησαν αὐτόν· „ Εἰς τὰ ἴδια, φησὶν, ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον (Ἰωάν. α'. 11.) Καὶ πάλιν „ οὐ καλῶς λέγομεν ὅτι Σαμαρείτης εἶ σὺ (ἤτοι ξένος·) καὶ Δαιμόνιον ἔχεις; (Ἰωάν. η'. 48.) (3)

9: „ Ὅτι ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου κατέ-
„ φαγέ με.

Τοῦτο τὸ ῥητὸν ἐπληρώθη, ὅταν ὁ Δεσπότης Χριςὸς μετὰ παῤῥησίας μεγάλης ἐδίωξεν ἀπὸ τὸ Ἱερὸν τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας „ Ἐμνήσθησαν γὰρ, φησὶν ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ὅτι γεγραμμένον ἐστὶν ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου κατέφαγέ με (Ἰωάν. β'. 17.) ζῆλον δὲ ὀνομάζει τὴν δικαίαν ἀγανάκτησιν, τὴν ὑπὲρ τῆς τιμῆς τοῦ Ἱεροῦ γενομένην.

„ Καὶ οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων
„ σε ἐπέπεσον ἐπ' ἐμέ.

Καὶ

(1) Ἡ κατὰ τὸν Εὐσέβιον, ἐκ προσώπου τοῦ Χριςοῦ τοῦτο λέγεται· ἐπειδὴ ἐγώ φησιν ὑπὲρ αὐτῶν κατεδεξάμην γεύσασθαι θανάτου, ἀναιρεθείη ἡ πάλαι κατ' αὐτῶν γενομένη διὰ τοῦ θανάτου αἰσχύνη· σημαίνει οὖν, ὅτι διὰ τῆς αὐτοῦ Ἀναστάσεως ἐκποδὼν γενήσεται ὁ θάνατος καὶ οἰχήσεται· τὸ αὐτὸ ἀπαραλλάκτως λέγει καὶ ὁ Ἀθανάσιος.

(2) Πρὸς δὲ τὸν Πατέρα ὁ Χριςὸς „ Αἰτῶ, φησιν, ἐκποδὼν γενέσθαι τὸν θάνατον· ἐπειδὴ ϗ σὸς γεγονὼς ὑπήκοος αὐτὸν ἀναδέδεγμαι· οἱ μὲν λοιποὶ δι' οἰκείας ἁμαρτίας ὀνειδισμοῖς ὑποβάλλονται, ἐγὼ δὲ μὴ γνοὺς ἁμαρτίαν, διὰ τὴν σὴν βουλὴν ἔπαθόν τε ϗ ἐβλασφημήθην· (εἶναι λόγια τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου·)

(3) Ὁ δὲ Εὐσέβιος λέγει, ὅτι ἀδελφοὺς καλεῖ τοὺς Μαθητάς του, κατὰ τὸ, ἀπαγγελῶ τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, οἵτινες ἀφέντες αὐτὸν κατὰ τὸ πάθος, ἔφυγον· γέγραπται δὲ, ὅτι οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ οὐκ ἐπίςευον εἰς αὐτόν· ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος λέγει „ Ταύτῃ χρήσεται τῇ φωνῇ πᾶς, ὃς ἐςι θεοσεβὴς ϗ πίςιν ἔχων ὀρθήν· διωκομένης γὰρ τῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ τῶν τῆς ἀληθείας ἐχθρῶν, ϗ τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης καταπεφρονημένης, ἀργείτω τότε τῆς εἰς ἀδελφοὺς ἀγάπης ὁ νόμος· ἀσθενείτω διάθεσις ἡ πρὸς γονέας ϗ γένη· ἀγαπάσθω δὲ μόνος ϗ ὑπὲρ πάντας ὁ τῶν ὅλων Θεός· ὁ δὲ Θεοδώρητος πάντα τὰ ἀνωτέρω ῥητὰ προσαρμόζει τοῖς ἐν Βαβυλῶνι αἰχμαλώτοις· ὁ δὲ Ἡσύχιός φησι „ Ξένος γέγονε κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ πάθους, ὅτε πάντες οἱ Μαθηταὶ αὐτοῦ ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον. Μητέρα δὲ νοήσεις τὴν τῶν Ἰουδαίων συναγωγὴν ϗ πᾶσαν τὴν κατὰ σάρκα συγγένειαν τῶν ἐκ περιτομῆς· υἱοὺς δὲ ταύτης τοὺς ἀρνησαμένους αὐτὸν ϗ εἰρηκότας „ Τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐςι (Ἰωάν. θ'. 29.)

Καὶ τὸ παρὸν ῥητὸν εἰς τὸν Χριϛὸν προσήρμοσεν ὁ Ἀπόϛολος Παῦλος, γράφων πρὸς τοὺς Ῥωμαίους „ Καὶ γὰρ ὁ Χριϛὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεν, ἀλλὰ καθὼς γέγραπται, οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων σε ἐπέπεσον ἐπ᾽ ἐμὲ (Ῥωμ. ιε΄. 3.) λέγει λοιπὸν πρὸς τὸν Πατέρα ὁ Κύριος, ὅτι τοὺς ὀνειδισμοὺς καὶ τὰ περιγελάσματα, ὁποῦ οἱ Ἐθνικοὶ ἔκαμναν κατὰ σοῦ, ἐγὼ τοὺς ἐνόμισα ὡς ἐδικούς μου· οἱ γὰρ Ἐθνικοὶ καὶ Εἰδωλολάτραι σὲ ἐπεριγέλουν ὡς ἀσθενῆ· διὰ τὶ ἀπὸ ἕνα μόνον γένος τῶν Ἰουδαίων τιμᾶσαι καὶ λατρεύεσαι· διὰ τοῦτο ἐγὼ ἐξάπλωσα τὴν πίστιν καὶ θεογνωσίαν εἰς ὅλα τὰ Ἔθνη.

10 : „ Καὶ συνεκάλυψα ἐν νηστείᾳ τὴν ψυ-
„ χήν μου· καὶ ἐγενήθη εἰς ὀνειδισ-
„ μοὺς ἐμοί.

Ἐγὼ, λέγει, συνέσειλα καὶ ἐξήρανα τὸ σῶμά μου μὲ σαρανταήμερον νηστείαν, καὶ ἀκόμη μὲ πολλὰς ἄλλας· ὅμως αὐτὴ ἡ νηϛεία ἔγινεν εἰς ἐμένα ὄνειδος καὶ περιγέλασμα· διὰ τὶ ὁ Διάβολος ἐξ αἰτίας τῆς νηϛείας ταύτης μὲ ἐνόμισεν ὡς ἀσθενῆ, καὶ διὰ τοῦτο μὲ ὠνείδιζεν ὡς ψιλὸν ἄνθρωπον, καὶ ὄχι ὡς θεάνθρωπον· ὅθεν καὶ μὲ διαφόρους τρόπους μὲ ἐπείραξεν· (1) (ἐν ἄλλοις δὲ, ἀντὶ τοῦ συνεκάλυψα, συνέκαμψα γράφεται)

11 : „ Καὶ ἐθέμην τὸ ἔνδυμά μου σάκκον·

Σάκκον ὀνομάζει ἐδῶ ὁ Κύριος τὴν σάρκα, διὰ τὸ σκληρὸν αὐτῆς καὶ ἀντίτυπον. (2)

„ Καὶ ἐγενόμην αὐτοῖς εἰς παραβο-
„ λήν.

12 : „ Κατ᾽ ἐμοῦ ἠδολέσχουν οἱ καθή-
„ μενοι ἐν πύλαις. καὶ εἰς ἐμὲ ἔψαλ-
„ λον οἱ πίνοντες οἶνον.

Ἀκόλουθον εἶναι νὰ ἔγινεν ὁ Χριϛὸς μετὰ τὸν θάνατόν του, παραβολὴ καὶ παράδειγμα κοντὰ εἰς τοὺς Ἰουδαίους, οἵτινες λόγου χάριν ἔλεγον, ἄμποτε τοιαῦτα νὰ πάθῃ ὁ ἐχθρός μας, ὁποῖα ἔπαθε καὶ ὁ ἐσταυρωμένος Ἰησοῦς· ἀκόλουθον δὲ ἦτον, καὶ ὅταν οἱ Ἰουδαῖοι ἦτον συναγμένοι, νὰ λέγουν φλυαρίας, ἢ καὶ νὰ λαλοῦν συνέχως κατὰ τοῦ Χριϛοῦ, καὶ νὰ τὸν κατηγοροῦν· εἶπε δὲ, οἱ καθήμενοι ἐν πύλαις· διὰ τὶ παλαιὰ ἐσυμμαζόνοντο καὶ ἐκάθηντο ἔξω εἰς τὰς πόρτας τοῦ ναοῦ, ἢ καὶ εἰς τὰς πόρτας τῶν πόλεων, καὶ ἐκεῖ ἐλάλουν διάφορα λόγια· ἀκόλουθον δὲ ἦτον καὶ νὰ τραγῳδοῦν τραγῳδίας καὶ ᾄσματα κατὰ τοῦ Χριϛοῦ μὲ Κωμῳδίας, ἐκεῖνοι οἱ Ἰουδαῖοι, ὁποῦ ἐσυμμαζόνοντο καὶ ἔκαμναν συμπόσια καὶ τραπέζια· ὅτι δὲ ἔθος ἦν καθέζεσθαι ἐν τῇ πύλῃ τὴν γερουσίαν τῶν Ἰουδαίων κατὰ τὸν Ἡσύχιον, μαρτυρεῖ ἡ ἱϛορία τῆς Ῥοὺθ

(1) Ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος λέγει ὅτι „ Κωλυτικὴ τῆς ἐξ ἀλόγων παθῶν ἐπάρσεως ἡ νηϛεία, ϗ κρύπτουσα τὴν ψυχήν: τουτέϛι τὰ πάθη αὐτῆς, ἐπιθυμίαν αἰσχρὰν, ϗ θυμὸν ἄλογον· ὁ δὲ Δίδυμος λέγει, ὅτι ὁ Κύριος, ἀγκαλὰ ϗ σπανίως ἐπήγαινε μὲ τοὺς Μαθητάς του εἰς τὰ συμπόσια, ἵνα ϗ ἐκεῖ ὠφελήσῃ τοὺς συνηθροισμένους διὰ τῆς διδαχῆς του· ἀλλ᾽ ὅμως κατ᾽ ἰδίαν ἐνήϛευε, ϗ μάλιϛα κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ πάθους· ὅταν αἰρομένου τοῦ νυμφίου, ἐνήϛευον ϗ οἱ Μαθηταί του ὡς λέγει ὁ Εὐσέβιος· ὅθεν οἱ κακοήθεις Ἰουδαῖοι, μὴ βλέποντες μὲν τὴν κατ᾽ ἰδίαν αὐτοῦ νήϛιμον δίαιταν, βλέποντες δὲ μόνην τὴν σπανιάκις γενομένην εἰς τὰ συμπόσια αὐτοῦ ἀναϛροφὴν, ἔλαβον ὑπόληψιν, πῶς εἶναι φάγος ϗ οἰνοπότης· (παρὰ τῷ Νικήτᾳ, ϗ τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ.)

(2) Ὁ δὲ Δίδυμος λέγει „ Ὁ σάκκος τὴν σκληρὰν ϗ κακωτικὴν αἰνίττεται δίαιταν ϗ τὸ πένθος· ἀλλὰ ϗ τοῦτο εἰς παραβολὴν γέγονε τῷ Κυρίῳ: τουτέϛιν ὄνειδος· σύνηθες γὰρ τοῖς φαύλοις ὀνειδίζειν τοῖς ἀγαθοῖς, δι᾽ ἃς ἔχουσι κακοπαθείας· ἐπειδὴ κατὰ τὸν Σειρὰχ „ Βδέλυγμα ἁμαρτωλῷ θεοσέβεια (Σειρ. α΄. 22.) ϗ ὁ Θεοδώριτος „ Ἐπὶ τούτοις ἀνιῶμαί φησι, ϗ νηϛείᾳ κατατήκω τὸ σῶμα· ἀλλὰ ϗ τοῦτο πρόφασις ἐκείνοις ἐγένετο γέλωτος· τρύχω δὲ ἐμαυτὸν ϗ τῇ τοῦ σάκκου περιβολῇ, τὸ πένθιμον περικείμενος σχῆμα· ϗ τοῦτο μὲν τοῖς κωμῳδίας ἔλαβον ἀφορμὴν οἱ παράνομοι· ὁ δὲ Ἡσύχιος λέγει „ Σάκκον γὰρ ἀληθῶς τὸ τραχὺ τῆς ἡμῶν ἁμαρτίας ἐνεδύσατο.

Ῥοὺθ· γέγραπται γὰρ ἐν αὐτῇ „ Καὶ Βοὸζ ἀνέβη ἐπὶ τὴν πύλην καὶ ἐκάθισεν ἐκεῖ· καὶ εἶπε πρὸς τὸν ἀγχιςέα αὐτοῦ κάθισον ὧδε κρύφιε· καὶ ἔλαβε δέκα ἄνδρας ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων τῆς πόλεως καὶ εἶπε καθίσατε ὧδε, καὶ ἐκάθισαν (Ῥούθ· δ: ·)

13 :„ Ἐγὼ δὲ τῇ προσευχῇ μου πρὸς
„ σέ.

Ἀφ' οὗ ὁ Δαβὶδ ἐτελείωσε τὰ κατὰ τοῦ Χριςοῦ λεγόμενα μετὰ τὸν ςαυρικὸν αὐτοῦ θάνατον, γυρίζει πάλιν ὀπίσω εἰς τὰ πρὸ τοῦ πάθους καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ· ἐγὼ ὅμως, λέγει, ὦ Πάτερ μου, ἠξεύρωντας αὐτὰ ὁποῦ ἔμελλον νὰ λέγουν κατ' ἐμοῦ μετὰ τὸν θάνατον μου, ἐπροσευχόμην· (τοῦτο γὰρ πρέπει νὰ ἀκούεται ἔξωθεν·) πρὸς ἐσένα μὲ τὴν προσευχήν μου· (1) ἀκολούθως δὲ λέγει καὶ τὰ λόγια τῆς προσευχῆς.

„ Κύριε, καιρὸς εὐδοκίας.

Τοῦτο εἶναι ὅμοιον μὲ τὸ Εὐαγγελικὸν ἐκεῖνο „ Πάτερ ἐλήλυθεν ἡ ὥρα (Ἰω. ιζ. 1.) εὐδοκίαν δὲ ὀνομάζει τὸν διὰ Σταυροῦ θάνατον· εὐδοκία γὰρ εἶναι τὸ ἀγαθὸν θέλημα κατὰ τὸν θεῖον Κύριλλον καὶ τὸν Θεοδώριτον· ἀγαθὸν δὲ θέλημα ἦτον, τὸ νὰ ζωοποιηθοῦμεν διὰ τοῦ Σταυροῦ ἡμεῖς, ὁποῦ ἐνεκρώθημεν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. (2)

„ Ὁ Θεὸς, ἐν τῷ πλήθει τοῦ ἐλέους
„ σου ἐπάκουσόν μου.

Εἴπομεν πρότερον, ὅτι ὁ Κύριος προσηύχετο κατὰ τὸν νόμον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ ἐζήτει νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τοὺς πειρασμούς· καθὼς καὶ ἡ τῶν Εὐαγγελίων ἱςορία διδάσκει „ Πάτερ γάρ φησι, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης· (Ἰω. ιβ'. 27.) καὶ πάλιν „ Πάτερ, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο· (Ματθ. κς'. 39.) ὅμοιον δὲ εἶναι τὸ ῥητὸν τοῦτο, μὲ τὸ „ Σῶσόν με ἕνεκεν τοῦ ἐλέους σου· (Ψαλμ. ς'. 4.)

„ Ἐπάκουσόν μου ἐν ἀληθείᾳ τῆς σω-
„ τηρίας σου.

14 :„ Σῶσον με ἀπὸ πηλοῦ, ἵνα μὴ ἐμ-
„ παγῶ.

Μόνη ἀληθινὴ σωτηρία εἶναι, λέγει, ἡ ἐδική σου Πάτερ μου· διὰ τί ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ σώσῃ τὸν ἄλλον ὅμοιόν του ἄνθρωπον· τὸ ἐν ἀληθείᾳ οὖν τῆς σωτηρίας σου νοεῖται, ἀντὶ τοῦ ἐν τῇ ἀληθινῇ σου σωτηρίᾳ· ἰδίωμα δὲ εἶναι καὶ τοῦτο τῆς Ἑβραϊκῆς γλώσσης, τὸ νὰ μεταχειρίζεται οὐσιαστικὰ ἀντὶ ἐπιθέτων· καὶ τὰ πρωτότυπα ἀντὶ παραγώγων· ἐκεῖνο δὲ, ὁποῦ εἶπεν ἀνωτέρω ἰλὺν, τοῦτο εἶπεν ἐδῶ πηλόν· διὰ τί τὰ ὁμοιώματα, ὁποῦ ἐμεταχειρίσθη ἀνωτέρω, μεταχειρίζεται καὶ τώρα ἐδῶ.

„ Ῥυσθείην ἐκ τῶν μισούντων με, καὶ
„ ἐκ τῶν βαθέων τῶν ὑδάτων.

Μι.

(1) Ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος σὺν τῷ Ἀθανασίῳ λέγει „ Ὁ Σωτὴρ πρὸς τὸν Πατέρα φησίν· εἰ ϗ ἐχλεύαζόν με, ϗ πονηρὰ ἀντὶ ἀγαθῶν ἀνταπεδίδοσάν μοι, ἀλλ' οὖν ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ οὐ παύσομαι πρὸς σὲ χρώμενος τῇ προσευχῇ, ϗ τοῦτο δῆλον, ἐξ ὧν παρέθηκεν αὐτὸν ὁ Εὐαγγελιςὴς, ϗ ἐν τῷ ςαυρῷ ὑπὲρ τῶν ςαυρούντων εὐχόμενον· ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει „ Ὁ Σύμμαχος οὕτως εἶπεν „ Ἐμοῦ δὲ ἡ προσευχή σοι Κύριε· τούτων, φησὶ, γινομένων, ἐγὼ πρὸς σὲ τείνω τὸ ὄμμα, ϗ τὴν παρ σοῦ προσμένω βοήθειαν.

(2) Ὁ δὲ Θεοδώριτος φησὶν, ὁ Σύμμαχος οὕτως εἶπε „ Καιρὸς διαλλαγῆς ὁ Θεός· ἱκανὴ, φησὶν, ἡ ἐπενεχθεῖσά μοι τιμωρία, καιρὸς ταύτην λυθῆ , ϗ τὴν σὴν φιλανθρωπίαν ἀναφανῆναι.

Μισοῦντες τὸν Χριςὸν ἦτον τόσον οἱ αἰσθητοὶ ἐχθροὶ Ἰουδαῖοι, ὅσον καὶ οἱ νοητοὶ δαίμονες· βαθέα δὲ νερὰ ὀνομάζει, τὰς κεκρυμμένας καὶ ἀφανεῖς ἐπιβουλὰς τῶν ἐχθρῶν· διὰ τὶ καὶ τὸ βάθος εἶναι κεκρυμμένον καὶ ἀφανές. (1)

15 : „ Μήμε καταποντισάτω καταιγὶς ὕ-
„ δατος· μηδὲ καταπιέτω με βυθός.

Περὶ τούτων εἴπομεν καὶ ἀνωτέρω, ὅτι εἶναι ὅλα μεταφορικὰ καὶ παρομοιώσες, τὰ ὁποῖα δηλοῦσι τὰς ὑπερβολικὰς συμφοράς, καὶ τοὺς πειρασμοὺς τοὺς θανατηφόρους.

„ Μηδὲ συσχέτω ἐπ' ἐμὲ φρέαρ τὸ
„ στομα αὐτου.

Ἄμποτε, λέγει, νὰ μὴν ἀπομείνω μέσα εἰς τὸ πηγάδι καὶ τὸν λάκκον τῶν πειρασμῶν· διὰ τὶ ἐκεῖνος ὁποῦ πέσῃ μέσα εἰς κανένα πηγάδι, ὅταν μὲν εἶναι ἀνοικτὸν τὸ ςόμα τοῦ πηγαδίου ἄνωθεν, ἔχει κάποιαν ἀναψυχὴν καὶ παρηγορίαν κατὰ τὸν Θεοδώριτον· ὅταν δὲ κλεισθῇ τὸ ςόμα τοῦ πηγαδίου, ἀπελπίζει πλέον ὁ δυςυχὴς ἐκεῖνος παντάπασιν τὴν σωτηρίαν του. (2)

16 : „ Εἰσάκουσόν μου Κύριε, ὅτι χρηστὸν
„ τὸ ἔλεος σου· κατὰ τὸ πλῆθος τῶν
„ οἰκτιρμῶν σου ἐπίβλεψον ἐπ' ἐμέ.

Εἰσάκουσόν μου, λέγει, Κύριε, διὰ τὶ χρειάζομαι τὸ ἔλεός σου· τὸ δὲ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου εἶπε, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι πολλῶν οἰκτιρμῶν εἶναι ἄξιος· καὶ διὰ τοῦτο χρειάζεται τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐξαιρέτου ἐπισκοπῆς καὶ προνοίας. (3)

17 : „ Μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου
„ ἀπὸ του παιδος σου, ὅτι θλίβομαι,
„ ταχυ ἐπάκουσόν μου.

Μὴ ἀποςρέψῃς, λέγει, ὦ Πάτερ μου, ἀπὸ ἐμένα τὸν μονογενῆ σου Υἱόν τὴν ἐπισκοπήν σου, ἤ τις ἐν ἀνάγκῃ ἐσκέπασέ με· ἀλλὰ ὀγλίγωρα ἐπάκουσόν μου, διὰ τι θλίβεται ἡ ψυχή μου. (4)

18 : „ Πρόσχες τῇ ψυχῇ μου, καὶ λύτρω-
„ σαι αὐτην.

Πρό-

(1) Ὁ δὲ Ἡσύχιος λέγει „ Ἐμίσουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ὡς εἰς πρόσωπον αὐτῶν ἐλέγχοντα τὴν ὑπόκρισιν, ἐν βάθει δὲ τὸ ὕδωρ τῆς κακίας ἐκέκτηντο· ὥςε ποτὲ μὲν αὐτὸν ῥαββὶ, ποτὲ δὲ ἀληθῆ καὶ ἀπὸ Θεοῦ προσαγορεύειν ἄνθρωπον, τὴν πονηρίαν ἐν τῷ βάθει τῆς καρδίας ἀποκρύπτοντες.

(2) Ὁ δὲ Εὐσέβιος λέγει, ὅτι φρέαρ εἶναι ὁ θάνατος καὶ ὁ Ἅδης· ὅς τις καταπιὼν τὰς ἀπ' αἰῶνος ψυχὰς, συνέσχε καὶ ἀπέκλεισε τὸ ςόμα αὐτοῦ· ἵνα μὴ πάλιν ἐκεῖθεν ἐξέλθῃ τινάς· ὁ δὲ Χριςὸς λέγει πρὸς τὸν Πατέρα· νὰ μὴ γένῃ τοῦτο εἰς αὐτόν.

(3) Ὁ δὲ Ἀθανάσιος λέγει „ Ἐπειδὴ ἀποςραφεὶς ἦν ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ διὰ τὴν ἐν Ἀδὰμ παράβασιν τὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν: τούτου χάριν πάλιν αὐτὸν ἐπιςρέψαι πρὸς αὐτὴν τὸ πρόσωπον παρακαλεῖ.

(4) Ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει „ Διὰ τὴν τῆς ὀδύνης ὑπερβολὴν, ταχεῖάν μοι παράσχου παραψυχήν· τὶ τὸ θλίβον; εἰπέ! (λέγει ὁ θεῖος Κύριλλος) ἐξήγησαι τὸ λυποῦν ὦ Δαβίδ· ὅτι αἱ ἀνομίαι μού φησιν ὑπερῇραν τὴν κεφαλήν μου· οὐκοῦν πρόσελθε τῷ λέγοντι· δεῦτε οἱ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς· φαίη δ' ἂν καὶ ὁ Χριςὸς πρὸς τὸν Πατέρα· ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ κτήματος θλίβομαι τοῦ ἀνθρώπου, ὥςε ἐλευθερῶσαι τὸν ἀφ' ἡμῶν μακρυνθέντα αἰχμάλωτον· ταχὺ δὲ εἰσάκουσον· ἐπειδὴ χρῄζει ταχύτητος τὸ κατ' αὐτὸν μυςήριον· ἄλλος δέ φησι „ Μὴ ἐπιπολὺ ἡμῖν ὀργίζου· τοῦτο γὰρ ἔθος τοῖς ὀργιζομένοις κατὰ τὸν Θεοδώριτον· πολλάκις ποιεῖν ἀποσειομένοις τῶν ἡμαρτηκότων τὰς ἱκετείας καὶ ἀποςρέφειν τὰ πρόσωπα, ἀποςροφὴ δὲ Θεοῦ, ἡ ἐγκατάλειψις κατὰ τὸν Νικήταν ἐςίν.

Πρόσεχε, λέγει, καὶ ἴδες μὲ ἐπιμονὴν τὴν ψυχήνμου την θλιβόμενην, καὶ λύτρωσαί την ἀπὸ τοὺς πειρασμούς. (1)

„ Ἕνεκα τῶν ἐχθρῶν μου ῥῦσαί με.

Λύτρωσαί με, λέγει, ὦ Πάτερ, ἀπὸ τοὺς πειρασμούς, διὰ νὰ μὴ χαροῦν οἱ ἐχθροί μου εἰς τὸν θάνατόν μου. (2)

19: „ Σὺ γὰρ γινώσκεις τὸν ὀνειδισμόν
„ μου καὶ τὴν αἰσχύνην μου καὶ τὴν
„ ἐντροπήν μου.

Ἠξεύρεις, λέγει, Κύριε, ἐκείνους τοὺς ὀνειδισμοὺς καὶ τὰ περιγελάσματα, ὁποῦ κάμνουσι κατ' ἐμοῦ οἱ Ἰουδαῖοι, ὀνομάζοντές με φάγον καὶ οἰνοπότην, τελωνῶν φίλον καὶ ἁμαρτωλῶν, καὶ δαιμονισμένον, καὶ ἀντίθεον· καὶ μὲ ταῦτα τὰ λόγια προξενοῦν, ὡς νομίζουσιν, ἐντροπὴν καὶ καταισχύνην εἰς ἐμέ. (3)

„ Ἐναντίον σου πάντες οἱ θλίβοντές
„ με.

Οἱ Ἰουδαῖοι, λέγει, μὲ θλίβουν ἔμπροσθέν σου, ὅς τις βλέπεις τὰ πάντα· ἢ οἱ θλίβοντέςμε εἶναι ἔμπροσθέν σου, μὲ τὸ νὰ μὴ δύνωνται νὰ κρυφθοῦν ἀπὸ τὸ παντέφορον ὄμμασου· εἰδέ τινας ἤθελεν ἀπορήσῃ, πῶς ὁ Χριςὸς οὕτω μὲν ἐπαρακάλει τὸν Πατέρα, δὲν ἐλυτρώθη ὅμως ἀπὸ τοὺς πειρασμούς; καὶ ἀποκρινόμεθα εἰς αὐτόν, ὅτι ὁ Χριςὸς, παρεκάλει μὲν ὡς ἄνθρωπος νὰ μὴν εἰσελθῃ εἰς πειρασμόν· ἐπειδὴ καὶ εἰς ἡμᾶς ἔτζι ἐπαρήγγειλε νὰ παρακαλοῦμεν· διότι τὸ πνεῦμα εἶναι πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής· ἐπειδὴ δὲ συνέφερε νὰ πάθῃ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν· τούτου χάριν κατεδέχθη τὰ πάθη, προτιμήσας τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, παρὰ τὸ ἀνθρώπινον· ὅθεν προσευξάμενος καὶ εἰπὼν πρότερον „Πάτερ μου, εἰ δυνατὸν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο (Ματθ. κς· 39.) ὕςερον ὅμως εἶπε „ Πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ ὡς σύ (αὐτόθ.) καὶ πάλιν „ Πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο τὸ ποτήριον παρελθεῖν ἀπ' ἐμοῦ, ἐὰν μὴ αὐτὸ πίω, γενηθήτω τὸ θέλημά σου· (αὐτόθ. 42·)

20: „ Ὀνειδισμὸν προσεδόκησεν ἡ ψυ-
„ χήμου καὶ ταλαιπωρίαν.

Ἐγὼ, λέγει, προεγίνωσκον τοὺς ὀνειδισμοὺς καὶ τὰ πάθη καὶ τὸν ςαυρὸν, ὁποῦ ἔχω νὰ λάβω κατὰ τὸν Κύριλλον καὶ Δίδυμον· διὰ τοῦτο καὶ εἰς τοὺς μαθητάς του ἔλεγεν· „ Ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται τοῖς Ἀρχιερεῦσι καὶ Γραμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ· (Ματθ. κ'. 18.)

„ Καὶ ὑπέμεινα συλλυπούμενον, καὶ
„ οὐχ ὑπῆρξε· καὶ παρακαλοῦντας,
„ καὶ οὐχ εὗρον.

Ὑ-

(1) Λέγει ϗ ὁ Θεοδώριτος· „ Ἀρκεῖ γὰρ ϗ μόνη τῇ θέᾳ διαλῦσαι τὰ σκυθρωπά· ὁ δὲ Ἡσύχιός φησι „ Τί πρόσχες; ἴδε φησὶν αὐτὴν, ὅτι οὐκ ἔςι ψυχὴ μόνον ἀνθρώπου· ἀλλὰ ϗ σαρκωθέντος Θεοῦ· ὅτι οὐχ ὑπὲρ αὐτῆς. ἀλλ' ὑπὲρ κοινῆς ἐλευθερίας τὰ πάθη κατεδέξατο· ὅτι ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτὴν, ϗ ἐξουσίαν ἔχω λαβεῖν αὐτήν· σοὶ δὲ ὅμως ὑπὲρ αὐτῆς διὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς σαρκὸς προσεύχομαι.

(2) Ὁ δὲ Θεοδώριτος οὕτως αὐτὸ ἑρμηνεύει „ Ὑπερβαίνει μὲν συγγνώμην τὰ ἐμὰ πλημμελήματα· ἀλλὰ δυσσεβεῖς οἱ πολέμιοι ϗ πονηρίᾳ δουλεύοντες· διὰ γοῦν τὰ παρ' ἐκείνων ὀνείδη τῆς σῆς μοι μετάδος Δέσποτα φιλανθρωπίας.

(3) Ἔφη δὲ ϗ ὁ Ἡσύχιος „ Οὐχ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ ταῦτα, ὑπὲρ δὲ ὅλης τῆς ἀνθρωπίνης ὑπέμεινα φύσεως, ἧς τὰς ἁμαρτίας ἔχων, ἀναγκαίως ϗ τὴν ἐπ' αὐτῶν αἰσχύνην ἐβάςαζον.

Ὑπέμεινα, λέγει: ἤτοι ἐπρόσμεινα, ἢ ἐζήτησα τινὰ διὰ νὰ με συλλυπηθῇ εἰς τὰ πάθη μου, καὶ δὲν εὑρέθη κανένας· ἐπρόσμεινα τινὰ καὶ διὰ νὰ μὲ παρηγορήσῃ, καὶ κανένα δὲν εὗρον· τοῦτο δὲ ἔγινεν, ὅταν ὁ Κύριος „ Παραλαβὼν τὸν Πέτρον καὶ τοὺς δύω υἱοὺς Ζεβεδαίου, ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν· τότε λέγει αὐτοῖς· περίλυπός ἐςιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου· μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε μετ᾽ ἐμοῦ· εἶτα προελθὼν μικρὸν καὶ προσευξάμενος ἔρχεται πρὸς τοὺς Μαθητὰς, καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ· οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ᾽ ἐμοῦ; καθὼς γράφει ὁ ἱερὸς Ματθαῖος (κεφ. κς΄. 37.) ὁμοίως τοῦτο ἠκολούθησε. καὶ ὅταν οἱ Μαθηταὶ πάντες ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον· (Ματθ. κς΄. 56.)

2: „ Καὶ ἔδωκαν εἰς τὸ βρῶμά μου χο„ λὴν, καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότι„ σάν με ὄξος.

Λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης „ Μετὰ τοῦτο εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς, ὅτι πάντα ἤδη τετέλεσαι· ἵνα τελειωθῇ ἡ Γραφὴ, λέγει, διψῶ· σκεῦος οὖν ἔκειτο ὄξους μεςὸν, οἱ δὲ πλήσαντες σπόγγον ὄξους, καὶ ὑσσώπῳ περιθέντες προσήνεγκαν αὐτοῦ τῷ σόματι· (Ἰωάν. ιθ΄. 28.) Γραφὴν ὀνομάσας τὸ παρὸν ῥητὸν τοῦ Δαβίδ· ὁ Ματθαῖος δὲ λέγει „ Ἔδωκαν αὐτῷ πιεῖν ὄξος μετὰ χολῆς μεμιγμένον (Ματθ. κζ΄. 34.) ὁ δὲ Μάρκος λέγει „ Δραμὼν δὲ εἷς, καὶ γεμίσας σπόγγον ὄξους, περιθείς τε καλάμῳ ἐπότιζεν αὐτὸν (Μάρ. ιε΄. 36.) εἰς τὸ βρῶμά μου δὲ καὶ εἰς τὸ πόμα μου νοεῖται ἀντὶ τοῦ, εἰς τὸ νὰ φάγω καὶ εἰς τὸ νὰ πίω· ἀλλ᾽ οἱ μὲν Ἰουδαῖοι, εἰς τὸ νὰ πίῃ μόνον ἐπρόσφεραν αὐτῷ τὴν χολὴν ὁμοῦ καὶ καὶ τὸ ὄξος· „ Ὄξος γὰρ, φησιν, ἔδωκαν αὐτῷ πιεῖν μετὰ χολῆς μεμιγμένον· ἡ δὲ παροῦσα προφητεία τοῦ Δαβὶδ, τὴν μὲν χολὴν λέγει ὅτι ἔδωκαν εἰς τὸ φαγητόν του· τὸ δὲ ὄξος, εἰς τὸ πιοτόν του· εἰς τοῦτο δὲ ἠμποροῦμεν νὰ εἰποῦμεν, ὅτι ἐπειδὴ ὁ Ἰησοῦς εἶπε· διψῶ, διὰ τοῦτο περιπαίζοντες αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, ἄλλοι μὲν, ἐπρόσφερον εἰς αὐτὸν ὀξύδι διὰ νὰ πίῃ· ἄλλοι δὲ, ἐπρόσφερον εἰς αὐτὸν χολὴν μόνον εἰς τὸ νὰ φάγῃ· ἄλλοι δὲ, ἔσμιξαν χολὴν μὲ ὀξύδι, διὰ νὰ πικράνουν τὸ δριμὺ τοῦ ὀξυδίου μὲ τὴν πικρότητα τῆς χολῆς· ἀκόλουθον δὲ εἶναι νὰ ἔδωκαν πρῶτον εἰς αὐτὸν τὴν χολὴν, πρὸς περισσότερον περιπαιγμὸν, ἵνα τάχα μὴ ἀηδιάσῃ, πίνωντας νηςικὸς πρῶτον τὸ πόμα τοῦ ὀξυδίου. (1)

22: „ Γενηθήτω ἡ τράπεζα αὐτῶν ἐνώ„ πιον αὐτῶν εἰς παγίδα καὶ εἰς αν„ ταπόδοσιν καὶ εἰς σκάνδαλον.

Μὲ τὸ ὄνομα τῆς τραπέζης, εἶπον μερικοὶ, ὁ Χρυσόςομος καὶ ὁ Θεοδώριτος δηλαδὴ, ὅτι φανερόνεται ἡ εὐφροσύνη· μὲ τὸ ὄνομα δὲ τῆς παγίδος καὶ τῆς ἀνταποδόσεως καὶ τοῦ σκανδάλου, φανε-

(1) Ὁ δὲ Θεοδώριτος θαυμάζει πῶς ϗ τὸν ςίχον τοῦτον προσήρμοσε τοῖς ἐν Βαβυλῶνι αἰχμαλώτοις εἰπών „ Καὶ αὐτήν μοι τὴν τροφὴν πικρὰν ϗ ἀνιαρὰν κατεσκεύασαν· ἀνήδονος γὰρ τοῖς μετ᾽ ὀδύνης ἐσθίουσι ϗ ἡ ἡδίςη τροφή· τινὲς δὲ περιεργότερον λέγουν, ὅτι πρῶτον ἔδωκαν εἰς τὸν Κύριον τὴν πικρὰν χολὴν περιπαικτικῶς, εἰς τόπον γλυκοῦ: καθὼς δηλαδὴ συνειθίζουν νὰ δίδουν γλυκὸν εἰς τοὺς φίλους των οἱ ἄνθρωποι· ὕςερον δὲ ἔδωκαν αὐτῷ ϗ τὸ ὄξος, εἰς τόπον νεροῦ ϗ πιοτοῦ περιπαικτικῶς· καθὼς δηλαδὴ συνειθίζουν οἱ ἄνθρωποι νὰ δίδουν εἰς τοὺς φίλους των νερὸν, ἢ ῥακὴ, ἢ τοιοῦτον ἄλλο ποτὸν, μετὰ τὴν δόσιν τοῦ γλυκοῦ· εἶπε δὲ ϗ ὁ Δίδυμος „ Οὐδεὶς τῶν κατὰ σάρκα Ἰσραηλιτῶν συναποθανεῖν ἠθέλησεν αὐτῷ, οὐδὲ παρεκάλεσεν αὐτόν· τὸ δὲ ἐναντίον, χολὴ ϗ ὄξος ὁ καρπὸς αὐτῶν ἐγεγόνει, μὴ τηρησάντων τὴν ἐξ ἀρχῆς φυτείαν, ἣν ὁ Θεὸς ἐφύτευσε τὴν Ἰουδαϊκὴν πληθὺν, ἄμπελον καρποφόρον πᾶσαν ἀληθινὴν (Ἡσ. ε΄. 2.) ςραφεῖσα δὲ εἰς πικρίαν, ἐγένετο ἄμπελος ἀλλοτρία κατὰ τὸν Ἱερεμίαν (Ἱερ. β΄. 21.) ὁ δὲ Εὐθύμιος ὁ Ζυγαδηνὸς ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ κατὰ Ματθαῖον, προςθέττει ϗ ταῦτα· ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ἔτριψαν κομμάτια χολῆς ξηρᾶς μέσα εἰς ὀξύδι· ἵνα τὸ μὲν ξύδι ἦναι ἀντὶ ποτοῦ καὶ οἴνου· τὰ δὲ κομμάτια τῆς χολῆς, ἀντὶ ψωμίου ϗ φαγητοῦ· ϗ προηγουμένως μὲν πόμα ἔδωκαν τῷ Κυρίῳ ἀκούσαντες αὐτοῦ νὰ λέγῃ διψῶ· ἀκολούθως δὲ ϗ βρῶμα· τοῖς γὰρ λειποθυμοῦσιν ὀρέγειν εἰώθαμεν οἶνον, ἄρτον ἐμβαλόντες· ἵνα πρῶτον πιόντες, ἔπειτα ϗ φάγοιεν.

νεροῦνεται ἡ λύπη καὶ τιμωρία· λέγει λοιπὸν ὁ Κύριος ἂς μετασραφῇ ἡ χαρὰ καὶ εὐφροσύνη τῶν Ἰουδαίων εἰς λύπην καὶ θλίψιν (1) διὰ τὶ ἐκεῖνοι μὲν, ὁποῦ εὑρίσκονται εἰς τράπεζαν, εὐφραίνονται· ἐκεῖνοι δὲ, ὁποῦ εὑρίσκονται εἰς παγίδα καὶ εἰς τιμωρίαν καὶ σκάνδαλον, λυπῶνται καὶ θλίβονται· ἠμπορεῖ δέ τινας νὰ νοήσῃ θεωρητικώτερον τράπεζαν τὰς θεοπνεύσους Γραφὰς, αἱ ὁποῖαι ἦτον ὡσὰν τράπεζα ἕτοιμος εἰς τοὺς Ἰουδαίους καθ' ἡμέραν· καὶ τούτων ἡ γνῶσις ἔτρεφε τὰς τῶν νοούντων καρδίας κατὰ τὸν Εὐσέβιον καὶ κατὰ τὸν Δίδυμον (2) ἀλλ' ὅμως οἱ Ἰουδαῖοι νομίζοντες, ὅτι ἐτράφηκαν μὲ τὰς θείας Γραφὰς, καὶ καυχώμενοι, πῶς ἀπὸ αὐτὰς νικοῦν τοὺς Χριςιανοὺς, μ' ὅλον τοῦτο αὐτοὶ περισσότερον ἐπαγιδεύθησαν ἀπὸ τὰς Γραφὰς, αἱ ὁποῖαι φανερὰ διαλαμβάνουσι περὶ τοῦ Χρισοῦ· Καὶ οὕτω μὲν ἑρμηνεύεται τὸ, εἰς παγίδα· τὸ δὲ εἰς ἀνταπόδοσιν ἐννοεῖται, ὅτι διὰ τὰς θείας Γραφὰς τιμωροῦνται οἱ Ἰουδαῖοι, μὲ τὸ νὰ μὴ καταλαμβάνουν αὐτάς· τὸ δὲ εἰς σκάνδαλον δηλοῖ, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ἀναγινώσκοντες τὰς Γραφὰς, καὶ εἰς μόνον τὸ γράμμα προσέχοντες τὸ περὶ Χρισοῦ διαλαμβάνον, σκανδαλίζονται· χάριν λόγου αὐτοὶ ἀναγινώσκουσι τὸ περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χρισοῦ τοῦτο λόγιον· ἤγουν τὸ „ Τότε συμβοσκηθήσεται λύκος μετὰ ἀρνῶν, καὶ πάρδαλις συναναπαύσεται ἐρίφῳ „ καὶ βοῦς φάγεται ἄχυρα· (Ἡσ. ιά. 6.) καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα· καὶ μὴ νοοῦντες αὐτὰ σκανδαλίζονται· διότι, τὰ μὲν λόγια ταῦτα ἀναγωγικῶς νοούμενα, ἔγιναν πραγματικῶς· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι νοοῦντες αὐτὰ αἰσθητῶς σκοντάφτουσι λέγοντες, ὅτι αὐτὰ ἀκόμη μέχρι τῆς σήμερον δὲν ἔγιναν· τὸ δὲ γενηθήτω, καὶ σκοτισθήτωσαν καὶ τὰ ἀκόλουθα προσακτικὰ ῥήματα, ἔχουσι μέλλοντος σημασίαν, ἀντὶ τοῦ, γενηθήσεται, καὶ σκοτισθήσονται· προφητεύουσι γὰρ ταῦτα τὰ κακὰ, ὁποῦ μέλουν νὰ πάθουν οἱ Ἰουδαῖοι· ἀκόλουθον δὲ εἶναι καὶ ὁ Χρισὸς νὰ προσάζῃ τὰ μέλλοντα γενέσθαι, καθὸ Θεός.

23. „ Σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐ-
„ τῶν τοῦ μὴ βλέπειν.

Θέλουν, λέγει, σκοτισθοῦν οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ψυχῆς τῶν Ἰουδαίων· ἐπειδὴ καὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ ἰδοῦν τὸ φῶς, ὁποῦ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν Κόσμον· οὔτε νὰ θεωρήσουν τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης Χρισόν· διὰ τὶ ὀφθαλμοὺς σωματικοὺς ἔχοντες, δὲν ἔβλεπον μὲ τοὺς ψυχικούς· καὶ ὦτα σωματικὰ ἔχοντες, δὲν ἤκουον μὲ τὰ νοητά· καθὼς καὶ ὁ Ἡσαΐας πρότερον ὀνειδίζων αὐτοὺς εἶπεν· ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε· καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε· (Ἡσ. ϛ΄. 9.) καὶ ὁ Χρισὸς ὕσερον· (Ματθ. ιγ΄. 14.) (3)

Καὶ

(1) Ὁ δὲ Χρυσόςομος λέγει „ Γενηθήτω φησὶν, ἡ τράπεζα αὐτῶν εἰς παγίδα· τουτέςιν ἡ τρυφὴ καὶ τὰ ἀγαθὰ πάντα μεταβαλλέσθω καὶ ἀπαλλυέσθω· καὶ γενέσθωσαν πᾶσιν εὐεπιχείρητοι· καὶ δηλῶν ὅτι ἁμαρτημάτων τίνουσι δίκην ταῦτα πάσχοντες, ἐπήγαγε, καὶ εἰς ἀνταπόδομα αὐτοῖς· καὶ τὸ δὴ μεῖζον, οὐδὲ λύσις ἔςαι τῶν δεινῶν τούτων· ὃ καὶ αὐτὸς ὁ Προφήτης ᾐνίξατο· οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς εἶπε τὸν νῶτον αὐτῶν σύγκαμψον, ἀλλὰ διαπαντός· ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος σὺν τῷ Ἀθανασίῳ φάσκει „ Ὅμοιον ὡς εἰ λέγει, τὰ παραπλήσια ὑπομείνειεν, ὧν πεῖραν μελαβεῖν παρεσκεύασαν· οὐαὶ γὰρ τῷ ἀνόμῳ, ὅτι πονηρὰ κατὰ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ συμβήσεται αὐτῷ· (Ἡσ. γ΄. 12.) ἀλλὰ καὶ ὁ Θεοδώριτος, ὁ τὸ ἀνωτέρω ῥητὸν τοῖς ἐν Βαβυλῶνι αἰχμαλώτοις προσαρμόσας, ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ παρόντος ῥητοῦ λέγει „ Ἰουδαῖοι δὲ, οὐκ ἀδικούμενοι, ἀλλὰ παντοδαπὰς εὐεργεσίας δεχόμενοι, αὐτῷ τῷ εὐεργέτῃ προσήνεγκαν τὴν χολὴν καὶ αὐτὸ τὸ ὄξος, οἷόν τις ἀμπελὼν ἐπιζήμιος· οὗ δὴ χάριν ταῖς αὐταῖς ὑπεβλήθησαν τιμωρίαις· καὶ ἐγένετο ἡ τράπεζα αὐτῶν εἰς παγίδα.

(2) Λέγοντα „ Τράπεζα ἡ θεόπνευςος Γραφὴ, ἧς ἡ μὲν θεωρία καὶ ἡ νόησις ψυχῶν λογικῶν τροφὴν περιέχει· ἡ δὲ λέξις τραπέζης λόγον ἐπέχει· ἄλλοι δὲ κατὰ τὸ προχειρότερον εἶπον, ὅτι αὕτη ἡ τράπεζα, ἣν ἡτοίμασαν τῷ Σωτῆρι τῆς χολῆς καὶ τοῦ ὄξους, αὕτη θέλει γένῃ εἰς τοὺς Ἰουδαίους εἰς παγίδα καὶ ἀνταπόδοσιν καὶ σκάνδαλον ἤτοι θέλει προξενήσει εἰς αὐτοὺς θλίψεις καὶ αἰχμαλωσίας καὶ συμφοράς· ἠχμαλωτίσθησαν γὰρ ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους, καὶ ἡ πόλις αὐτῶν ἠρημώθη μετὰ τεσσαράκοντα χρόνους ὕςερον ἀπὸ τὴν Ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου.

(3) Ὅθεν κατὰ τὸν ἅγιον Κύριλλον, οἱ Ἰουδαῖοι ἐπειδὴ ςαυρῷ παρέδοσαν τὸν τῶν ὅλων Δεσπότην, ἔδυ μὲν αὐτοῖς

„ Καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν διαπαντὸς σύγ-
„ καμψον .

Ἀπὸ τὸ αἰτιατὸν καὶ ἑπόμενον, ἐδήλωσε τὸ αἴτιον καὶ προηγούμενον· φανερόνει δὲ αἰνιγματωδῶς ὁ λόγος οὗτος τὴν σκλαβίαν, ὁποῦ ἔμελλον νὰ πάθουν μετὰ ταῦτα οἱ Ἰουδαῖοι· διὰ τὶ εἰς τοὺς σκλάβους ἀκολουθεῖ τὸ νὰ περιπατοῦν σκύπτοντες, ἕνα μὲν, διὰ τὶ σηκόνουν βάρη καὶ φορτία τῶν αὐθεντῶν τους εἰς ταῖς πλάταις· καὶ ἄλλο δὲ, διὰ τὶ εἶναι βεβαρημένοι ἀπὸ τὴν λύπην καὶ θλίψιν τῆς καρδίας των· βλέπε δὲ, ὦ Ἀναγνῶστα, τὴν ἀκρίβειαν τῆς προφητείας· ἐπειδὴ εἶπεν, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι θέλουν εἶναι σκλάβοι διὰπαντός: ἤτοι παντοτεινά· διὰ τὶ δὲν ἔχουν νὰ ἐλευθερωθοῦν, καθὼς ἄλλαις πολλαῖς φοραῖς ἐσκλαβώθησαν καὶ πάλιν ἐλευθερώθησαν· ἀλλὰ ἔχουν νὰ εἶναι σκλάβοι καὶ δοῦλοι εἰς ὅλα τὰ Ἔθνη, μέχρι τῆς συντελείας τοῦ Κόσμου.

24 : „ Ἔκχεον ἐπ᾽ αὐτοὺς τὴν ὀργήν σου,
„ καὶ ὁ θυμὸς τῆς ὀργῆς σου κα-
„ ταλάβοι αὐτούς.

Ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ δηλοῦσι τὰ δύω ταῦτα ῥητά· πλὴν τὸ δεύτερον εἶναι δυνατώτερον ἀπὸ τὸ πρῶτον. (1)

25 : „ Γενηθήτω ἡ ἔπαυλις αὐτῶν ἠρη-
„ μωμένη · καὶ ἐν τοῖς σκηνώμασιν
„ αὐτῶν μὴ ἔστω ὁ κατοικῶν.

Ἔπαυλιν μὲν κοινῶς λέγει τὴν πόλιν Ἱερουσαλὴμ, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν ηὐλίζοντο: ἤτοι ἐκατοίκουν ὅλοι οἱ φονεῖς τοῦ Σωτῆρος· σκηνώματα δὲ μὲ ξεχωριςὸν τρόπον, ὀνομάζει τὰς κατοικίας καὶ ὀσπήτια αὐτῶν· καὶ τῇ ἀληθείᾳ ἔτζι ἔγιναν τὰ πράγματα, καθὼς ἐδῶ προφητεύονται· ἐπειδὴ κανένας ἀπὸ τοὺς φονεῖς τοῦ Κυρίου, δὲν ἐκατοίκησεν εἰς τὰ ὀσπήτιά του ὕςερα ἀπὸ τὸν ἀφανισμὸν ὁποῦ ἔκαμαν οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα· ταῦτα τὰ ῥητὰ καὶ ὁ Κορυφαῖος Πέτρος ἐννόησε διὰ τὸν προδότην Ἰούδαν, καθότι καὶ αὐτὸς ἦτον ἀπὸ τὴν μερίδα τῶν θεοκτόνων Ἰουδαίων, ὡς φαίνεται ἐν ταῖς Πράξεσιν (κεφ. ά. 20.) (2)

26 : „ Ὅτι ὃν σὺ ἐπάταξας, αὐτοὶ κατε-
„ δίωξαν.

Τὸ ἐπάταξας νοεῖται ἀντὶ τοῦ, παρέδωκας καὶ παρεχώρησας νὰ παταχθῇ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους: ἤτοι ὁ Χριςός· ἔτζι γὰρ καὶ ὁ Προφήτης Ζαχαρίας εἶπεν ἐκ προσώπου τοῦ Πατρὸς „ Πατάξω τὸν ποιμένα καὶ διασκορπισθήσονται τὰ πρόβατα τῆς ποίμνης (Ζαχ. ιγ΄. 7) καὶ ὁ Ἡσαΐας „ Καὶ Κύριος παρέδωκεν αὐτὸν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν (Ἡσ. νγ΄. 6.) ἰδίωμα γὰρ εἶναι καὶ τοῦτο τῆς Ἑβραϊκῆς γλώσσης, τὸ νὰ ὀνομάζῃ ἔργον καὶ ἐνέργειαν, τὴν παραχώρησιν τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ ὁ παραχωρῶν Θεὸς, δυνάμενος νὰ ἐμποδίσῃ, δὲν ἐμποδίζει· τὸ δὲ κατεδίωξαν, νοεῖται ἀντὶ τοῦ, πολλὰ ἐτιμώρησαν· ἡ γὰρ κατὰ πρόθεσις, φανερόνει ἐπίτασιν καὶ αὔξησιν· ἢ τὸ κατεδίωξαν δηλοῖ, ὅτι οἱ Ἰουδαῖ-
οι

τοῖς ὁ ἥλιος· συνεσκότασε δὲ ἐν ἡμέρᾳ τὸ φῶς· σημεῖον ἐναργὲς τοῦ κατεσκοτίσθαι ϗ νοητῶς τὰς τῶν ςαυρωσάντων ψυχάς· πώρωσις γὰρ ἀπὸ μέρους τῷ Ἰσραὴλ γέγονε, ϗ κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν κεῖται.

(1) Ὁ Θεοδώριτος δὲ λέγει „ Διὰ μὲν τοῦ θυμοῦ, τὸ ταχὺ δεδήλωκε· τοιοῦτος γὰρ ὁ θυμός· διὰ δὲ τῆς ὀργῆς, τὸ ἐπίμονον· τοιαύτη γὰρ τῆς ὀργῆς ἡ φύσις· (ἐπεὶ ϗ κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, ϗ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, ὁ μὲν θυμὸς ὀξύς ἐςι ϗ ὀλιγοχρόνιος, ἔξαψίς τις ὢν ϗ ἀναθυμίασις ὀξεῖα τοῦ πάθους· ἡ δὲ ὀργὴ, βραδυτέρα μὲν, μονιμωτέρα δὲ, ἔμμονος οὖσα λύπη ϗ ὁρμὴ διαρκὴς πρὸς τὴν τῶν ἠδικηκότων ἀντίδοσιν· ὥσπερ ὀργῶσης τῆς ψυχῆς πρὸς τὴν ἄμυναν.) Θυμὸν τοίνυν, ἐπιφέρει ὁ Θεοδώριτος, ὀργῆς, τὴν ὀξεῖαν ϗ ἐπίμονον ἐκάλεσε τιμωρίαν· πᾶσαν αὐτοῖς, φησιν, ἐπάφες τὴν τῆς τιμωρίας ὀργὴν, καὶ ταχεῖαν καὶ διαρκῆ ἐπάγαγε συμφοράν.

(2) Ὁ δὲ Δίδυμος λέγει „ Ἔρημος ἐγένετο ἡ πόλις αὐτῶν ὡς ἔπαυλις διὰ τὸν κτηνώδη τρόπον· κοίτη γὰρ θρεμμάτων ἡ ἔπαυλις.

οι μὲ ἐκατάτρεξαν, ἕως ὁποῦ μὲ ἐφόνευσαν.

„ Καὶ ἐπὶ τὸ ἄλγος τῶν τραυμάτων
„ μου προσέθηκαν.

Αὔξησαν, λέγει, εἰς ἐμένα τὸν πόνον τῶν πληγῶν μου μὲ τὴν προσθήκην τῶν ὀνειδισμῶν καὶ τῶν ὕβρεων· δὲν ἔφθασε γὰρ εἰς αὐτοὺς ὅτι μὲ ἐσταύρωσαν, ἀλλὰ καὶ σταυρωθέντα μὲ ἐπεριγέλων φωνάζοντες χλευαστικῶς „ Οὐὰ, ὁ καταλύων τὸν ναὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτόν· (Μάρ. ιέ. 29.) ἢ αὔξησαν τὸν πόνον μου μὲ τὴν συκοφαντίαν, ὁποῦ ἐπροσκόλλησαν εἰς ἐμέ· δηλαδὴ, ὅτι ἐγὼ ἐνταφιασθεὶς ἐκλέφθηκα ἀπὸ τοὺς Μαθητάς μου, καὶ ὄχι ἀνέστην.

27: „ Πρόσθες ἀνομίαν ἐπὶ τῇ ἀνομίᾳ
„ αὐτῶν.

Ἀνομίαν ἐδῶ ἐννόησαν οἱ ἐξηγηταί, ἤτοι ὁ Θεοδώριτος καὶ ὁ Ἀθανάσιος πῶς ὀνομάζει τὴν συμφορὰν καὶ τιμωρίαν, τὴν διὰ τὴν ἀνομίαν χρεωστουμένην, καθὼς ἐν τῷ νς'. Ψαλμῷ προείπομεν, ἑρμηνεύοντες τὸ „ ἕως οὗ παρέλθῃ ἡ ἀνομία. προλέγει λοιπὸν ὁ Κύριος, ὅτι σὺ Πάτερ, θέλεις αὐξήσει εἰς τοὺς Ἰουδαίους τὰς τιμωρίας καὶ συμφοράς· ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ θέλουν αὐξήσουν τὰς θλίψεις εἰς ἐμέ. (1)

„ Καὶ μὴ εἰσελθέτωσαν ἐν δικαιοσύ-
„ νῃ σου.

Δὲν θέλουν ἔμβουν, λέγει, οἱ Ἰουδαῖοι εἰς τοιαύτην στάσιν, ὥστε ὁποῦ νὰ δικαιωθοῦν ἀπὸ ἐσένα Πάτερ μου, καὶ νὰ τύχουν ἔλεος· καθὼς ἐδικαιώθησαν καὶ ἐλεήθησαν οἱ ἀκούσαντες· „ Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρός μου· (Ματ. κέ. 34.) μερικοὶ δὲ νοοῦσι δικαιοσύνην, τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον· ἐπειδὴ αὐτὸ εἶναι δικαιοσύνη· διὰ τὶ καλεῖ ὅλους εἰς σωτηρίαν, καὶ δέχεται ὅλους ἐκείνους, ὁποῦ προσέρχονται εἰς αὐτό, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος „ Δικαιοσύνη γὰρ Θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται· (Ῥωμ. ά. 17.)

28: „ Ἐξαλειφθήτωσαν ἐκ βίβλου ζών-
„ των.

Ὅταν ὁ Θεὸς εἶπε πρὸς τὸν Μωϋσῆν διὰ τὸν λαὸν, ὁποῦ ἔκαμε τὸ χρυσὸν μοσχάρι εἰς τὴν ἔρημον „ Εἰ μὲν ἀφῆς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν, ἄφες· εἰ δὲ μὴ, ἐξάλειψόν με ἐκ τῆς βίβλου σου, ἧς ἔγραψας· (Ἐξ. λβ'. 32.) τότε ἀπεκρίθη πρὸς αὐτὸν ὁ Κύριος „ Εἴτις ἡμάρτηκεν ἐνώπιόν μου, ἐξαλείψω αὐτοὺς ἐκ τῆς βίβλου μου· (αὐτόθ. 33.) Μία λοιπὸν εἶναι αὐτὴ ἡ βίβλος, εἰς τὴν ὁποίαν γράφονται ἐκεῖνοι, ὁποῦ ἀξιοῦνται τῆς ζωῆς· τὴν ὁποίαν βίβλον ζώντων ὠνόμασεν ἐδῶ ὁ Ψαλμὸς, προφητεύων μὲ τοῦτον τὸν λόγον, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι θέλουν ἀποθάνουν μὲ φόνον· εἶναι καὶ δευτέρα βίβλος εἰς τὴν ὁποίαν οἱ δίκαιοι γράφονται, τὴν ὁποίαν καὶ αὐτὴν παρακάτω φανερόνει ὁ Ψαλμὸς οὗτος.

„ Καὶ μετὰ δικαίων μὴ γραφήτωσαν.

Περὶ τῆς βίβλου ταύτης, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ Δίκαιοι γράφονται, εἶπε καὶ ὁ Κύριος εἰς τοὺς Ἀποστόλους „ Χαίρετε δὲ, ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγράφη ἐν τοῖς οὐρανοῖς (Λουκ. ι. 20:) λέγει λοιπὸν ὁ Ψαλμὸς, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ἐνταυτῷ θέλουν ἀποθάνουν, καὶ θέλουν συναριθμηθοῦν μὲ τοὺς ἁμαρτωλούς· εἶναι καὶ τρίτη βίβλος, εἰς τὴν ὁποίαν γράφονται οἱ ἁμαρτωλοί· καθὼς λέγει ὁ Δανιήλ·

„ Κρι-

(1) Ὅθεν εἶπεν ὁ Ἀθανάσιος „ Ἀνομίαν τὴν διὰ τὴν ἀνομίαν ἐκάλεσε τιμωρίαν, ἀξιῶν ἀνόμους ὄντας τιμωρεῖσθαι, καὶ μὴ τυχεῖν τῶν ἀγαθῶν, ἃ τοῖς δικαίοις ἀπονέμειν εἴωθεν ὁ Θεός· ἔφη δὲ καὶ ὁ Ἰσίδωρος „ Τὸ πρόσθες ἀνομίαν ἐπὶ τῇ ἀνομίᾳ αὐτῶν δηλουμένη· ὃ γὰρ λέγει τοῦτό ἐστιν· ἐπίθες τιμωρίαν ἐπὶ τὴν ἁμαρτίαν αὐτῶν· (Βιβλ. γ'. Ἐπιστολ. 92.)

„ Κριτήριον ἐκάθισε, καὶ βίβλοι ἠνεώχθησαν· (Δαν. ζ'. 10.) βίβλους δὲ αἱ Γραφαὶ ὀνομάζουσι, τὰς διαφόρους γνώσεις τοῦ Θεοῦ. (1)

29 : „ Πτωχός καὶ ἀλγῶν εἰμι ἐγώ.

Εἴπομεν διὰ τὴν πτωχείαν τοῦ Κυρίου εἰς τὸν κά. Ψαλμὸν, ἑρμηνεύοντες τὸ, οὐκ ἐξουδένωσεν, οὐδὲ προσώχθισε τῇ δεήσει τοῦ πτωχοῦ· θέλομεν δὲ εἰποῦμεν καὶ ἐδῶ τὰ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, ὅτι ὁ Παμβασιλεὺς καὶ παντέλειος Θεὸς, ἐγεννήθη μὲν ἀπὸ Μητέρα πενιχρὰν, καὶ πτωχήν· καὶ ὄχι εἰς ὀσπήτιον, ἀλλὰ εἰς σπήλαιον· καὶ ὄχι ἐπάνω εἰς κλίνην, ἀλλὰ ἐπάνω εἰς παχνί· ἐφόρει δὲ φορέματα λιτὰ καὶ εὐκαταφρόνητα· ἐπεριπάτει χωρὶς δοῦλον· δὲν εἶχεν οὐδὲ καλύβην· ἐτρέφετο παρ' ἄλλων (2) ἂς αἰσχυνθοῦν λοιπὸν ἐκεῖνοι, ὁποῦ κομπάζουν καὶ ὑπερηφανεύονται εἰς τὸν πλοῦτόν τους· ἀλγῶν δὲ ἦτον ὁ Κύριος καὶ πονῶν διὰ τὰ πάθη τοῦ παναγίου του σώματος, τὰ ὁποῖα ἐδέχθη διὰ λόγου μας· ἕως ἐδῶ εἶναι τὰ λόγια τὰ ἐκ προσώπου τοῦ Χριστοῦ λεγόμενα· τὰ δὲ ἀκόλουθα, (ἀλλ' οὐ πάντα·) λέγονται ἐκ προσώπου τῆς Ἐκκλησίας τῶν Χριστιανῶν.

„ Ἡ σωτηρία σου ὁ Θεὸς ἀντελάβε-
„ τό μου. (3)

Ἡ-

(1) Ὅθεν εἶπεν ὁ Χρυσορρήμων „ Βίβλος ζωῆς ἡ μνήμη, ϗ ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ· ἐκεῖ γράφεται τὰ ἔργα· μακάριος οὖν ὁ ἐν τῇ ἄνω Ἱερουσαλὴμ γραφῆς ἀξιούμενος· ἐκείνη γὰρ ἔοικεν εἶναι ϗ βίβλος τῶν ζώντων, ἐν ᾗ γράφονται οἱ Μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ· ὁ δὲ Βασίλειος ϗ Εὐσέβιος λέγουσιν· ἐπεὶ δὲ βίβλος ζώντων εἴρηται, ἐπιστῆσαι ἀναγκαῖον, μή ποτε εἰσί τινες οἱ γραφόμενοι μὲν, οὐκ εἰς ζωὴν δὲ, ἀλλ' εἰς ἀπώλειαν· ὥστε δύω τινας καταγραφὰς γίνεσθαι, τῶν μὲν, εἰς ζωὴν, τῶν δὲ, εἰς ἀπώλειαν· ϗ εἶναι πολλάκις ϗ μεταβολὴν τῆς γραφῆς· κἂν γραφῇ τὰ πονηρὰ, δύνασθαι ἐξαλειφθῆναι διὰ τῶν ἀγαθῶν· ϗ τὸ ἔμπαλιν· ἔφη δὲ ϗ ὁ Ἡσύχιος „ Εἰ ϗ πρῶτοί φησιν, ἐνεγράφησαν, διὰ τοὺς παρὰ Θεῷ ζῶντας Πατέρας αὐτῶν, ὡς ϗ αὐτοῖς δεδόσθαι τὰς ἐπαγγελίας· ἀλλ' οὖν τοιαῦτα τετολμηκότες ἐξαλειφθήτωσαν· μὴ δὲ παρὰ Θεῷ, φησιν, ἐγγραφήτωσαν μετὰ τῶν ἐκλελεγμένων δικαίων, ϗ τῆς παρ' αὐτῷ ζωῆς ὄντων ἀξίων, ὡς τὸν ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς παραιτησάμενοι (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ.) ὁ δὲ Εὐσέβιος λέγει „ Ἐπειδὴ τὸ παλαιὸν παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις ἐγράφετο μάλιστα τῶν ἐναρέτων τελευτώντ... τὰ ὀνόματα (ὃ ϗ νῦν παρ' ἡμῖν ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις φυλάττεται) ϗ τελευτήσαντές, φησι, μὴ ἀξιωθεῖεν τῆς τῶν δικαίων γραφῆς· τουτέστι μηδενὸς μετάσχοιεν καλοῦ (αὐτόθ.)

(2) Σημειοῦμεν ἐνταῦθα, ὅτι ὁ Κύριος ἐτρέφετο παρ' ἄλλων μετὰ τοὺς τριάκοντα χρόνους τῆς ἡλικίας του, ἀφ' οὗ ἐβαπτίσθη ϗ ἐκήρυττε τὸ Εὐαγγέλιον, ὡς μαρτυρεῖ ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς, λέγων, ὅτι ἡ Μαγδαληνὴ ϗ Ἰωάννα γυνὴ Χουζᾶ ἐπιτρόπου Ἡρώδου, ϗ Σουσάννα, ϗ ἕτεραι πολλαὶ διηκόνουν αὐτῷ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς· (Λουκ. η'. 3.) πρὸ τῶν τριάκοντα δὲ ἐτῶν τῆς ἡλικίας του, ὁ Κύριος ἐτρέφετο ἐκ τοῦ ἐργοχείρου του· ὅπερ ἦτον ἡ τεκτονικὴ τέχνη· οὐ μόνον γὰρ ὁ Κύριος μαρτυρεῖται, ὅτι ἦτον τέκτονος υἱὸς κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴν Ματθαῖον· „ Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; (Ματθ. ιγ'. 55.) ἀλλὰ ϗ τέκτων, κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴν Μάρκον· „ Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων ὁ υἱὸς Μαρίας; (Μάρκ. ς'. 3.) οἱ αὐτοὶ δὲ ὁποῦ ἔλεγον παρὰ τῷ Ματθαίῳ, ὅτι εἶναι τοῦ τέκτονος υἱὸς, οἱ αὐτοὶ ἔλεγον ϗ παρὰ τῷ Μάρκῳ, ὅτι εἶναι τέκτων· ὅθεν καθὼς ἀλήθευον λέγοντες, ὅτι εἶναι τέκτονος υἱὸς (Πάντες γὰρ οἱ θεῖοι Πατέρες κοινῶς συμφωνοῦσιν εἰς τοῦτο, μαρτυροῦντες, ὅτι ὁ Ἰωσὴφ, ὁ νομιζόμενος Πατὴρ τοῦ Κυρίου, ἦτον τέκτων) ἔτζι ἀλήθευον λέγοντες ϗ ὅτι εἶναι τέκτων· βεβαιοῖ ϗ ὁ μέγας Βασίλειος, ὅτι συνεδούλευεν ὁ Κύριος μὲ τὸν Ἰωσὴφ τὴν τεκτονικήν· ἐπικυροῖ δὲ τοῦτο μάλιστα πάντων, ὁ θεῖος Ἰουστῖνος ὁ Φιλόσοφος ϗ Μάρτυς, φανερῶς μαρτυρῶν ἐν τῷ πρὸς Τρύφωνα διαλόγῳ ϗ λέγων „ Ταῦτα δὲ τὰ τεκτονικὰ ἔργα εἰργάζετο (ὁ Ἰησοῦς) ἐν ἀνθρώποις ὢν, ἄροτρα ϗ ζυγὰ (ἤτοι ζυγοὺς βοῶν) διὰ τούτων (τῶν ζυγῶν δηλαδὴ) ϗ τὰ τῆς δικαιοσύνης σύμβολα διδάσκων, ϗ ἐνεργῆ τὸν βίον (διὰ τῶν ἀρότρων δηλ.) (σελ. 196. τῆς ἐν ἔτει αψμζ'. γενομένης ἐν Βενετίᾳ ἐκδόσεως.)

(3) Ἐν ἄλλοις, ἀντιλάβοιτό μου· ὁ δὲ Ἀθανάσιος ϗ τό „ Πτωχὸς ϗ ἀλγῶν εἰμι ἐγὼ ἐκ μέρους λέγει τῆς Ἐκκλησίας· φησὶ γὰρ ἐντεῦθεν ἡ εὐαγγελικὴ πολιτεία κηρύττεται, ἧς ἦρξεν ὁ κατὰ Θεὸν πτωχός· ᾧ ϗ εἴρηται „ Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ Πνεύματι· εἰσέρχεται δὲ οὗτος ὁ πτωχὸς χορὸς εὐχαριστῶν ἐπὶ τῇ γενομένῃ αὐτῷ σωτηρίᾳ παρὰ τοῦ Μονογενοῦς.

Ἡ Σωτηρία, λέγει, ἡ ἀπὸ σοῦ Κύριε, ἐβοήθησέ μοι καὶ ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τὴν πλάνην τῆς Εἰδωλολατρείας.

30: „ Αἰνέσω τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μου
„ μετ' ᾠδῆς· μεγαλυνῶ αὐτὸν ἐν αἰ-
„ νέσει.

31: „ Καὶ ἀρέσει τῷ Θεῷ ὑπὲρ μόσχον
„ νέον, κέρατα ἐκφέροντα καὶ ὁ-
„ πλάς.

Βλέπε ἐδῶ, ὦ ἀναγνῶσα, τὴν εὐαγγελικὴν θυσίαν, πῶς προτιμᾶται ἀπὸ τὰς θυσίας τοῦ νόμου· καὶ τὴν λογικὴν, πῶς προτιμᾶται ἀπὸ τὴν ἄλογον· Σημεῖον δὲ δυνάμεως εἶναι τὸ νέον φύτρωμα τῶν κεράτων, καὶ τῶν ὀνύχων· τὰ ὀνύχια γὰρ ὀνομάζει ὁπλάς· ταῦτα δὲ σημαίνουσι τὴν νέκρωσιν τῆς τοῦ νόμου λατρείας· νεκρὰ γὰρ εἶναι τὰ κέρατα καὶ τὰ ὀνύχια. (1)

32: „ Ἰδέτωσαν πτωχοὶ καὶ εὐφρανθή-
„ τωσαν.

Πτωχοὺς καὶ πένητας ὠνόμασε, τοὺς ἐξ Ἐθνῶν πιςεύσαντας· διὰ τί ἦτον πτωχοὶ ἀπὸ τὴν θεογνωσίαν καὶ ἀρετὴν, καθὼς προείπομεν· αὐτοὶ λοιπὸν, λέγει, ἂς ἰδοῦν, ὅσα ὁ Θεὸς ἔπαθε δι' αὐτοὺς, καὶ ὅσα ἐκατώρθωσε, καὶ ἂς εὐφρανθοῦν. (2)

„ Ἐκζητήσατε τὸν Θεὸν καὶ ζήσεται
„ ἡ ψυχὴ ὑμῶν.

33: „ Ὅτι εἰσήκουσε τῶν πενήτων ὁ Κύ-
„ ριος· καὶ τοὺς πεπεδημένους αὐ-
„ τοῦ οὐκ ἐξουδένωσεν.

Ἀνίσως λέγει, ἐσεῖς οἱ ἐξ Ἐθνῶν πιστεύσαντες ζητήσετε τὸν Θεὸν μὲ ὅλην τὴν ψυχήν σας, ἡ ψυχή σας θέλει ζήσει μακαρίαν ζωὴν, διὰ τί ὁ Κύριος δὲν ἐκαταφρόνησε τοὺς πένητας Ἐθνικοὺς, καὶ ἐκείνους, ὁποῦ ἦτον πεπεδημένοι ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῶν ἁμαρτιῶν τους, καὶ ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ Δαίμονος, ὡς εἴπομεν ἐν τῷ ξζ'. Ψαλμῷ, ἑρμηνεύοντες τὸ „ Ἐξάγων πεπεδημένους ἐν ἀνδρίᾳ· ἀλλὰ ἠλευθέρωσεν αὐτοὺς ὅλους ἀπὸ τὰ νοητὰ δεσμὰ ταῦτα· κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ θείου Κυρίλλου.

34: „ Αἰνεσάτωσαν αὐτὸν οἱ οὐρανοὶ,
„ καὶ ἡ γῆ, θάλασσα, καὶ πάντα
„ τὰ ἕρποντα ἐν αὐτῇ.

Ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἀρκετοὶ οἱ Ἄγγελοι καὶ οἱ ἄνθρωποι εἰς τὸ νὰ εὐχαριςήσουν πρεπόντως καὶ κατ' ἀξίαν τὸν Θεὸν, διὰ τοῦτο ὁ Δαβὶδ ἐδῶ καλεῖ

(1) Ἔφη δὲ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος „ Ὑπὲρ μυριάδας ἀρνῶν πιόνων, οἷς ὁ ςοιχειώδης νόμος ἐκράτει τὸν ἔτι νήπιον Ἰσραὴλ, ταῖς ἐναίμοις θυσίαις σκιαγραφῶν τὴν μέλλουσαν· ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος λέγει, ὅτι καὶ τοῦτο τὸ ῥητὸν λέγεται ἐκ μέρους τοῦ Χριςοῦ· ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει „ Θυμηρεςέρα δὲ αὐτῷ ἔςαι τῆς αἰνέσεως ἡ θυσία μόσχου νέου καὶ πίονος, ἄρτι μὲν τὰς χηλὰς, ἄρτι δὲ προβαλλομένου τὰ κέρατα· ὁ δὲ Ἀθανάσιος „ Ἐπαγγέλλεται δὲ μηκέτι τὰς δι' αἱμάτων προσφέρειν θυσίας, τὰς δι' αἰνέσεως δὲ μᾶλλον καὶ πνευματικάς· ὁ δὲ Ἡσύχιος „ Αἶνον τὴν δοξολογίαν καλεῖ· ἥτις αὐτῷ παρὰ τῆς κτίσεως ὅλης φυσικοῖς κινήμασιν αὐτὸν δοξολογούσης προσφέρεται· ἡ Ἐκκλησία τοίνυν οὐ μόνον τὴν μετὰ τῆς κτίσεως δοξολογίαν προσφέρειν ἐπαγγέλλεται· ἀλλὰ μετ' ᾠδῆς δοξάζειν· τουτέςι πνευματικὴν καὶ νοερὰν ὑμνῳδίαν προσφέρειν· τοῦτο γάρ ἐςιν ἐπὶ Θεοῦ κυρίως τὸ ᾄδειν· ὁ δὲ Εὐσέβιος γλαφυρῶς λέγει· ὅτι ἐπειδὴ καὶ μόσχος ἐθυσιάζετο ὅταν ἁμάρτανεν ὁ Ἀρχιερεὺς καὶ ἡ Συναγωγὴ ὡς γέγραπται „ Ἐὰν ὁ Ἀρχιερεὺς ὁ κεχρισμένος ἁμάρτῃ τοῦ τὸν λαὸν ἁμαρτεῖν· καὶ προσάξει περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ ἧς ἥμαρτε, μόσχον ἐκ βοῶν ἄμωμον τῷ Κυρίῳ περὶ τῆς ἁμαρτίας (Λευϊ. δ'. 3.) οἱ δὲ Ἀρχιερεῖς καὶ ἄρχοντες συνήχθησαν κατὰ τοῦ Κυρίου, καὶ τοὺς ὄχλους διήγειραν νὰ ζητήσουν τὸν Βαραββᾶν, καὶ ὄχι τὸν Χριςὸν, διὰ τοῦτο ἔγιναν αἴτιοι τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν· διὰ τοῦτο καὶ λέγει ἐδῶ ὄχι ἄλλο ζῶον, ἀλλὰ μόσχον νέον καὶ ἀρσενικόν.

(2) Ὁ δὲ Ἀθανάσιος λέγει „ Ταῦτα γνόντες, φησὶν, οἱ τῷ Πνεύματι πτωχοὶ ἀγαλλιασθήσονται· λέγουσι δὲ ταῦτα οἱ Ἀπόςολοι διὰ τοὺς δι' αὐτῶν πιςεύσαντας εἰς Χριςόν.

λεῖ τὰ ἀναίσθητα ςοιχεῖα πρὸς δοξολογίαν καὶ εὐχαριστίαν Θεοῦ· τὰ ὁποῖα καὶ ὁ Μωϋσῆς ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς Γενέσεως ἐνθυμήθη· ἀδιαφόρως δὲ τὰ ἕρποντα ἐπρόσθεσε, διὰ νὰ φανερώσῃ, ὅτι καθὼς τὰ ἑρπετὰ τῆς γῆς ἕρποντα καὶ συρόμενα διαβαίνουσιν ἀπὸ τόπον εἰς τόπον, ἔτζι καὶ τὰ ὀψάρια τῆς θαλάσσης· ἢ εἶπε τοῦτο, καὶ διὰ τὸ πολὺ πλῆθος τῶν ὀψαρίων. (1)

35: Ὅτι ὁ Θεὸς σώσει τὴν Σιών.

Σιὼν ὀνομάζει ἐδῶ ὁ Δαβὶδ τὴν νέαν ἤτοι τὴν Ἐκκλησίαν τῶν πιςῶν· ἢ καὶ αὐτὴν τὴν Γερουσαλὴμ θέλει συντηρήσει διὰ τὸν ἑαυτόν του· διὰ τὶ ἡ Ἱερουσαλὴμ εἰς τὸν Χριςὸν εἶναι ἀφιερωμένη, καὶ ὄχι εἰς ἄλλον Θεόν· καὶ μ᾽ ὅλον ὁποῦ οἱ ἀσεβεῖς κυριεύουσι τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην.

„ Καὶ οἰκοδομηθήσονται αἱ πόλεις
„ τῆς Ἰουδαίας· καὶ κατοικήσουσιν
„ ἐκεῖ, καὶ κληρονομήσουσιν αὐτήν.

Αἱ πόλεις, λέγει, τῆς Ἰουδαίας θέλουν οἰκοδομηθοῦν· καὶ θέλουν γένουν εἰς αὐτὰς ναοὶ παρὰ τῶν Χριςιανῶν, καὶ οἱ Χριςιανοὶ μέλλουν νὰ κατοικήσουν καὶ νὰ κληρονομήσουν αὐτάς. (2)

36: „ Καὶ τὸ σπέρμα τῶν δούλων σου καθέξουσιν αὐτήν.

Δοῦλοι μὲν τοῦ Χριςοῦ, εἶναι οἱ Ἀπόςολοι „ Παῦλος γάρ φησι, δοῦλος Ἰησοῦ Χριςοῦ· (Ῥωμ. α΄. 1.) σπέρμα δὲ τῶν Ἀποςόλων, εἶναι οἱ μαθηταὶ αὐτῶν Χριςιανοί· ἐπειδὴ ἀνεγεννήθησαν ἀπὸ τοὺς Ἀποςόλους διὰ μέσου τοῦ Βαπτίσματος τῆς παλιγγενεσίας· ἡ δὲ κατὰ πρόθεσις, ὁποῦ εὑρίσκεται εἰς τὸ καθέξουσι, δηλοῖ ἐπίτασιν καὶ μονιμότητα· μόνοι γὰρ οἱ Χριςιανοὶ βεβαίως κατοικοῦσι τὴν Ἱερουσαλήμ, μὲ τὸ νὰ ἐδιώχθησαν παντελῶς ἀπὸ ἐκεῖ οἱ Ἑβραῖοι. (3)

„ Καὶ οἱ ἀγαπῶντες τὸ ὄνομά σου
„ κατασκηνώσουσιν ἐν αὐτῇ.

Ἐκεῖνοι, λέγει, θέλουν κατοικήσουν εἰς τὴν Γερουσαλήμ, ὅσοι ἀγαποῦν καὶ ἐπικαλοῦνται τὸ ὄνομά σου Κύριε: ἤτοι οἱ Χριςιανοί· καθὼς δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ψαλμοῦ τούτου ἕως τοῦ „ Ἀπηλλοτριωμένος ἐγενήθην τοῖς ἀδελφοῖς μου, καὶ ξένος τοῖς υἱοῖς τῆς μητρός μου· μερικοὶ πιςοὶ βιάζονται νὰ τὰς προσαρμόσουν εἰς τὸν Χριςόν· ἔτζι καὶ οἱ Γουδαῖοι τὰ ἀπὸ ἐκεῖ ῥητὰ ἕως τέλους προσαρμόζουν εἰς τὸν ἐν Βαβυλῶνι λαόν.

Πρέπει δὲ νὰ εἰποῦμεν συντόμως, καὶ πῶς αὐτοὶ τὰ προσαρμόζουσιν: ἀπηλλοτριώθην, λέγουσι, τῶν ἀδελφῶν μου, μὴ συγχωρούμενος νὰ συναναςρέφωμαι μὲ αὐτούς, ἕνα μέν, ἐπειδὴ καὶ ἐδούλευον εἰς ἄλλους αὐθέντας ἐγώ, καὶ εἰς ἄλλους ἐκεῖνοι· καὶ ἄλλο δέ, ἐπειδὴ ὁ νόμος συγγένειαν σκλάβων δὲν ἠξεύρει· τοῦτο τὸ ἴδιον δηλοῖ καὶ ὁ ἀκόλουθος ςίχος· συλλογιζόμενος δὲ καὶ τὴν ἐρήμωσιν τοῦ ναοῦ, ἀναλύομαι ἀπὸ τὴν λύπην· καὶ τοὺς ἐδικούς σου ὀνειδισμοὺς Κύριε, τοὺς ὁποίους λέγουν οἱ Βαβυλώνιοι κατὰ σοῦ, πῶς δὲν δύνασαι νὰ μοὶ βοη-

(1) Ὁ δὲ Ἀθανάσιος λέγει „ Εἰ χαρὰ γίνεται ἐν οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι· πολλῷ πλέον χαρήσονται, συμπάσης ἐλευθερωθείσης τῆς γῆς; εἰ δὲ οὐρανὸς ἐπὶ τῇ τῶν ἀνθρώπων χαίρει σωτηρίᾳ, καὶ αἰνεῖ ἐπὶ τούτῳ τὸν Θεόν: πολλῷ μᾶλλον καὶ αὐτοὶ οἱ σωθέντες ἐπὶ τῆς γῆς αἰνέσουσι τὸν σώσαντα· διὸ προσέθηκε καὶ ἡ γῆ.

(2) Ἢ κατὰ τὸν Ἀθανάσιον „ Πόλεις ᾠκοδομήθησαν αἱ διεγηγερμέναι δηλονότι τῶν ἀνθρώπων ψυχαί· πεσοῦσαι γὰρ ἦσαν, ὅτε ἠγνόουν τὸν Θεόν· αὗται δέ εἰσιν αἱ διὰ τῆς ἐξομολογήσεως ἀνεγερθεῖσαι· Ἰουδαία γὰρ ἐξομολόγησις ἑρμηνεύεται.

(3) Τῷ τότε μὲν καιρῷ, ὅτε ταῦτα ἔγραφεν ὁ σοφὸς Συγγραφεὺς κὺρ Εὐθύμιος, μόνοι οἱ Χριςιανοὶ ἐκατοίκουν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ οἱ Ἑβραῖοι ἦτον ἀπὸ ἐκεῖ διωγμένοι· τώρα δὲ κατοικοῦσιν ἐν αὐτῇ καὶ Ἑβραῖοι.

βοηθήσης, ἐδικούς μου λογίζομαι· ὅθεν ἀπὸ τὴν λύπην νηστεύων, κατεξηράνθην· οἱ δὲ Βαβυλώνιοι περισσότερον μὲ ὀνειδίζουν πῶς νηστεύω ματαίως καὶ ἀνωφελῶς· καὶ ἐνεδύθην σάκκον εἰς σημεῖον τῆς θλίψεως· φανερὰ δὲ εἶναι τὰ ἐπίλοιπα.

Ἔπειτα ἐπροσηυχόμην λέγων, ὅτι τώρα εἶναι καιρὸς ἀγαθοθελείας: ἤτοι ἐλεημοσύνης· τα δὲ ἀκόλουθα τὰ ἑρμηνευουσι, καθὼς τὰ ἑρμηνεύσαμεν καὶ ἡμεῖς· πλὴν οἱ Ἰουδαῖοι λέγουσι παῖδα τοῦ Θεοῦ οὐχὶ τὸν κατὰ φύσιν, ἀλλὰ τὸν κατὰ θέσιν: ἤτοι τὸν λαὸν τῶν Ἰουδαίων „ Υἱὸς γαρ φησι πρωτότοκος μου Ἰσραὴλ (Ἔξ. δ΄. 22.) ἢ καὶ ἄλλως, παῖδα λέγουσι τὸν δοῦλον· Ἔπειτα τὸν ὀνειδισμὸν τὸν δια σὲ ἐγω ἐπρόσμεινα, λέγουσιν, ὁμοίως καὶ τὴν ἄλλην κακοπάθειαν, καθὸ σκλάβος ὁποῦ εἶμαι· διὰ τοῦτο ἐζήτησα παρηγορητὴν, καὶ δὲν εὑρῆκα· ἐπειδὴ καὶ δὲν εἶχον τὴν ἄδειαν νὰ ἀνταμόνω τοὺς ὁμοφύλους μου διὰ νὰ παρηγοροῦμαι· εἰς δὲ τὸ ἔδωκαν εἰς τὸ βρῶμά μου χολὴν, καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος, σκοντάφουσι λέγοντες, ὅτι πικρὸν φαγητὸν μοὶ ἔρριπτον ὡς δούλῳ νὰ φάγω οἱ σκλαβωσαντές με· καὶ διψῶντά με ἐπότιζον ξινὸν κρασί· ἢ μὲ ἔκαμνον νὰ μοὶ φαίνεται πικρὸν τὸ φαγητὸν διὰ τὰς θλίψεις, καὶ δριμὺ τὸ νερόν· τὸ δὲ γενηθήτω ἡ τράπεζα αὐτῶν, τὸ ἑρμηνεύουσι κατὰ τὴν ἐξήγησιν, ὁποῦ ἡμεῖς ἐποιήσαμεν· τὰ ἀκόλουθα δὲ ῥητὰ εἶναι, λέγουσι, κατάραι κατὰ τῶν Βαβυλωνίων· ἔπαυλιν δὲ αὐτῶν λέγουσι τὴν πόλιν τους, εἶτα τὸν λαὸν, λέγουσι, τὸν ὁποῖον ἐσὺ Κύριε, παρεχώρησας νὰ παιδευθῇ, αὐτοὶ οἱ Βαβυλώνιοι πολλὰ τὸν ἐτιμώρησαν· καὶ πάλιν ἐπρόσθεσαν ἐπάνω εἰς τοὺς προτέρους πόνους ἄλλους, καὶ τὰ ἑξῆς· εἰς δὲ τὸ. ἀρέσει τῷ Θεῷ ὑπὲρ μόσχον νέον, παρομοίως σκοντάφουσι· τὰ δὲ ἀκόλουθα ῥητὰ νοοῦσι καθὼς ἀγαποῦν, συμφώνως μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐλευθερίας τῶν σκλαβωθέντων Ἑβραίων· ἡμεῖς δὲ ἀκολουθήσαντες εἰς τοὺς ἀκριβεστέρους Πατέρας, ἀσφαλεστάτην ἐποιήσαμεν τὴν τοῦ Ψαλμοῦ τούτου ἐξήγησιν.

Ψαλμὸς ΞΘ΄.

Εἰς τὸ τέλος τῷ Δαβὶδ. εἰς ἀνάμνησιν.

Εἰς ἀνάμνησιν ἐπιγράφεται ὁ Ψαλμὸς οὗτος· διά τι ὁ Δαβὶδ ἐρανισθεὶς καὶ συνθέσας αὐτὸν ἀπὸ τὰ λόγια, ὁποῦ εἶπεν εἰς τὸν λΘ΄. Ψαλμὸν, εἶχεν αὐτὸν πρόχειρον καὶ ἕτοιμον πάντοτε· καὶ ὅταν ἐνθυμεῖτο τὴν ἁμαρτίαν ὁποῦ ἔκαμε, μοιχεύσας τὴν Βηρσαβεὲ καὶ φονεύσας τὸν Οὐρίαν, τότε ἔψαλλεν αὐτὸν κατὰ τὸν Εὐσέβιον, ὡσὰν μίαν ἐπῳδὴν καὶ ἀντιφάρμακον ἐναντίον τῶν Δαιμόνων, ὁποῦ ἐκρήμνισαν αὐτὸν εἰς ἐκείνας τὰς ἁμαρτίας, δεόμενος, καὶ παρακαλῶν τὸν Θεὸν, νὰ μὴ κυριευθῇ ἀπὸ αὐτοὺς ἄλλην μίαν φοράν· ἄλλοι δὲ λέγουσιν, ὅτι ὅταν ὁ Δαβὶδ ἐνθυμεῖτο ὅσα κακὰ ἔπαθεν ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς του, τότε ἔψαλλε τοῦτον τὸν Ψαλμὸν, διὰ νὰ μὴ λησμονήσῃ τὴν χάριν καὶ βοήθειαν· ὁποῦ

τότε

τότε ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Θεόν· εἰς τὸ τέλος δὲ ἐπιγράφεται διὰ τὶ ἡ ἐν τούτῳ περιερχομένη προσευχὴ ἐτελείονε καὶ εἰς ἔκβασιν ἤρχετο. (1)

1 : „ Ὁ Θεὸς εἰς τὴν βοήθειάν μου πρό-
„ σχες.

Εἰς τὸν λθ΄· Ψαλμὸν γράφεται „ Κύριε εἰς τὸ βοηθῆσαί μοι πρόσχες· τὸ ὁποῖον εἶναι σχεδὸν τὸ ἴδιον.

„ Κύριε, εἰς τὸ βοηθῆσαί μοι σπεῦσον

Τοῦτο εἶναι σχεδὸν ἴδιον μὲ τὸ „ τάχυνον τοῦ ἐξελέσθαι με, τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται ἐν τῷ λ΄. Ψαλμῷ. (2)

2 : „ Αἰσχυνθήτωσαν καὶ ἐντραπήτωσαν
„ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχήν μου.

Καὶ τοῦτο εὑρίσκεται ἐν τῷ λθ΄. Ψαλμῷ οὕτως „ Αἰσχυνθείησαν καὶ ἐντραπείησαν ἅμα οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχήν μου. (3)

„ Ἀποστραφήτωσαν εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ
„ καταισχυνθήτωσαν οἱ βουλόμενοί
„ μοι κακά.

Καὶ τοῦτο εὑρίσκεται ἐν τῷ λθ΄. Ψαλμῷ, οὕτως „ Ἀποστραφείησαν εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ καταισχυνθείησαν οἱ θέλοντές μοι κακά· (4) ὥστε ἐκ τούτου συμπεραίνεται· ὅτι ἀγκαλὰ καὶ εἶναι τὰ τοιαῦτα, προσακτικὰ κατὰ τὴν φωνήν, ἀλλ᾽ ὅμως ἔχουσι δύναμιν εὐχτικῶν.

3 : „ Ἀποστραφήτωσαν παραυτίκα αἰσχυ-
„ νόμενοι οἱ λέγοντές μοι· εὖγε εὖγε!

Καὶ τοῦτο ἐν τῷ λθ΄. Ψαλμῷ γράφεται οὕτω „ Κομισάσθωσαν παραυτίκα αἰσχύνην αὐτῶν,

4 : „ Ἀ-

(1) Ἄλλοι δὲ λέγουσιν ὡς ὁ Θεοδώριτος, ὅτι ἐποίησε τὸν Ψαλμὸν τοῦτον ὁ Δαβὶδ ἐν σχήματι προσευχῆς, ὅταν ἐδιώκετο ἀπὸ τὸν Ἀβεσσαλώμ· ὁ δὲ Κύριλλος σὺν τῷ Ἀθανασίῳ λέγει, ὅτι δύναται ὁ Ψαλμὸς οὗτος νὰ λέγεται ϗ ἐκ προσώπου τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος, ἀξιούσης εἰς τὸ βοηθῆσαι αὐτῇ διαναστῆναι τὸν Θεόν· προσθέττει δὲ ὁ Θεοδώριτος εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ Ψαλμοῦ τούτου τὰ λόγια ταῦτα „ Εἰς τὸ σῶσαί με· λέγει ὅμως, ὅτι ταῦτα οὐχ εὗρεν, οὔτε εἰς τὸ Ἑβραϊκὸν οὔτε εἰς τοὺς ἄλλους· συμφωνεῖ ἀλλ᾽ οὖν τῇ τοῦ Ψαλμοῦ διανοίᾳ· σωτηρίαν γὰρ ὁ Προφήτης αἰτεῖ ϗ τῶν πολεμούντων ἀπαλλαγήν· εἰκότως δὲ ϗ τὸ, εἰς ἀνάμνησιν τῇ ἐπιγραφῇ πρόσκειται· ἡ γὰρ μνήμη τῆς ἁμαρτίας αὐτὸν ἐκέντει τῶν πολεμίων σφοδρότερον· εἶπε δὲ ϗ ὁ Δίδυμος „ Σωτηρία παντὸς μετανοοῦντος ἡ ὧν ἐπελάθετο μνήμη· μνησθήσονται γάρ φησι, ϗ ἐπιστραφήσονται πρὸς Κύριον πάντα τὰ πέρατα τῆς γῆς· ἀγαθοῦ γὰρ μνήμης τέλος, ἐπιστροφή.

(2) Ὁ δὲ Ἡσύχιος λέγει „ Μακάριον σὺν τοσαύτῃ παῤῥησίᾳ τῷ Θεῷ προσεύχεσθαι, ὥστε ϗ κατεπείγειν αὐτὸν εἰς ἡμετέραν βοήθειαν· πρῶτον δὲ προσέχειν τὸν Θεὸν, ϗ μετὰ τοῦτο ταχῦναι προσηύξατο· ἐὰν γὰρ ὅλως προσχῇ, τίνος ἢ ποίας βοηθείας χρήζομεν, παραχρῆμα σπλαγχνίζεται· σπλαγχνισθεὶς δὲ ταχύνει ϗ οὐκ ἀναβάλλεται (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ.)

(3) Ὁ δὲ Ἡσύχιος λέγει, οἱ ζητοῦντες ἡμῶν τὰς ψυχὰς διαφθεῖραι, οἱ Δαίμονές εἰσι μάλιστα· ζητοῦσι δὲ ϗ οἱ πρὸς τὰς φαύλας πράξεις ἡδονάς τε ἀτόπους ἡμᾶς ἐρεθίζοντες ἄνθρωποι· ἀλλ᾽ οὐδέτεροι δύνανται, ἐὰν μὴ παρ᾽ ἡμῶν τὴν καθ᾽ ἡμῶν προδοσίαν λάβωσι ϗ ἐὰν μὴ τὰς χεῖρας τῆς ψυχῆς δήσαντες οὕτως αὐτοῖς ἀκολουθήσωμεν· οὗτοι τοίνυν αἰσχύνονται, ὅταν ἡμᾶς ὑψηλοτέρους πολὺ τῆς παρ᾽ αὐτῶν ἐπιβουλῆς κατορθοῦντας θεάσονται. (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ.)

(4) Ὁ δὲ Κύριλλος λέγει „ Πλὴν τῷ ἁμαρτάνοντι συμφέρει ἀποστραφῆναι εἰς τὰ ὀπίσω διὰ μετανοίας, παλινδρομοῦντι ἐφ᾽ ὃ καταλέλοιπεν ἀγαθὸν μετὰ τοῦ αἰσχύνεσθαι θέλειν.

οἱ λέγοντές μοι εὖγε εὖγε. (1)

4: „ Ἀγαλλιάσθωσαν καὶ εὐφρανθήτω-
„ σαν ἐπὶ σοὶ πάντες οἱ ζητοῦντές
„ σε ὁ Θεός.

Καὶ τοῦτο ἐν τῷ λθ΄. εὑρίσκεται· ἀντὶ δὲ τοῦ ὁ Θεὸς, ἐκεῖ γράφεται Κύριε.

„ Καὶ λεγέτωσαν διὰ παντός· μεγα-
„ λυνθήτω ὁ Κύριος, οἱ ἀγαπῶντες
„ τὸ σωτήριόν σου.

Καὶ τοῦτο ἐν τῷ λθ΄. εὑρίσκεται· ἀντὶ δὲ τοῦ λεγέτωσαν, εἰπάτωσαν ἐκεῖ γράφεται. (2)

5 „ Ἐγὼ δὲ πτωχός εἰμι καὶ πένης. ὁ

„ Θεός βοήθησόν μοι.

Καὶ τοῦτο ἐν τῷ λθ΄. εὑρίσκεται· ἀντὶ δὲ τοῦ ὁ Θεὸς βοήθησόν μοι, ἐκεῖ γράφεται „ Κύριος φροντιεῖ μου. (3)

„ βοηθός μου καὶ ῥύστης μου εἶ σὺ.
„ Κύριε μὴ χρονίσῃς.

Καὶ τοῦτο ἐν τῷ λθ΄. γράφεται· ἀντὶ δὲ τοῦ, ῥύσης, ἐκεῖ εὑρίσκεται, ὑπερασπιστής· καὶ ἀντὶ τοῦ Κύριε, ἐκεῖ εὑρίσκεται ὁ Θεός μου· ὅθεν τὴν ἑρμηνείαν τούτου τοῦ Ψαλμοῦ, ὅρα ἐν τῷ λθ΄. Ψαλμῷ. (4)

(1) Ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει „ Οὐ μόνον, φησι, τῇ γῇ παραδοθήσονται, ἀλλὰ ϗ μετ᾽ αἰσχύνης τόνδε τὸν βίον ὑπεξελεύσονται οἱ κατατυρεύσαντες κατὰ τῶν εὐσεβῶς βιοτευόντων τὰ δεινά· ϗ οἱ τοῖς ἐμοῖς κακοῖς ἐφηδόμενοι τράποιντο εἰς φυγὴν μετ᾽ αἰσχύνης τὴν ἐμὴν ὁρῶντες μεταβολήν· ὁ δὲ Ἡσύχιος λέγει „ Τίνας ἐν τάχει καταισχυνθῆναι βούλεται; τοὺς λέγοντας εὖγε εὖγε! τουτέσι τοὺς ἐγγελῶντας· τοὺς κολακεύοντας· τοὺς ἀποδεχομένους ὡς ἀγαθὰ τὰ βλαβερὰ ϗ θανάσιμα· πλὴν ὅτι τοὺς μὲν νοητοὺς ἐχθροὺς καταισχυνθῆναι ϗ ἀποσραφῆναι μόνον· τοὺς δὲ αἰσθητοὺς διὰ τάχους προσεύχεται· εὐκολότεροι γὰρ οὗτοι ὡς ἀδελφοὶ τῇ φύσει ϗ ὁμογενεῖς ϗ ὁμόφυλοι.

(2) Ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει „ Ταῦτα μέν φησι πάθοιεν ἐκεῖνοι· οἱ δὲ τῆς ἐμῆς μερίδος: ἤτοι οἱ παρὰ σοῦ σωτηρίαν ἐλπίζοντες, ϗ οὐχὶ πλήθει ϗ δυνάμει θαῤῥοῦντες, τὴν δὲ παρὰ σοῦ μόνου βοήθειαν ἐκζητοῦντες, θυμηδίας ἁπάσης ἐμπλησθεῖεν· ἵνα σου τὰς εὐεργεσίας ὑμνοῦντες χορεύωσι, ϗ λέγοιεν. Μεγαλυνθήτω ὁ Κύριος· ϗ τοῦτο οὐκ ἐν ἑνὶ καιρῷ· ἀλλὰ διὰ παντὸς, νικῶντος τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτοῖς πᾶν τὸ τῶν πολεμίων γένος· σωτήριον δὲ τοῦ Θεοῦ ὁ Χρισὸς, ὁ αἴτιος τῆς αἰωνίου σωτηρίας· ὃν οἱ ἀγαπῶντες, τὸν Θεὸν δοξάζουσιν, ὅτι τὰ Εἴδωλα καταλιπόντες, αὐτὸν ἠγάπησαν· (παρὰ τῷ Νικήτα οὕτως εὕρηται ἡ ἑρμηνεία αὕτη τοῦ Θεοδωρίτου· παρὰ δὲ τῷ Θεοδωρίτῳ οὕτω γράφεται· „ Τὸ Κύριος οὐ κεῖται ἐν τῷ Ἑξαπλῷ, θυμηδίας ἁπάσης, φησι, τοὺς σοὺς ἔμπλησον ἐραστάς· ἵνα σου τὰς εὐεργεσίας ὑμνοῦντες χορεύσωσιν· ὁ δὲ Ἡσύχιός φησι· „ Σωτήριον τοῦ Πατρὸς ὁ Χρισὸς ὀνομάζεται· ἐν αὐτῷ γὰρ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων ἡ σωτηρία πέπρακται ὅθεν ϗ Συμεὼν ἀπολαβὼν τὸν Χρισὸν ἐν ταῖς ἀγκάλαις ἔλεγεν· εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου· Οἱ τοίνυν τοῦτο ἀγαπῶντες τὸ σωτήριον διὰ παντὸς τὸν Θεὸν μεγαλύνουσι: τουτέσι δοξάζουσιν, ὅτι τὰ εἴδωλα καταλιπόντες τὸν Θεὸν ἠγάπησαν τὸν ὄντος σώζοντα ϗ λυτρούμενον.

(3) Ὁ δὲ Εὐσέβιος λέγει „ Ὅρα δὲ, ὅτι μεγάλου βασιλεύων Ἔθνους ὁ Δαβὶδ, ϗ πλουσιώτατος ὢν, ᾔδει τὸ φάσκον λόγιον· ὅσῳ μέγας εἶ, τοσούτῳ ταπείνου σεαυτὸν, ϗ ἔναντι Κυρίου εὑρήσεις χάριν· διὸ σμικρύνων ἑαυτὸν, ϗ τὸν πλοῦτον ὁρῶν τῆς χρησότητος τοῦ Θεοῦ, πτωχὸν ἑαυτὸν ϗ πένητα διὰ τῶν προκειμένων καλεῖ· ἴσως δὲ καὶ ἐκ προσώπου ταῦτα τοῦ λαοῦ τῶν Ἐθνῶν λέγεται, τοῦ πτωχοῦ ϗ πένητος διὰ τὴν ἁμαρτίαν ϗ τὴν ἀσέβειαν, παρακαλοῦντος ἐπιταχῦναι τὴν τοῦ Χρισοῦ βοήθειαν, ϗ καταισχυνθῆναι τοὺς νοητοὺς ἐχθρούς· ὅταν γὰρ πάσης ἀνθρωπίνης βοηθείας ἐκπέσωμεν, τότε τὸν Θεὸν ἀντιπάντων εὑρήσομεν.

(4) Ἔφη δὲ ὁ Ἡσύχιος „ Βοηθὸς ὡς ἰσχυρός· ῥύσης, ὡς αὐτὸς ἐνέχυρον ὑπὲρ ἡμῶν τῷ θανάτῳ πρὸς μικρόν· ὥστε ῥυσθῆναι τὴν ἡμετέραν αἰχμαλωσίαν, διδόμενος· μὴ χρονίσῃς· ἀπέγνωσαι γὰρ παρὰ πάντων ἰατρῶν ὁ ἄῤῥωστος.

„ Εἴληφε τέρμα, ὧδε ὁ πρῶτος Τόμος. „ Θεῷ δὲ εἴη, τέρματος, χωρὶς κράτος.

Πίναξ πλουσιώτατος τῶν ἐν τῷ παρόντι Πρώτῳ Τόμῳ τοῦ Ψαλτηρίου περιεχομένων ἀξιομνημονεύτων κατὰ Ἀλφάβητον.

Α

Γ

Δ

Διὰ

ρος

Εὐ-

Z

H

οῦ

Ι

ἀφω-

K

Κε-

Λ

Μ

Πλὴν

ἀντὶ

Σάλον

Σχῆ-

Φ

Φύσις

X

ςιανοὶ

Ψεῦδος

Ω

„ Εἴληφεν ὧδε τέρμα τῆς βίβλου Πίναξ.
„ Τῷ συντελεςῇ τῶν καλῶν Θεῷ χάρις.

